

แนวทางการพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร
อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี

นางสาวมาศวิภา เตโช

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต
วิชาเอกส่งเสริมและพัฒนากิจการเกษตร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พ.ศ. 2562

**Development Guidelines for Agricultural Learning Center, Kaeng kloi District,
Saraburi Province**

Miss Mahtwepah Techo

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Agriculture in Agricultural Extension and Development

School of Agriculture and Cooperatives
Sukhothai Thammathirat Open University

2019

หัวข้อวิทยานิพนธ์   แนวทางการพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร
อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี

ชื่อและนามสกุล   นางสาวมาศวิภา เตโซ

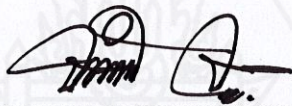
วิชาเอก   ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร

สาขาวิชา   เกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

อาจารย์ที่ปรึกษา   1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พลสรานู สราญรมย์
2. รองศาสตราจารย์ ดร.สินีนุช กระจุกเมือง แสนเสริม

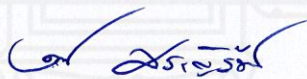
วิทยานิพนธ์นี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 22 ตุลาคม 2563

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จันงค์ จุลเอียด)

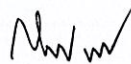
..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พลสรานู สราญรมย์)

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สินีนุช กระจุกเมือง แสนเสริม)

..... ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมพร พุทธาพิทักษ์ผล)

ชื่อวิทยานิพนธ์   แนวทางการพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร
อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี

ผู้วิจัย นางสาวมาศวิภา เตโช รหัสนักศึกษ 2619000215 **ปริญญา** เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต
(ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร) **อาจารย์ที่ปรึกษา** (1) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พลสรายุ สราญรัมย์
(2) รองศาสตราจารย์ ดร.สินีนุช คุรุทเมือง แสนเสริม **ปีการศึกษา** 2562

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพพื้นฐานทั่วไปทางสังคมและเศรษฐกิจ ของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร 2) สภาพการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร 3) สภาพปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร 4) แนวทางในการพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

ประชากรที่ศึกษาคือ (1) เกษตรกรที่ผ่านการอบรม ในศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร อำเภอแก่งคอย ปี 2562 จำนวน 170 คน ทำการเก็บข้อมูลจากประชากรทั้งหมด เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุด และค่าสูงสุด (2) เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร และเกษตรกรต้นแบบ เกษตรอำเภอแก่งคอย เจ้าหน้าที่หน่วยงานสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ผู้รับผิดชอบงานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ตัวแทนคณะกรรมการ รวมจำนวน 20 คน ใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมผสานแบบแผนสามเส้า : รูปแบบผู้เข้าเก็บข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย การจัดอันดับ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจำแนกและจัดระบบข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า 1) เกษตรกรร้อยละ 74.10 เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 59.15 ปี ร้อยละ 43.5 จบระดับประถมศึกษา 2) ผลการดำเนินงาน เกษตรกรมีความสนใจและพึงพอใจ อยู่ในระดับมาก ประเด็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ด้านแปลงเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก ประเด็นเป็นพื้นที่เดินทางสะดวก ด้านการดำเนินงาน อยู่ในระดับมาก ประเด็นมีการประชุมเชื่อมโยงเครือข่าย 3) ปัญหาการดำเนินงาน ด้านแปลงเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก ประเด็นแปลงสาธิตขาดความพร้อมในการเข้ามาเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ด้านการดำเนินงาน อยู่ในระดับมาก ประเด็นการให้บริการไม่สามารถบริการทางการเกษตรได้อย่างครอบคลุม และ 4) แนวทางพัฒนาที่สำคัญ คือ พัฒนาศักยภาพเกษตรกรต้นแบบ ขยายผลเกษตรกรต้นแบบ สร้างทายาทเกษตรกรกร พัฒนาศักยภาพ พัฒนาแปลงเรียนรู้ พัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้ให้ตอบโจทย์ชุมชน พัฒนาฐานเรียนรู้ให้มีความพร้อม สร้างและพัฒนาเครือข่าย ให้การบริการและติดตามผู้ใช้บริการ บูรณาการการทำงานและเชื่อมโยงเครือข่าย

คำสำคัญ ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร แนวทางการพัฒนา

Thesis title: Development Guidelines for Agricultural Learning Center, Kaeng khoi District, Saraburi Province

Researcher: Miss Mahtwepah Techo **ID:** 2619000215;

Degree: Master of Agricultural (Agricultural Extension and Development)

Research Advisors: (1) Dr. Ponsaran Sararom;, Assistant Professor;

(2) Dr. Sineenuch Khrutmuang Sanserm; Associate Professor, **Academic Year** 2019

Abstract

The purposes of this research were to study 1) socio-economic condition of farmers in Kaengkhohi District, Saraburi Province 2) performance of the Agricultural Learning Center 3) problems and suggestions for developing the Agricultural Learning Center and 4) guidelines for developing the Agricultural Learning Center.

Studied population: (1) 170 leading farmers participated in 2019 training of the Agricultural Learning Center. Data were collected from the total population. Tools used as interviews The data were analyzed by using statistics, frequency, percentage, mean, standard deviation, minimum and maximum value. (2) Working staff at different levels responsible for the Agricultural Learning Center, prototype farmers and Kaeng khoi Agency officials under the Ministry of Agriculture and Cooperatives The person in charge of the funeral A. Representatives of the funeral committee. A. totally 20 persons. Triangulation design: convergence model. Quantitative data and qualitative data was collected by interview while and collected by focus group. Quantitative data was analyzed by computer program. Statistics used were frequency, percentage, minimum value, maximum value, mean, ranking, standard deviation and data analysis and synthesis.

Findings: 1) 74.1% of the farmers were male. Their main occupation is farmer. Their average age was 59.15 years. 43.5% finished primary school. 2) Regarding the performance of the agricultural learning center. It revealed that farmers were interested in and satisfied at the high level. with the knowledge exchange. As for the 4 components at the high level. which included learning crop, a convenient travel area. In regards to the operation, At the high level. such as network connection, have a meeting on the network. 3) Problems of the agricultural learning center. In regards to 4 aspects at the high level which included learning crop, lack of readiness to continue to learn. As for the 4 aspects of the operation at the high level which consisted of agricultural services is not comprehensive. And 4) key development guidelines included potential development of model farmers, result extension of model farmers, the creation of farmer heirs, personality development, learning crop development, learning curriculum development to respond to community, learning base development, the creation and network development, the service and follow up with the users, the integration of wok and network connection.

Keywords: Agricultural Learning Center, Guidelines for Developing,

กิตติกรรมประกาศ

การจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยได้รับความกรุณาอนุเคราะห์เป็นอย่างสูงยิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จ่านงค์ จุลเอียด ประธานคณะกรรมการสอบปกป้องวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พลสรานัญ สราญรมย์ อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก รองศาสตราจารย์ ดร.สินีนุช คุรุทเมือง แสนเสริม อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ที่ได้กรุณาสละเวลาให้คำแนะนำ ชี้แนะ และถ่ายทอด ความรู้ทางด้านวิชาการ ตลอดจนตรวจแก้ไขวิทยานิพนธ์ ทำให้การทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความ ถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้น พร้อมทั้งให้กำลังใจตลอดเวลาที่ผู้วิจัยทำการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยขอกราบ ขอบพระคุณทุกท่าน เป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ คณาจารย์ทุกท่านที่กรุณาให้ความรู้ทางด้าน วิชาการ และเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ที่อำนวยความสะดวกทุกด้าน ซึ่งมีผลทำให้ การศึกษาประสบผลสำเร็จ พร้อมกันนี้ต้องขอขอบพระคุณ เกษตรอำเภอแก่งคอย เจ้าหน้าที่ สำนักงานเกษตรอำเภอแก่งคอย และเจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรจังหวัดสระบุรี ตลอดจนบุคคลที่ เกี่ยวข้องกับศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี ทุกท่านที่สละเวลา พร้อมทั้งช่วยเหลือสนับสนุน การทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้จนบรรลุผลสำเร็จ ขอขอบคุณเพื่อน ๆ นักศึกษาปริญญาโทรุ่นที่ 20 แขนงวิชาส่งเสริมการเกษตร ที่ให้การช่วยเหลือ สนับสนุน ผลักดันและให้กำลังใจตลอดมา

ผู้วิจัยขอขอบคุณ คุณแม่มาลี เต โช รวมถึงทุกคนในครอบครัว ที่เป็นกำลังใจ สันับสนุน การศึกษาครั้งนี้จนสัมฤทธิ์ผล นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้รับความช่วยเหลือ จากพี่สาวคุณฉันทพร เหมราสวัสดิ์ และจากบุคคลต่าง ๆ ซึ่งผู้วิจัยไม่สามารถกล่าวนามได้ทั้งหมด ณ ที่นี้ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้ง และระลึกถึงในความกรุณาและความปรารถนาดีของทุกท่านเป็นอย่างยิ่ง จึงขอกราบ ขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้ ในส่วนที่เป็นคุณค่าและคุณความดีที่วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สามารถอำนวยความสะดวก ประโยชน์ให้เกิดขึ้นได้ ผู้วิจัยขอมอบแต่บิดา มารดา ครูบาอาจารย์ตลอดจนผู้มีพระคุณทุกท่านไว้ ณ ที่นี้

มาศวิภา เต โช

ตุลาคม 2563

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
กรอบแนวคิดการวิจัย	3
ขอบเขตของการวิจัย	4
นิยามศัพท์เฉพาะ	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	7
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	8
บริบททั่วไปเกี่ยวกับอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี	8
แนวคิดเกี่ยวกับศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร	16
สภาพการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพ การผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี	18
แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร	30
แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบและแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรแบบจุดเดียว เบ็ดเสร็จ	34
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	38
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	45
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	45
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	47
การเก็บรวบรวมข้อมูล	49
การวิเคราะห์ข้อมูล	51

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	54
ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล ทางเศรษฐกิจ และสังคมของบุคคล ที่เกี่ยวข้องกับศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี	54
ตอนที่ 2 สภาพการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้า เกษตรอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี	62
ตอนที่ 3 สภาพปัญหา ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้การเพิ่ม ประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี	74
ตอนที่ 4 แนวทางการพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี	81
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	91
สรุปการวิจัย	91
อภิปรายผล	100
ข้อเสนอแนะ	112
บรรณานุกรม	116
ภาคผนวก	120
ประวัติผู้วิจัย	131

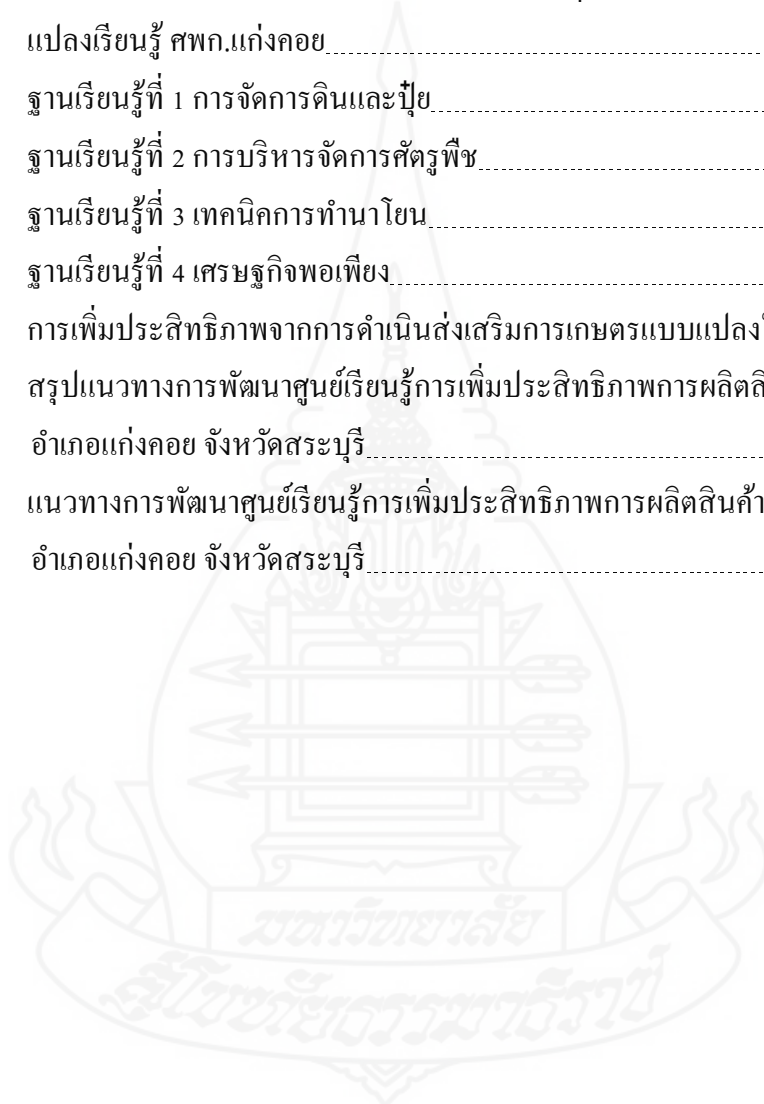

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 2.1 ข้อมูลประชากรและครัวเรือน อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี.....	14
ตารางที่ 2.2 ข้อมูลพื้นฐานของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร อำเภอแก่งคอย.....	25
ตารางที่ 3.1 จำนวนประชากรที่ใช้ในการศึกษา.....	46
ตารางที่ 4.1 สภาพทางสังคมของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพ การผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี.....	55
ตารางที่ 4.2 สภาพทางเศรษฐกิจของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพ การผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี.....	59
ตารางที่ 4.3 ระดับความสนใจและความพึงพอใจในการเข้าร่วมโครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่ม ประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร.....	63
ตารางที่ 4.4 ระดับดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี.....	64
ตารางที่ 4.5 สรุปภาพรวมผลการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้า เกษตรอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี.....	72
ตารางที่ 4.6 ระดับของปัญหาที่เกิดขึ้นในดำเนินงานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต สินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี.....	74
ตารางที่ 4.7 สรุปสภาพปัญหาภาพรวมในดำเนินงานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต สินค้าเกษตร อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี.....	80
ตารางที่ 4.8 แนวทางการพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี ประเด็นด้านองค์ประกอบศูนย์เรียนรู้.....	82
ตารางที่ 4.9 แนวทางการพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี ประเด็นด้านการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้.....	86

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย	3
ภาพที่ 2.1 ขอบเขตการปกครองอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี.....	10
ภาพที่ 2.2 แปลงเรียนรู้ ศพก.แก่งคอย	20
ภาพที่ 2.3 ฐานเรียนรู้ที่ 1 การจัดการดินและปุ๋ย.....	21
ภาพที่ 2.4 ฐานเรียนรู้ที่ 2 การบริหารจัดการศัตรูพืช.....	22
ภาพที่ 2.5 ฐานเรียนรู้ที่ 3 เทคนิคการทำนาโยน.....	23
ภาพที่ 2.6 ฐานเรียนรู้ที่ 4 เศรษฐกิจพอเพียง.....	24
ภาพที่ 2.7 การเพิ่มประสิทธิภาพจากการดำเนินส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่.....	40
ภาพที่ 5.1 สรุปแนวทางการพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี.....	100
ภาพที่ 5.2 แนวทางการพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี.....	114

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ตามนโยบายของคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ต้องการให้มีศูนย์เรียนรู้การเกษตรในพื้นที่ เพื่อให้เกษตรกรมีแหล่งเรียนรู้ทางการเกษตรจากเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จจากการปฏิบัติจริงในพื้นที่และรัฐบาลให้ความสำคัญ ดังนั้นกรมส่งเสริมการเกษตรจึงจัดตั้งศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2557 ให้เป็นเครื่องมือการดำเนินงานตามระบบส่งเสริมการเกษตร โดยยึดรูปแบบการบริการเบ็ดเสร็จที่จุดเดียว เพื่อให้บริการทางการเกษตรที่รวดเร็ว มีการบริหารงานร่วมกันระหว่างภาครัฐและภาคประชาชน มีเกษตรกรต้นแบบเป็นผู้บริหารจัดการศูนย์ฯ เพื่อพัฒนาและแก้ไขปัญหาการเกษตรของชุมชน โดยใช้องค์ความรู้ที่เหมาะสมกับพื้นที่ รวมทั้งเป็นจุดที่ใช้เชื่อมโยงกับหน่วยงานของรัฐ และเป็นที่ยอมรับเปลี่ยนแปลงเรียนรู้ของเกษตรกรในชุมชน ศพก. ในปัจจุบัน (ปีงบประมาณ 2562) เป็นศูนย์เรียนรู้ของชุมชนทางการเกษตรในระดับอำเภอที่สอดคล้องกับชนิดของสินค้าหลักของอำเภอ อำเภอละ 1 ศูนย์ รวม 882 ศูนย์ทั่วประเทศ

ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรเป็นของชุมชน บริหารจัดการโดยเกษตรกรต้นแบบและชุมชนร่วมกับนักส่งเสริมการเกษตรและเจ้าหน้าที่หน่วยงานต่างๆ ในพื้นที่ และเป็นกลไกส่งเสริมการเกษตร ในการบูรณาการวิชาการ ข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานต่าง ๆ กับเกษตรกรในชุมชน ทำให้เกิดการพัฒนาการเกษตร ในพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ โดยในแต่ละศูนย์อาจมีวิธีการเรียนรู้ที่แตกต่างกันไป มีหลักสูตรและแผนการเรียนรู้ที่ชัดเจน ซึ่งเกษตรกรในชุมชนสามารถเข้ารับการเรียนรู้ได้ตามหลักสูตรและแผนที่กำหนด สำหรับวิธีการเรียนรู้ เน้นหลักการเรียนรู้จากของจริงในฐานเรียนรู้ต่างๆ และลงมือปฏิบัติจริงร่วมกันในแปลงเรียนรู้ ศูนย์เรียนรู้ฯ มีองค์ประกอบหลักที่สำคัญ 4 องค์ประกอบ คือ 1) เกษตรกรต้นแบบ 2) แปลงเรียนรู้ 3) ฐานการเรียนรู้ 4) หลักสูตรการเรียนรู้

อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี เป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดสระบุรี ที่มีศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรระดับอำเภอ จำนวน 1 แห่ง พืชสินค้าหลักของอำเภอได้แก่การปลูกข้าวเป็นพืชเศรษฐกิจหลัก โดยมีพื้นที่ทำการเกษตรปลูกข้าว จำนวน 20,850 ไร่ โดยเกษตรกรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนาเพื่อบริโภคและจำหน่าย แต่มีการปฏิบัติที่มุ่งหวัง

การผลิตการผลิตเชิงปริมาณ มีการปลูกข้าวไร่ปริมาณเมล็ดพันธุ์จำนวนมาก ใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมีไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการ ส่งผลทำให้เกษตรกรมีต้นทุนการผลิตสูง ปริมาณผลผลิตต่ำ ประกอบกับราคาผลผลิตข้าวตกต่ำในปัจจุบันอีกด้วย จึงทำให้เกษตรกรมีปัญหาหนี้สิน มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ไม่ดี จากปัญหาดังกล่าวจึงได้มีการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ในปี พ.ศ.2557 พืชสินค้าหลัก คือ ข้าว ที่ตั้งศูนย์อยู่ที่ หมู่ 10 ตำบลลาดเดี๋ยว อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี โดยมีเกษตรกรต้นแบบของศูนย์ฯ คือ นายบรรยัด สุมาวัน มีองค์ประกอบของศูนย์ฯ ประกอบด้วย 1) เกษตรกรต้นแบบ 2) แปลงเรียนรู้ 3) ฐานการเรียนรู้ 4) หลักสูตรการเรียนรู้

จากผลการดำเนินงานจากข้อมูลรายงาน โครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี ปี 2562 อำเภอแก่งคอย มีการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้แก่เกษตรกรผู้นำ จำนวน 30 ราย ทั้งหมด 3 ครั้ง และยังจัดกิจกรรมบริหารจัดการเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงาน มีการดำเนินการจัดประชุมคณะกรรมการเครือข่ายศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร และแปลงใหญ่ระดับอำเภอ จำนวน 3 ครั้ง พบปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นหลายด้าน เช่น องค์ประกอบของศูนย์เรียนรู้ที่ยังไม่มีความพร้อม เป็นผลทำให้การดำเนินงานไม่ประสบความสำเร็จบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ (สำนักงานเกษตรจังหวัดสระบุรี, 2562) ดังนั้น เพื่อตอบสนองต่อนโยบายกรมส่งเสริมการเกษตร และของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของการศึกษานี้ ซึ่งจะ เป็นแนวทางในการพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดวัตถุประสงค์การวิจัยไว้ดังนี้

2.1 เพื่อศึกษาสภาพพื้นฐานทั่วไปทางสังคมและเศรษฐกิจ ของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี

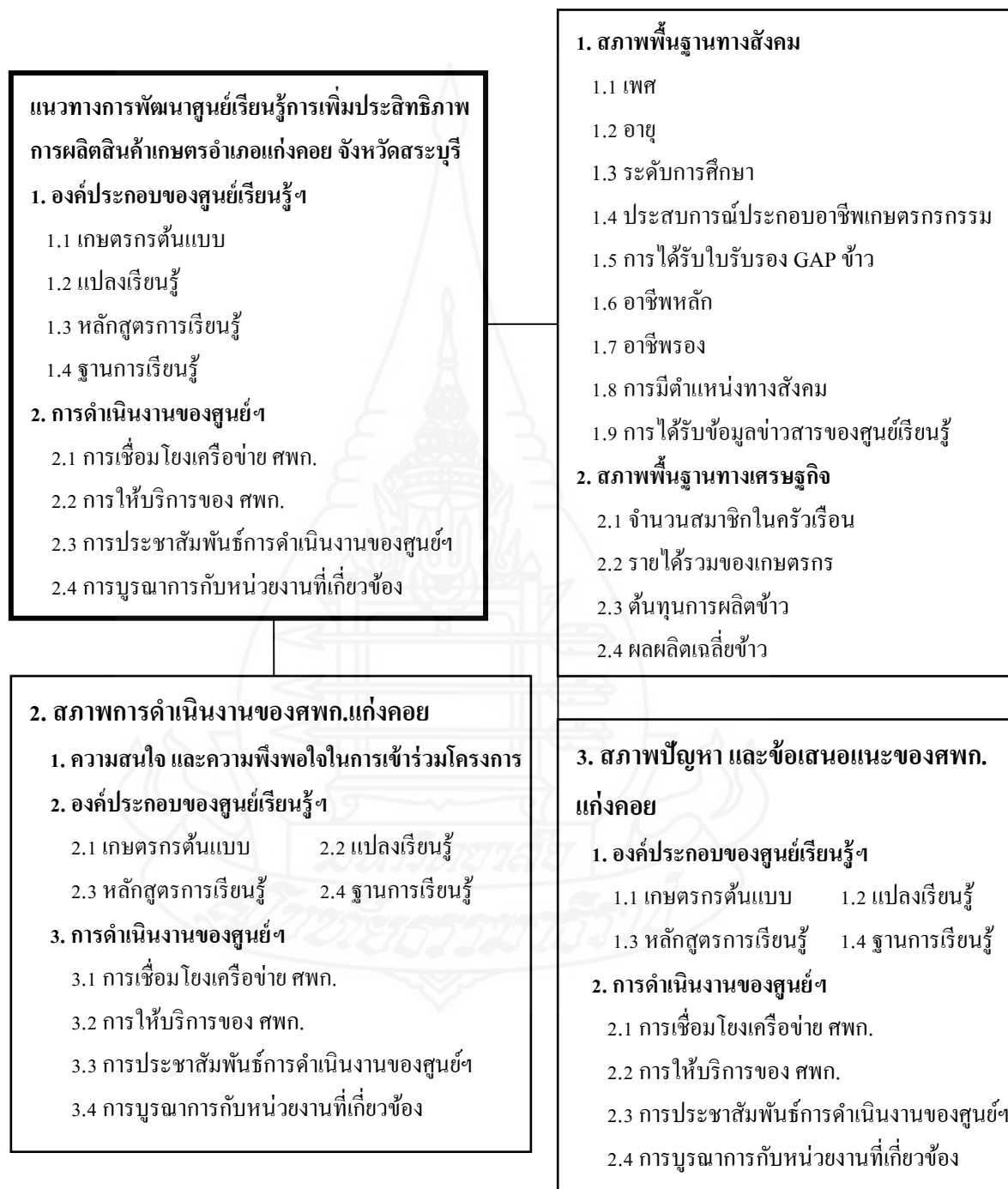
2.2 เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี

2.3 เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและข้อเสนอแนะ ในการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี

2.4 เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัย ได้ศึกษาเอกสาร แนวคิดและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถนำมากำหนดประเด็นในการศึกษาวิจัย ได้ตามภาพที่ 1.1 ดังนี้

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

4. ขอบเขตของการวิจัย

ในการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ดังนี้

4.1 ขอบเขตเชิงพื้นที่ การวิจัยครั้งนี้ ศึกษาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรีเท่านั้น

4.2 ขอบเขตเชิงเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้ ทำการศึกษาแนวทางการพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี ดังนี้

สภาพทั่วไป ได้แก่ สภาพแวดล้อมของศูนย์เรียนรู้ฯ ความพร้อมของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรเกี่ยวกับปัจจัยในการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้ฯ ได้แก่ สถานที่ อาคาร วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ งบประมาณ ข้อมูลบุคลากรที่ทำงานในศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ได้แก่ คุณสมบัติ ความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ การพัฒนาความรู้ ด้านเทคโนโลยี การจัดการและการดำเนินโครงการ ได้แก่ การวางแผนโครงการ วัตถุประสงค์ของการดำเนินโครงการ เป้าหมายของโครงการ การบันทึกข้อมูล ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี และแนวทางการพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี

4.3 ขอบเขตเชิงเวลา การวิจัยครั้งนี้ ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ตั้งแต่เดือนมกราคม 2562 ถึงเดือนมิถุนายน 2563

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดนิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัยไว้ ดังนี้

5.1 ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) หมายถึง ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี ซึ่งเป็นศูนย์กลางในการให้บริการข้อมูลข่าวสารทางด้านการเกษตร และจัดเวทีชุมชนแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ใให้กับเกษตรกรในชุมชน โดยมีกลไกการขับเคลื่อนการดำเนินงานให้ประสบผลสำเร็จ ยึดหลักกิจกรรมการเกษตรในพื้นที่สามารถเป็นต้นแบบที่ดีให้กับเกษตรกรในชุมชน ใช้สถานที่ของเกษตรกรต้นแบบเป็นที่ตั้งศูนย์ฯ โดยเน้นการเรียนรู้จากเกษตรกรต้นแบบที่ประสบความสำเร็จในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ในประเด็นการเพิ่มผลผลิต การลดต้นทุนการผลิต

5.2 องค์กรประกอบของศูนย์เรียนรู้ หมายถึง ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี เป็นของชุมชน มีการบริหารจัดการ โดยเกษตรกร

ต้นแบบ และชุมชนร่วมกับนักส่งเสริมการเกษตรและเจ้าหน้าที่หน่วยงานต่างๆ ในพื้นที่ และเป็นกลไกส่งเสริมการเกษตร ในการบูรณาการวิชาการ ข้อมูลข่าวสาร ของหน่วยงานต่างๆ กับเกษตรกรในชุมชน ทำให้เกิดการพัฒนาการเกษตรในพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ ศูนย์เรียนรู้ฯ มีองค์ประกอบหลักที่สำคัญ 4 องค์ประกอบ คือ เกษตรกรต้นแบบ แปลงเรียนรู้ ฐานเรียนรู้ และหลักสูตรการเรียนรู้

5.3 เกษตรกรต้นแบบ หมายถึง เกษตรกรที่เป็นเจ้าของแปลงเรียนรู้ โดยศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี มีเกษตรกรต้นแบบคือนายบรรยัค สุมาวัน ที่เป็น Smart Farmer (เกษตรกรต้นแบบ) โดยมีคุณสมบัติครบทั้ง 6 ด้านคือ มีความรู้ในเรื่องที่ทำอยู่ มีข้อมูลประกอบการตัดสินใจ มีการบริหารจัดการผลผลิตและการตลาด มีความตระหนักถึงคุณภาพสินค้า และความปลอดภัยของผู้บริโภค มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม มีความภาคภูมิใจในความเป็นเกษตรกร พร้อมทั้งมีทักษะและความพร้อมในการถ่ายทอดความรู้ต่างๆ ที่เป็นต้นแบบประสบความสำเร็จในการทำกิจกรรมการเกษตรให้กับเกษตรกรที่เข้ามาเรียนรู้ โดยเกษตรกรมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเกษตรกรต้นแบบ ในลักษณะของเกษตรกรสอนเกษตรกร เพื่อให้เกษตรกรที่มาเรียนรู้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ที่มีการใช้ปัจจัยการผลิตได้อย่างเหมาะสม และนำองค์ความรู้ที่ได้รับจาก ศพก. ไปประยุกต์ใช้เพื่อลดต้นทุนการผลิต จนเป็นที่ยอมรับและเป็นแบบอย่างที่ดีของเกษตรกรรายอื่นๆ ในชุมชน

5.4 แปลงเรียนรู้ หมายถึง เป็นแปลงของเกษตรกรต้นแบบที่ทำการผลิตสินค้าเกษตรสามารถใช้ประโยชน์ในการสาธิตวิธีการ และสาธิตผลให้กับเกษตรกรในชุมชนได้เรียนรู้ โดยแปลงเรียนรู้ของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี เป็นแปลงเรียนรู้การทำเทคนิคทำข้าวนาโยน มีการลดต้นทุนการผลิต และเพิ่มประสิทธิภาพข้าว และเป็นพื้นที่จุดศูนย์กลางของอำเภอ ทำให้มีการเดินทางคมนาคมสะดวก เป็นจุดศูนย์กลางในการเชื่อมโยงข้อมูลข่าวสารทางด้านการเกษตร ร่วมกับศูนย์เครือข่ายต่างๆ

5.5 หลักสูตรการเรียนรู้ หมายถึง เป็นชุดเนื้อหาวิชาที่ตอบโจทย์และประเด็นปัญหาทางการเกษตรของชุมชน โดยเกษตรกรต้นแบบนักวิชาการเกษตร นักส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ และหน่วยงานต่างๆ ร่วมกันวิเคราะห์ จัดทำแผนการเรียนรู้และกำหนดขึ้น โดยศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี มีหลักสูตรการเรียนรู้หลัก ได้แก่ การลดต้นทุนการผลิตข้าว การปรับปรุงบำรุงดิน การเตรียมเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ดี การทำนาโยน การปลูกและดูแลรักษาข้าว และการป้องกันกำจัดศัตรูข้าว และหลักสูตรบังคับ ได้แก่ เศรษฐกิจพอเพียง และไร่นาสวนผสม มีหลักสูตรเสริม ได้แก่ การจัดทำบัญชีฟาร์ม การเพิ่มมูลค่าการผลิต

และการแปรรูปข้าว การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำในบ่อพลาสติกและกระชังบก การเลี้ยงสัตว์และป้องกันโรคระบาดของสัตว์ เป็นต้น

5.6 ฐานเรียนรู้ หมายถึง เป็นจุดเรียนรู้เรื่องที่สอดคล้องกับหลักสูตรการเรียน ประกอบฐานเรียนรู้ จำนวน 4 ฐาน ได้แก่ การจัดการดินและปุ๋ย การบริหารจัดการศัตรูพืช เทคนิคการทำนาโยน และเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อใช้ในการจัดแสดง และการฝึกปฏิบัติ ให้ผู้เรียนรู้ได้เห็น และนำไปปฏิบัติต่อเนื่องได้

5.7 การดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ หมายถึง กระบวนการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี ที่มีการดำเนินงานตั้งแต่การจัดตั้งจนถึงในปัจจุบัน มีสภาพการดำเนินงานและการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ และประสบผลสำเร็จ ซึ่งประกอบด้วย 4 ด้าน คือ การเชื่อมโยงเครือข่าย สพก. การให้บริการของ สพก. การประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของศูนย์ฯ และการบูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

5.8 การเชื่อมโยงเครือข่าย สพก. หมายถึง การดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการประชุม เชื่อมโยงการดำเนินงานร่วมกัน ร่วมทั้งการพัฒนาศูนย์เครือข่าย สพก. ให้มีความพร้อมในการเป็นแหล่งเรียนรู้ และเกษตรกรต้นแบบ ในศูนย์เครือข่าย สพก. เป็นวิทยากรถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่เกษตรกรที่เข้ามาเรียนรู้ได้

5.9 การให้บริการของ สพก. หมายถึง การดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการด้านการเกษตรต่างๆ ทั้งการให้บริการข้อมูลข่าวสาร และวิชาการด้านการเกษตร การรับฟัง แก้ไขปัญหา และรับเรื่องร้องเรียนด้านการเกษตรเบื้องต้น และช่วยประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข้อมูลผลงานความสำเร็จของศูนย์ฯ

5.10 การประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของศูนย์ฯ หมายถึง การดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ ของศูนย์ มีการประชุม และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ผ่านช่องทางสื่อออนไลน์ การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่รู้จัก และการสรุปผลการรายงานข้อมูลศูนย์ฯ ให้มีการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาช่วยในการดำเนินงาน

5.11 การบูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หมายถึง การดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการร่วมมือดำเนินงานกับสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ทั้งหน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน การจัดทำแผนการดำเนินงานร่วมกับแบบบูรณาการทำงานร่วมกันทุกภาคส่วน

5.12 แนวทางการพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร หมายถึง กระบวนการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรให้มีประสิทธิภาพ เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาทั้งในด้านองค์ประกอบของศูนย์เรียนรู้ ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ เกษตรกรต้นแบบ แปลงเรียนรู้ หลักสูตรการเรียนรู้อ และฐานเรียนรู้ ครอบคลุมทั้งด้าน

การดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ การเชื่อมโยงเครือข่าย ศพก. การให้บริการของ ศพก. การประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของศูนย์ฯ และการบูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

5.13 เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ ศพก. หมายถึง นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรของสำนักงานเกษตรอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี ที่รับผิดชอบงานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรระดับอำเภอ

5.14 เครือข่าย ศพก. หมายถึง ศูนย์เครือข่ายศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี มีทั้งหมด 16 ศูนย์ ครอบคลุมทั้ง 13 ตำบลของอำเภอมิบทบาทหน้าที่เป็นศูนย์เรียนรู้ที่มีประธานศูนย์เครือข่าย เป็นวิทยากรที่มีทักษะความรู้และความชำนาญทางด้านการเกษตรเฉพาะด้าน แตกต่างตามสภาพพื้นที่และพืชหลักที่สำคัญของตำบล มีการเชื่อมโยงเครือข่ายการทำงานร่วมกันกับศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ซึ่งเป็นศูนย์กลางในการถ่ายทอดความรู้ เป็นอีกหนึ่งกลไกในการขับเคลื่อนการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร สามารถนำมาเป็นแนวทางการพัฒนาให้สามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีความยั่งยืน

6.2 นักส่งเสริมการเกษตรสามารถนำมาใช้ในการวางแผนการพัฒนาการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้ฯ ทั้งระยะสั้นและระยะยาว

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาทบทวนวรรณกรรม และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี ผู้วิจัยทำการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องในประเด็นต่างๆ เพื่อนำมาใช้ในการกำหนดกรอบแนวคิด หลักการ ทฤษฎี รวมทั้งการกำหนดประเด็นคำถามในการสร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อการวิเคราะห์และอภิปรายผลการศึกษา ประกอบด้วยสาระสำคัญ ดังนี้

1. บริบททั่วไปเกี่ยวกับอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี
2. แนวคิดเกี่ยวกับศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร
3. สภาพการส่งเสริมและพัฒนากิจการเกษตรของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี
4. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและพัฒนากิจการเกษตร
5. แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบและแนวทางการส่งเสริมและพัฒนากิจการเกษตรแบบจุดเดียวเบ็ดเสร็จ
6. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. บริบททั่วไปเกี่ยวกับอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี

บริบทโดยทั่วไปเกี่ยวกับอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี ประกอบด้วย ประวัติความเป็นมา สภาพทางกายภาพ สภาพทางชีวภาพ สภาพเศรษฐกิจและสังคม

สำนักงานเกษตรอำเภอแก่งคอย (2562) ได้กล่าวถึงสภาพทั่วไปของอำเภอแก่งคอยในแผนพัฒนากิจการเกษตรระดับอำเภอ ปี 2562 ไว้ดังนี้

1.1 ประวัติความเป็นมา

สำนักงานเกษตรอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี (2562, น.1-26) ได้จัดทำแผนพัฒนากิจการเกษตรระดับอำเภอแก่งคอย ปี 2562 ระบุว่า แก่งคอย เป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดสระบุรี เดิมมีชื่อว่า "แร้งคอย" เนื่องจากเป็นปากทางเข้าสู่เขาใหญ่ มีผู้คนจำนวนมากล้มตายจากไข้ป่าจนมีคนแร้งมาเฝ้าคอยเพื่อกินศพเป็นจำนวนมาก เป็นอำเภอที่มีโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่

อยู่เป็นจำนวนมาก เช่น โรงงานปูนซีเมนต์ โรงไฟฟ้า โรงงานเซรามิก เคมีภัณฑ์ เป็นต้น และยังเป็น
ชุมทางรถไฟที่สำคัญ ประกอบกับมีถนนมิตรภาพตัดผ่าน ทำให้มีโรงงานจำนวนมาก
และมีประชากรแฝงเข้ามาทำงานจำนวนมาก

1.2 สภาพทางกายภาพ

1.2.1 ที่ตั้ง อาณาเขต ขอบเขตการปกครอง

อำเภอแก่งคอย มีเนื้อที่ทั้งหมด 803.030 ตารางกิโลเมตร มีพื้นที่ร้อยละ
22.40 ของพื้นที่จังหวัดสระบุรี ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออก ของที่ตั้งศาลากลางจังหวัดสระบุรี ห่างจาก
ตัวจังหวัดประมาณ 14 กิโลเมตร และตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของกรุงเทพมหานคร โดย
อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร ประมาณ 120 กิโลเมตร และมีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอและจังหวัด
ใกล้เคียง ดังรูปภาพที่ 2.1

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	อำเภอพัฒนานิคม	จังหวัดลพบุรี
ทิศใต้	ติดต่อกับ	อำเภอบ้านนา	จังหวัดนครนายก
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	อำเภอมวกเหล็ก	จังหวัดสระบุรี
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	อำเภอเมืองสระบุรี	จังหวัดสระบุรี

1.2.2 การปกครองและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่

อำเภอแก่งคอย แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 13 ตำบล 117 หมู่บ้าน
ประกอบด้วย การปกครองส่วนท้องถิ่น มีเทศบาล 2 เทศบาล คือ เทศบาลเมืองแก่งคอย และเทศบาล
เมืองทับทิม และเทศบาลเมืองแก่งคอยแบ่งออกเป็น 16 ชุมชน มีองค์การบริหารส่วนตำบล 11 แห่ง
คือ อบต.บ้านป่า อบต.ตาลเดี่ยว อบต.สองคอน อบต.เตาปูน อบต.ท่าตูม อบต.ท่าคล้อ อบต.
หินซ้อน อบต.ชำผักแพว อบต.ชะอม อบต.ท่ามะปราง และอบต.ห้วยแห้ง

ภาพที่ 2.1 แสดงขอบเขตการปกครองอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี

ที่มา: <http://district.cdd.go.th/kaengkhoi/>

1.2.3 ลักษณะภูมิประเทศ

สภาพพื้นที่ของอำเภอแก่งคอยมีทั้งบริเวณที่เป็นที่ราบลุ่ม ที่ราบสูง และภูเขา พื้นที่ทางทิศตะวันตกส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม พื้นที่ทางทิศเหนือและทิศตะวันออกเฉียงเหนือเป็นที่ราบสูงและภูเขา โดยเฉพาะด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือเต็มไปด้วยเทือกเขาสูงต่ำ สลับซับซ้อน จึงได้ถูกกำหนดเป็นป่าสงวนแห่งชาติและเขตอุทยานแห่งชาติ พื้นที่ตอนกลางเป็นแม่น้ำป่าสักไหลผ่านจากทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้

1.2.4 สภาพภูมิอากาศ

ภูมิอากาศ ลักษณะภูมิอากาศของอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี จัดอยู่ในภูมิอากาศแบบร้อนชื้นสลับแล้ง สามารถแบ่งได้ 3 ฤดู คือ 1) ฤดูร้อน เริ่มประมาณเดือนกุมภาพันธ์ ถึงเดือนเมษายน โดยได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ 2) ฤดูฝน เริ่มประมาณเดือนพฤษภาคมถึงกันยายน โดยฤดูนี้จะเริ่มมี มรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ซึ่งเป็นลมชื้นพัดปกคลุม ทำให้ฝนตก

แพร่กระจายตามร่องมรสุมประกอบ กับร่องความกดอากาศต่ำ พาดผ่านทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ อากาศชุ่มชื้นและมีฝนตกชุก โดยเฉพาะในเดือนกันยายนอากาศจะชุ่มชื้น 3) ฤดูหนาว เริ่มประมาณ เดือนเดือนตุลาคมถึง มกราคม โดยได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ อากาศจะหนาวเย็นสลับกับอากาศร้อน

1.2.5 เส้นทางคมนาคม

อำเภอแก่งคอยมีเส้นทางคมนาคมทั้งทางรถยนต์ และรถไฟ เป็นทางผ่านที่จะเดินทางไปยังภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมีทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 (ถนนมิตรภาพ) เป็นเส้นทางคมนาคมสายหลักของอำเภอ ภายในเขตตำบล หมู่บ้านต่างๆ มีเส้นทางคมนาคมเชื่อมติดกันอย่างทั่วถึง เส้นทางคมนาคมที่สำคัญมีดังนี้

ทางรถยนต์

ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 (ถนนมิตรภาพ) ผ่านทางอำเภอแก่งคอย รวมความยาวประมาณ 19 กิโลเมตร ระยะทางจากอำเภอแก่งคอย-จังหวัดสระบุรีประมาณ 13 กิโลเมตร ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3222 (ถนนแก่งคอย-บ้านนา) ระยะทางประมาณ 40 กิโลเมตร ทางหลวงชนบทหมายเลข สบ4004 (ถนนสายอดิเรกสาร) ระยะทางประมาณ 15 กิโลเมตร

ทางรถไฟ

เป็นชุมทางรถไฟสายตะวันออกเฉียงเหนือ นอกจากนี้มีทางรถไฟโครงการรถไฟสายแก่งคอย-นิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง และยังเป็นสถานีรถไฟฟ้าความเร็วสูงอีกด้วย โดยการเดินทางจากสถานีรถไฟกรุงเทพ มีบริการเดินรถไฟไปอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรีทุกวัน วันละหลายขบวน ใช้เวลาเดินทางประมาณ 2 ชั่วโมง และบางขบวนยังสามารถแวะลงได้ที่สถานีรถไฟชุมทางแก่งคอย และสถานีรถไฟมวกเหล็กได้อีกด้วย

ทางน้ำ

มีลำน้ำป่าสักไหลผ่าน แต่ใช้เฉพาะการสัญจรไปมาในระหว่างพื้นที่ใกล้เคียงในบางฤดูเท่านั้น การบริการทางการขนส่งสินค้าทางรถยนต์ และทางรถไฟ ส่วนใหญ่ใช้ในการขนส่งวัตถุดิบในการก่อสร้าง เช่น ปูนซีเมนต์ รองลงมาเป็นพืชไร่ และข้าวสาร ภายในอำเภอมิตรโดยสารประจำทางบริการทั่วถึงทุกตำบล เส้นทางรถไฟนับว่าเป็นการเดินทางที่สะดวก และถูกที่สุด

1.2.6 แหล่งน้ำและระบบชลประทาน

ทรัพยากรแหล่งน้ำของอำเภอแก่งคอย ประกอบด้วยแม่น้ำป่าสัก แหล่งน้ำผิวดิน แหล่งน้ำใต้ดิน และน้ำชลประทานซึ่งได้นำจากแม่น้ำป่าสักไปใช้ ทั้งเพื่อการเกษตรกรรม อุตสาหกรรม การอุปโภคและบริโภค

พื้นที่ชลประทานและแหล่งน้ำธรรมชาติ

พื้นที่ชลประทาน 174,500 ไร่ พื้นที่รับประโยชน์ 115,200 ไร่ อยู่ในอันดับที่ 28 และ 62 ของประเทศตามลำดับจังหวัดสระบุรี (แยกเป็นแก่งคอย-บ้านหมอ 86,700 ไร่ และพัฒนานิคม – แก่งคอย 28,500 ไร่)

แหล่งน้ำธรรมชาติ

1) แม่น้ำ ห้วย คลองที่สำคัญ ได้แก่ แม่น้ำป่าสัก คลองห้วยคำใหญ่ ห้วยแห้ง มีพื้นที่แม่น้ำห้วยคลองทั้งหมดคิดเป็นพื้นที่ของลำน้ำแต่ละสายร้อยละ 2.34 ของพื้นที่จังหวัดทั้งหมดและบางส่วนยังไม่ได้รับการขุดลอกสภาพปัจจุบันแหล่งน้ำส่วนใหญ่ สามารถใช้งานได้ดีมีการใช้น้ำจากแม่น้ำห้วยคลองเพื่อการเพาะปลูกฤดูฝนฤดูแล้งและเพื่อการอุปโภคบริโภค

2) หนอง บึง ในพื้นที่มีหนองบึงที่สำคัญ ได้แก่ บึงตะโก บึงตะกุด หนองตามนต์ บึงหนองโน หนองตาน้อย หนองคลองสมเด็จหนองชะโค มีพื้นที่หนองบึงทั้งหมดคิดเป็นพื้นที่ร้อยละ 0.02 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด พื้นที่บางส่วนยังไม่ได้รับการขุดลอกน้ำในฤดูฝนจะมีลักษณะขุ่นและรสจืด ในฤดูแล้งมีลักษณะใสจืดและบางแห่งไม่มีน้ำ และไม่สามารถใช้งานได้ราษฎรใช้น้ำเพื่อการเกษตรในฤดูฝนฤดูแล้ง พื้นที่ประมาณ 1,732 ไร่ และมีคร่าวเรือนใช้น้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค ประมาณ 1,244 ครัวเรือน

1.3 สภาพทางชีวภาพ

สถานการณ์การเกษตรในพื้นที่

อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี เป็นอำเภอที่มีความหลากหลายทางชนิดพืชด้วยสภาพแต่ละพื้นที่จึงทำให้สามารถปลูกพืชได้หลากหลายชนิด มีคร่าวเรือนเกษตรกรทั้งหมด 4,573 ครัวเรือน และมีพื้นที่การเกษตร จำนวน 81,981 ไร่ โดยเป็นนาข้าว 20,965 ไร่ (ร้อยละ 25.57) ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ 25,733 ไร่ (ร้อยละ 31.39) มันสำปะหลัง 4,914 ไร่ (ร้อยละ 6.00) ยางพารา 1,044 ไร่ (ร้อยละ 1.27) ปาล์มน้ำมัน 494 ไร่ (ร้อยละ 0.60) อ้อยโรงงาน 4,519 ไร่ (ร้อยละ 5.51) ไม้ผล/ยืนต้น 17,333 ไร่ (ร้อยละ 21.14) พืชผัก/ไม้ดอกไม้ประดับ 6,528 ไร่ (ร้อยละ 7.96) บ่อปลาเลี้ยงปลา 451 ไร่ (ร้อยละ 0.55) และมีพื้นที่นอกการเกษตร 388,319 ไร่ โดยตำบลห้วยแห้ง มีพื้นที่ทำการเกษตรมากที่สุด จำนวน 15,997 ไร่ และตำบลแก่งคอย มีพื้นที่ทำการเกษตรน้อยที่สุด จำนวน 23 ไร่ อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี เป็นอำเภอที่มีความหลากหลายทางชนิดพืช ด้วยสภาพ

แต่ละพื้นที่จึงทำให้สามารถปลูกพืชได้หลากหลายชนิดประชากรส่วนใหญ่ของอำเภอแก่งคอย ประกอบอาชีพรับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรมและอาชีพเกษตรกรรมซึ่งกระจายอยู่ทุกตำบลในพื้นที่อำเภอแก่งคอย โดยเฉพาะตำบลชะอมเป็นแหล่งไม้ล้อยิ่งใหญ่ที่สุดในประเทศ และสามารถแบ่งพื้นที่ทำการเกษตรได้ มีต้นทุนการผลิตข้าวเฉลี่ย 4,850 บาทต่อไร่ และราคาผลผลิตข้าวเฉลี่ย ที่เกษตรกรขายได้ 6.50 บาท/กิโลกรัม

ศักยภาพพื้นที่/ทรัพยากรการเกษตร

ทรัพยากรดิน สถานภาพของทรัพยากรที่ดินในปัจจุบัน จากการศึกษาสถานภาพของทรัพยากรที่ดินในปัจจุบันที่ใช้ในการเกษตรของอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี อาศัยจากรายงานสำรวจดินเพื่อการเกษตรแบบก่อนข้างละเอียด มาตราส่วน 1:25,000 ของจังหวัดสระบุรี โดยสำนักสำรวจดินและวางแผนการใช้ที่ดินจัดทำลักษณะและสมบัติทางกายภาพและเคมีที่สำคัญ เช่น เนื้อดิน การระบายน้ำของดิน ปฏิกริยาดินเป็นต้น เพื่อแสดงให้เห็นคุณภาพที่ดินและนำไปใช้ในการจัดความเหมาะสมของที่ดินสำหรับพืชเศรษฐกิจต่อไป ซึ่งสามารถบรรยายพอสังเขปได้ดังนี้

ลักษณะทั่วไปของดินในอำเภอแก่งคอย มีลักษณะดินหลายประเภทหลากหลายลักษณะ คือ บริเวณใกล้แม่น้ำป่าสักจะมีลักษณะดินเหนียวอุ้มน้ำได้ดี ได้แก่ ตำบลท่าคล้อบางส่วน เตาปูน สองคอน ท่าชุมบางส่วน บ้านธาตุ ส่วนลักษณะดินร่วมปนทรายและดินร่วนมีหินลูกรังเชิงเขา ซึ่งจะทำให้น้ำซึมหายได้ง่ายเมื่อฝน ทิ้งช่วงนานกว่าปกติ เช่น ตำบลชะอม ห้วยแห้ง ท่ามะปร่าง ทับทวน บ้านป่าบางส่วน หินซ้อนบางส่วน ท่าคล้อบางส่วน ชำผักแพว และตำบลตาลเดี่ยว ลักษณะดินกลุ่มชุดดินที่ 56 , กลุ่มชุดดินที่ 62 , กลุ่มชุดที่ 16 , กลุ่มชุดดินที่ 52B/28B ในเขตทำนาข้าว และกลุ่มดิน 1F : 25B เขตตำบลปลูกพืชไร่ กลุ่มชุดดินที่ 56 กลุ่มชุดดินที่ 38 กลุ่มชุดดินที่ 48 47 และกลุ่มชุดดินที่ 56

ปัญหาในการใช้ประโยชน์ที่ดิน คือ ดินเสื่อมคุณภาพ ดินเหนียวไถพรวนลำบาก บางแห่งเป็นที่ชายเขาไม่เหมาะกับการเพาะปลูก ดินพังทลายได้ง่าย และน้ำซึมหายได้ง่ายในช่วงฝนทิ้งช่วง

1.4 สภาพเศรษฐกิจและสังคม

1.4.1 สภาพเศรษฐกิจ

ข้อมูลประชากรอำเภอแก่งคอย ดังตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 แสดงตารางแสดงข้อมูลประชากรและครัวเรือน อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี

ตำบล	ประชากร		รวมทั้งสิ้น	จำนวนครัวเรือน
	ชาย	หญิง		
แก่งคอย	6,097	6,520	12,617	5,675
ทับกวาง	9,079	9,086	18,165	8,085
ตาลเดี่ยว	5,419	5,600	11,019	6,730
บ้านป่า	4,962	5,162	10,124	4,454
ท่าคล้อ	2,463	2,431	4,894	1,651
สองคอน	3,386	3,472	6,858	2,421
ห้วยแห้ง	3,717	3,807	7,524	2,378
ชำผักแพว	2,969	3,087	6,056	1,827
ชะอม	3,686	3,697	7,383	2,820
หินซ้อน	1,745	1,871	3,616	1,259
เตาปูน	1,055	1,135	2,190	917
ท่ามะปราง	1,857	1,875	3,732	1,416
ท่าตูม	1,270	1,209	2,479	631
บ้านธาตุ	867	929	1,796	642
รวม	48,572	49,881	98,453	40,906

ที่มา : ระบบฐานข้อมูลทะเบียนที่ทำการปกครอง อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี พ.ศ. 2561

1.5 สภาพสังคม

1.5.1 องค์กรเกษตรกร หรือสถาบันเกษตรกร

วิสาหกิจชุมชน มีวิสาหกิจชุมชนที่ขึ้นทะเบียนแล้ว จำนวน 49 วิสาหกิจชุมชน

1.5.2 องค์กรเกษตรกรและเครือข่าย จำนวนองค์กรเกษตรกรและเครือข่าย ภายใต้การสนับสนุนส่งเสริมของสำนักงานเกษตรอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี ประกอบด้วย

- 1) กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จำนวน 14 กลุ่ม สมาชิก 211 คน จดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน 11 กลุ่ม
- 2) กลุ่มยุวเกษตรกร จำนวน 3 กลุ่ม สมาชิก 60 คน
- 3) กลุ่มส่งเสริมอาชีพการเกษตรจำนวน 11 กลุ่มสมาชิก 141 คน จดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน 3 กลุ่ม
- 4) สมาชิกอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านจำนวน 117 คน
- 5) วิสาหกิจชุมชน มี 49 วิสาหกิจชุมชน
- 6) จัดตั้งศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) 1 ศูนย์ และในปี 2559 ได้พัฒนาเกษตรกรต้นแบบเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ ให้เป็นเกษตรกรต้นแบบ
- 7) เกษตรกรต้นแบบ 459 คน
- 8) เกษตรกรรุ่นใหม่ 13 คน

กล่าวโดยสรุป อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี มีการแบ่งการปกครอง เป็น 117 หมู่ 12 ตำบล 2 เทศบาล สภาพภูมิอากาศ มี 3 ฤดู คือ ฤดูร้อน ฤดูฝน และฤดูหนาว สภาพภูมิประเทศสภาพพื้นที่ของอำเภอแก่งคอยมีทั้งบริเวณที่เป็นที่ราบลุ่ม ที่ราบสูง และภูเขา พื้นที่ทางทิศตะวันตกพื้นที่ติดเป็นป่าสงวนแห่งชาติและเขตอุทยานแห่งชาติ พื้นที่ตอนกลางเป็นแม่น้ำป่าสักไหลผ่านจากทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ มีความหลากหลายทางชีวภาพ ดึงมีพืชเศรษฐกิจที่สำคัญได้แก่ ข้าว ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มันสำปะหลัง ยางพารา ปาล์มน้ำมันและอ้อยโรงงาน และมีกลุ่มองค์กรสถาบันเกษตรกรมีวิสาหกิจชุมชนที่ขึ้นทะเบียนแล้ว จำนวน 49 วิสาหกิจชุมชน กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จำนวน 14 กลุ่ม กลุ่มยุวเกษตรกร จำนวน 3 กลุ่ม กลุ่มส่งเสริมอาชีพการเกษตรจำนวน 11 อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านจำนวน 117 คน จัดตั้งศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) 1 ศูนย์ และในปี 2559 ได้พัฒนา เกษตรกรต้นแบบเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ ให้เป็นเกษตรกรต้นแบบ ระดับอำเภอมีพัฒนาเป็นเกษตรกรต้นแบบ 459 คน และเกษตรกรรุ่นใหม่ 13 คน

โดยสรุป การวิจัยครั้งนี้ จึงได้นำข้อมูลต่าง ๆ มากำหนดขอบเขตการวิจัย คือ ศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี และนำประเด็นเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพหลัก อาชีพรอง จำนวนสมาชิกในครัวเรือน การได้รับใบรับรอง GAP ข้าว การมีตำแหน่งทางสังคม การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับศูนย์เรียนรู้ฯ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน รายได้รวมของเกษตรกร ต้นทุนการผลิตข้าวเฉลี่ยต่อไร่ ผลผลิตเฉลี่ยข้าวต่อไร่ ราคาผลผลิตข้าวเฉลี่ยที่ขายได้ มากำหนดเป็นประเด็นในแบบสัมภาษณ์

2. แนวคิดเกี่ยวกับศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

แนวคิดเกี่ยวกับศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ประกอบด้วย องค์ประกอบ บทบาทหน้าที่ ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร และการใช้ประโยชน์

กรมส่งเสริมการเกษตร (2559) กล่าวว่า ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร มีกลไกที่สำคัญ คือ เป็นศูนย์ที่เกิดขึ้นตามแนวทางการบริหารจัดการเขตเศรษฐกิจสินค้าเกษตรที่สำคัญ (Zoning) เป็นต้นแบบการเรียนรู้ของชุมชน โดยเรียนรู้จากเกษตรกรต้นแบบที่มีอาชีพการเกษตรและประสบความสำเร็จ สามารถลดต้นทุนการผลิตเพิ่มปริมาณผลผลิต และพัฒนาคุณภาพได้

กรมส่งเสริมการเกษตร (2560) ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ความหมาย คือ แหล่งเรียนรู้การผลิตสินค้าเกษตรที่ถูกต้องและเหมาะสมสำหรับชุมชน และศูนย์กลางการบริการและแลกเปลี่ยนความรู้ข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานต่าง ๆ กับเกษตรกรในชุมชน โดยดำเนินการในพื้นที่ของเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จ สามารถเป็นแบบอย่างให้กับเกษตรกรในชุมชน ในการปรับปรุงหรือปรับเปลี่ยนกิจกรรมการเกษตรที่สำคัญของพื้นที่ ตั้งแต่การผลิต การบริหารจัดการ จนถึงการตลาด

2.1 องค์ประกอบ

ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรเป็นของชุมชน บริหารจัดการโดยเกษตรกรต้นแบบและชุมชนร่วมกับนักส่งเสริมการเกษตรและเจ้าหน้าที่หน่วยงานต่าง ๆ ในพื้นที่ และเป็นกลไกส่งเสริมการเกษตร ในการบูรณาการวิชาการ ข้อมูลข่าวสาร ของหน่วยงานต่าง ๆ กับเกษตรกรในชุมชน ทำให้เกิดการพัฒนาการเกษตรในพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ โดยในแต่ละศูนย์อาจมีวิธีการเรียนรู้ที่แตกต่างกันไป มีหลักสูตรและแผนการเรียนรู้ที่ชัดเจน ซึ่งเกษตรกรในชุมชนสามารถเข้ารับการเรียนรู้ได้ตามหลักสูตรและแผนที่กำหนด สำหรับวิธีการเรียนรู้ เน้น

หลักการเรียนรู้จากของจริงในฐานะเรียนรู้ต่าง ๆ และลงมือปฏิบัติจริงร่วมกันในแปลงเรียนรู้ ศูนย์เรียนรู้ฯ มีองค์ประกอบหลัก ที่สำคัญ 4 องค์ประกอบ คือ

1) **เกษตรกรต้นแบบ** เป็นเกษตรกรเจ้าของแปลงเรียนรู้ ที่เป็น Smart Farmer มีความรู้ ทักษะและความพร้อมในการถ่ายทอดความรู้ และประสบความสำเร็จในการปรับปรุงหรือปรับเปลี่ยนกิจกรรมการเกษตรที่สำคัญของพื้นที่ ตั้งแต่การผลิต การบริหารจัดการ จนถึงการตลาด เป็นที่ยอมรับและสามารถเป็นแบบอย่างให้กับเกษตรกรรายอื่น ๆ ในชุมชน

2) **แปลงเรียนรู้** เป็นแปลงของเกษตรกรต้นแบบที่ทำการผลิตสินค้าเกษตร สามารถใช้ประโยชน์ในการสาธิตวิธีการ และสาธิตผลให้กับเกษตรกรในชุมชนได้เรียนรู้

3) **หลักสูตรการเรียนรู้** เป็นชุดเนื้อหาวิชาที่ตอบโจทย์และประเด็นปัญหาทางการเกษตรของชุมชน โดยเกษตรกรต้นแบบนักวิชาการเกษตร นักส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ และหน่วยงานต่างๆ ร่วมกันวิเคราะห์และกำหนดขึ้น

4) **ฐานเรียนรู้** เป็นจุดเรียนรู้เรื่องที่สอดคล้องกับหลักสูตรการเรียนรู้ เช่น การใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน การผลิตเมล็ดพันธุ์ การผลิตสารชีวภาพ การใช้เครื่องจักรกลการเกษตร การจัดการศัตรูพืช ฯลฯ เพื่อใช้ในการจัดแสดง และการฝึกปฏิบัติ ให้ผู้เรียนรู้ได้เห็นและนำไปปฏิบัติต่อเองได้

อีกทั้งองค์ประกอบอื่น ๆ ที่ทำให้ศูนย์เรียนรู้มีความสมบูรณ์มากขึ้น เช่น ศาลาเรียนรู้ ศาลาข้อมูลข่าวสาร โครงสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ข้อมูลประจำศูนย์ เป็นต้น

1.2 **บทบาทหน้าที่ ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร** มีหน้าที่ ถ่ายทอดความรู้ เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับชุมชน ให้บริการข้อมูลข่าวสารแก่เกษตรกรในชุมชน ให้บริการด้านการเกษตรอื่น ๆ และให้บริการแก้ปัญหาและรับเรื่องร้องเรียนของเกษตรกร รวมทั้งเป็นจุดศูนย์กลางในการพบปะของอาสาสมัครเกษตรกร กับนักวิชาการเกษตรนักส่งเสริมการเกษตร และเจ้าหน้าที่หน่วยงานต่างๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชนและเกษตรกรในพื้นที่

1.3 การใช้ประโยชน์

การใช้ประโยชน์ของเกษตรกร เกษตรกรในชุมชนสามารถเข้าเรียนรู้ตามหลักสูตร และแผนการถ่ายทอดที่กำหนด โดยสามารถเข้าไปศึกษาและแลกเปลี่ยนกับเกษตรกรต้นแบบที่ศูนย์เรียนรู้ฯ ในประเด็นวิชาการ เทคโนโลยีหรือปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างฤดูกาลผลิต ซึ่งทำให้ได้รับการช่วยเหลือ แก้ไขปัญหาด้านการเกษตรได้ตรงต่อความต้องการ และทันต่อสถานการณ์ รวมทั้งการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และการแจ้งข่าวของนักส่งเสริมการเกษตรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

การใช้ประโยชน์ของหน่วยงานต่าง ๆ ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร เป็นจุดที่หน่วยงานต่างๆ สามารถเข้าไปดำเนินการส่งเสริมการผลิต ทั้งพืช สัตว์ ประมง ฯลฯ ให้บริการทางวิชาการ และข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ แก่เกษตรกรในชุมชน รวมทั้งเป็นแหล่งฝึกงานของนักเรียน นักศึกษาจากสถาบันการศึกษาในท้องถิ่น

โดยสรุป การจัดตั้งศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ เกษตรกรต้นแบบ แปลงเรียนรู้ หลักสูตรการเรียนรู้ และฐานการเรียนรู้ เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการเกษตรของชุมชนสำหรับแก้ไขจากปัญหาของชุมชนและสามารถตอบสนองความต้องการด้านการเกษตรของชุมชนได้ และเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมการเกษตร โดยเน้นการเรียนรู้จากเกษตรกรต้นแบบที่ประสบความสำเร็จในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ในประเด็นการเพิ่มผลผลิต การลดต้นทุนการผลิต การพัฒนาคุณภาพ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องตลอดฤดูกาลผลิต เกษตรกรมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเกษตรกรต้นแบบ ในลักษณะของเกษตรกรสอนเกษตรกร เพื่อให้เกษตรกรที่มาเรียนรู้เกิดความรู้ความเข้าใจ และนำองค์ความรู้ที่ได้รับจาก ศพก. ไปประยุกต์ใช้เพื่อลดต้นทุนการผลิต เพิ่มปริมาณ และคุณภาพของผลผลิต รวมทั้งยังเป็นจุดที่ให้บริการข้อมูลข่าวสารและบริการด้านการเกษตรต่าง ๆ กับเกษตรกร อีกทั้งยังใช้เป็นจุดนัดพบในการพบปะพูดคุยของเจ้าหน้าที่กับเกษตรกร และเกษตรกรกับเกษตรกรด้วยกันเอง

3. สภาพการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี

แนวทางการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรของจังหวัดสระบุรี ประกอบด้วย

สำนักงานเกษตรจังหวัดสระบุรี (2562) กล่าวว่า จากการที่ผู้รับผิดชอบศูนย์การเรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรทั้ง 13 อำเภอ ได้ดำเนินการจัดร่วมการประชุมเครือข่ายคณะกรรมการศูนย์เครือข่ายศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ร่วมกับคณะกรรมการแปลงใหญ่ ระดับจังหวัด ปี 2562 โดยมีการกำหนดแนวทางการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรของจังหวัดสระบุรี ปี 2562 สรุปได้ดังนี้

3.1.1 กำหนดขอบเขตพื้นที่ดำเนินการ

ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี

3.1.2 วิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น (พื้นที่ คน สินค้า)

1) พื้นที่ในการดำเนินการของศูนย์เรียนรู้ฯ เป็นพื้นที่ที่มีความเหมาะสมในการผลิตข้าว ของอำเภอแก่งคอย ซึ่งอยู่ในเขต Zoning ที่เป็นที่ที่เหมาะสมปานกลางกับการปลูกข้าว (S๒) ไร่ละ 69.84 ไร่คิดเป็นค่าหลักของศพก. คือ ข้าว

2) เกษตรกรต้นแบบ มีองค์ความรู้ในการผลิตข้าว มีคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้ฯ จำนวน 27 รายและมีศูนย์เครือข่ายของศพก. จำนวน 16 ศูนย์ ที่สามารถเข้ามาช่วยในการดำเนินงานขับเคลื่อนการดำเนินงานภายในศูนย์เรียนรู้ฯ ให้สามารถดำเนินงานไปได้อย่างต่อเนื่อง

3.1.3 เป้าประสงค์หลัก

- 1) การลดต้นทุนการผลิต
- 2) การเพิ่มผลผลิต
- 3) การพัฒนาผลผลิต คู่มาตรฐาน GAP
- 4) เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้นและมีรายได้ต่อเนื่อง
- 5) ส่งเสริมการปลูกพืชผสมผสานในพื้นที่ทดแทนการปลูกพืชเชิงเดี่ยว

3.1.4 กลยุทธ์/กิจกรรมหลักในการดำเนินการให้เกิดผลสำเร็จตามเป้าประสงค์

- 1) จัดกระบวนการเรียนรู้
- 2) พัฒนาเกษตรกรผู้นำให้เป็นตัวอย่าง และสามารถนำไปขยายผลความรู้ต่อได้
- 3) ส่งเสริมการทำไร่นาสวนผสม/เกษตรผสมผสาน/เศรษฐกิจพอเพียง

3.1.5 องค์ประกอบศูนย์เรียนรู้

1) แปลงเรียนรู้ เป็นแปลงของเกษตรกรต้นแบบที่ดำเนินการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ลดต้นทุนการผลิต เพิ่มผลผลิต และพัฒนาคุณภาพผลผลิต)

แปลงเรียนรู้: แปลงเรียนรู้การทำนาโยน และการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน ดังภาพที่ 2.2

ภาพที่ 2.2 แสดงแปลงเรียนรู้การทำนาโยน และการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน

- 2) เกษตรกรต้นแบบ จะต้องมีความรู้ ทักษะและความพร้อมในการถ่ายทอดความรู้
- 3) ฐานการเรียนรู้ต่าง ๆ ในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ลดต้นทุนการผลิต เพิ่มผลผลิต และพัฒนาคุณภาพผลผลิต) มีจำนวน 4 ฐาน ดังนี้

ฐานเรียนรู้ที่ 1 การจัดการดินและปุ๋ย: ฝึกอบรมการเก็บตัวอย่างและตรวจวิเคราะห์ดิน การถ่ายทอดความรู้พร้อมตรวจวิเคราะห์ดินแก่เกษตรกรในชุมชนได้ การผลิตปุ๋ยหมัก/น้ำหมักชีวภาพ และปุ๋ยอินทรีย์ พร้อมทั้งการผลิตฮอร์โมนไข่ จุลินทรีย์หน่อกล้วย ซึ่งเป็นการลดค่าใช้จ่ายปัจจัยในการผลิตข้าวด้านปุ๋ยเคมีฮอร์โมนต่าง ๆ และทำให้เกิดความปลอดภัยทางด้านสุขภาพแก่เกษตรกร ดังภาพที่ 2.3

ภาพที่ 2.3 แสดงฐานเรียนรู้ที่ 1 การจัดการดินและปุ๋ย

ฐานเรียนรู้ที่ 2 การบริหารจัดการศัตรูพืช: เป็นการผลิตสารชีวภัณฑ์ที่มีการผลิตเชื้อราบีเวอร์เรีย ในการป้องกันและกำจัดเพลี้ยกระโดดสีน้ำตาล แมลงศัตรูพืชในนาข้าว พร้อมทั้งได้มีการผลิตเชื้อราไตรโคเดอร์มาบนข้าวฟ่าง แชนเมล็ดพันธุ์ก่อนการหว่านข้าวทุกครั้ง ใช้ในการป้องกันรักษาโรครากเน่า-โคนเน่า ดังภาพที่ 2.4

ภาพที่ 2.4 แสดงฐานเรียนรู้ที่ 2 การบริหารจัดการศัตรูพืช

ฐานเรียนรู้ที่ 3 เทคนิคการทำนาโยน: เป็นการทํานาแบบใหม่ที่มีการผสมผสานกันระหว่างนาดำกับนาหว่านน้ำตม เป็นวิธีการโยนคํมต้นกล้าที่เพาะไว้แล้วลงในแปลง ซึ่งสามารถนำมาใช้แทนการถอนกล้าปักดำด้วยแรงงานคนได้ สามารถควบคุมวัชพืชโดยเฉพาะข้าววัชพืช นอกจากนั้นยังเป็นการช่วยลดปริมาณการใช้เมล็ดพันธุ์ และสารเคมีกำจัดวัชพืชลง ดังภาพที่ 2.5

ภาพที่ 2.5 แสดงฐานเรียนรู้ที่ 3 เทคนิคการทำนาโยน

ฐานเรียนรู้ที่ 4 เศรษฐกิจพอเพียง: เป็นฐานที่ให้ความรู้ทางการจัดทำบัญชีครัวเรือน ด้านปศุสัตว์ ด้านการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ฯลฯ เป็นฐานที่ให้ความรู้ทางการใช้น้ำอย่างรู้คุณค่าทางการเกษตร และได้นำหลักคิดและแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในพื้นที่การเกษตรของศูนย์เรียนรู้ฯ ให้เกิดประโยชน์และสร้างจิตสำนึกที่ดีให้แก่เกษตรกร ดังภาพที่ 2.6

ภาพที่ 2.6 แสดงฐานเรียนรู้ที่ 4 เศรษฐกิจพอเพียง

3.1.6 หลักสูตรการเรียนรู้และจัดทำแผนการเรียนรู้

- 1) หลักสูตรหลัก : การลดต้นทุนการผลิตข้าว การปรับปรุงบำรุงดิน การเตรียมเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ดี การทำนาโยน การปลูกและดูแลรักษาข้าว การป้องกันกำจัดศัตรูข้าว
- 2) หลักสูตรบังคับ : เศรษฐกิจพอเพียงและไร่นาสวนผสม
- 3) หลักสูตรเสริม : การจัดทำบัญชีฟาร์ม การเพิ่มมูลค่าการผลิตและการแปรรูปข้าว การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำในบ่อพลาสติกและกระชังบก การเลี้ยงสัตว์และป้องกันโรคระบาดของสัตว์

3.1.7 ความต้องการสนับสนุนจากหน่วยงานภาคี

หน่วยงานภาคี ได้แก่ สำนักงานเกษตรจังหวัดสระบุรี, สถานีพัฒนาที่ดินสระบุรี ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรลพบุรี ศูนย์ด้านอารักขาพืช จังหวัดชัยนาท และหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนอื่น ๆ เป็นต้น ซึ่งอยากให้สนับสนุนบริการตรวจหาสารพิษในเลือดและในพืช บริการตรวจวิเคราะห์ดิน สนับสนุนการให้องค์ความรู้ด้านต่าง ๆ เอกสารวิชาการต่าง ๆ การเป็นวิทยากรให้ความรู้ และงบประมาณ เพื่อการบูรณาการทำงานร่วมกัน

3.1.8 ข้อมูลพื้นฐานของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี

1) ข้อมูลทั่วไปของ ศพก.แก่งคอย ดังตารางที่ 2.2

ตารางที่ 2.2 แสดงข้อมูลพื้นฐานของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย

องค์ประกอบของศพก.	ข้อมูล
ที่ตั้งของ ศพก.	ที่ตั้ง: 109/1 หมู่ 10 บ้านป่าไผ่นาบุญ ตำบลตาลเดี่ยว อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี พิกัดศูนย์: Latitude 14.54040 Longitude 101.01221 พืชสินค้าหลัก: ข้าว
เกษตรกรต้นแบบ	นายบรรยัด สุมาวัน อายุ 65 ปี รายได้ต่อปี 300,000 บาท
แปลงเรียนรู้	พิกัดที่ตั้งแปลง: X 716807 Y 1608405 แปลงเรียนรู้การทำนาโยน และการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน
หลักสูตรการเรียนรู้	1. หลักสูตรหลัก: การลดต้นทุนการผลิตข้าว, การปรับปรุงบำรุงดิน, การเตรียมเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ดี, การทำนาโยน, การปลูกและดูแลรักษาข้าว, การป้องกันกำจัดศัตรูข้าว 2. หลักสูตรบังคับ: เศรษฐกิจพอเพียงและไร่นาสวนผสม 3. หลักสูตรเสริม: การจัดทำบัญชีฟาร์ม, การเพิ่มมูลค่าการผลิตและการแปรรูปข้าว, การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำในบ่อพลาสติกและกระชังบก, การเลี้ยงสัตว์และป้องกันโรคระบาดของสัตว์
ฐานการเรียนรู้	1. การจัดการดินและปุ๋ย 2. การบริหารจัดการศัตรูพืช 3. เทคนิคการทำนาโยน 4. เศรษฐกิจพอเพียง:

2) สภาพการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย

ด้านองค์ประกอบของ ศพก.

- ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย มีการก่อตั้ง ในปี 2559 ซึ่งเดิมเป็นที่ตั้งของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตำบลตาลเดี่ยว และในปี 2560 ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากสำนักงานสกลกินแบ่งรัฐบาล จำนวน 150,000 บาท มาใช้ในปรับปรุงศาลาเรียนรู้ ให้มีความพร้อมในการอบรมและเรียนรู้ ทำให้บรรจุกคนที่เข้ารับการอบรมได้ 200 คน มีคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี โดยมีเกษตรกรต้นแบบ เป็นประธาน และมีคณะกรรมการ ศพก.แก่งคอย จำนวน 23 คน ดังนี้

1. นายบรรยัด สุมาวัน	เกษตรกรต้นแบบ	ประธาน
2. นายสมบัติ อำนาคะ	เกษตรกรผู้นำด้านสหกรณ์	รองประธาน
3. นายสมาน ชำนิ	เกษตรกรผู้นำตำบลตาลเดี่ยว	เหรัญญิก
4. นายสมบัติ ขุนทอง	เกษตรกรผู้นำตำบลห้วยแห้ง	เลขานุการ
5. นายสำลี แสงชาติ	เกษตรกรผู้นำตำบลชำผักแพว	กรรมการ
6. นางจรรัก สมิงแก้ว	เกษตรกรผู้นำตำบลเตาปูน	กรรมการ
7. นายสุรพงศ์ ศรีมาลัย	เกษตรกรผู้นำตำบลบ้านธาตุ	กรรมการ
8. นายสุรภรณ์ โสอุบล	เกษตรกรผู้นำตำบลท่าคูม	กรรมการ
9. นายอรุณ พามะณี	เกษตรกรผู้นำตำบลทับทิม	กรรมการ
10. นายสมยศ จันทะบุรณ์	เกษตรกรผู้นำตำบลสองคอน	กรรมการ
11. นางสุภาภรณ์ ผิวอุบล	เกษตรกรผู้นำตำบลบ้านป่า	กรรมการ
12. นางมนัส วงษ์จำปา	เกษตรกรผู้นำตำบลท่ามะปราง	กรรมการ
13. นางนิตย์ พงษ์สุข	เกษตรกรผู้นำตำบลชะอ้อม	กรรมการ
14. นายสนั่นศิลป์ ค้างทอง	เกษตรกรผู้นำตำบลท่าคล้อ	กรรมการ
15. นายมนัส บุญพันธ์	เกษตรกรผู้นำตำบลหินซ้อน	กรรมการ
16. นายจรัญ สีราม	เกษตรกรเครือข่าย (ศพก.)	กรรมการ
- ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตำบลตำบลห้วยแห้ง

- 17.นางสาวดาราร แก้วพิลา เกษตรกรเครือข่าย ศพก. กรรมการ
วิสาหกิจชุมชนเพาะเห็ดฟางบ้านบึงไม้ตำบลชะอม
- 18.นางสาวอรทัย ท่วงที เกษตรกรเครือข่าย กรรมการ
ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตำบลหินซ้อน
- 19.นายกันตภณ เฉลิมยุทธ เกษตรกรเครือข่ายด้านปศุสัตว์ กรรมการ
- 20.นายสมาน ยะธาตุ ผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชน กรรมการ
- 21.นายประจวบ เกษดี ผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชน กรรมการ
- 22.น.ส.มาศวิภา เตโซ นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ
ผู้ประสานงาน
- 23.น.ส.สุภารัตน์ สาคร นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ
ผู้ช่วยประสานงาน

ด้านเกษตรกรต้นแบบ

- เกษตรกรต้นแบบของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย มี 1 คน คือ นายบรรยัด สุมาวัน ค่อนข้างอายุมาก เฉลี่ย 65 ปี เป็นเกษตรกรที่มีประสบการณ์ทางการปลูกข้าวมานานกว่า 40 ปี มีองค์ความรู้ทางการเกษตร มีความขยันสามารถทำงานและประสานงานร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ได้ดี แต่ด้วยบุคลิกภาพเป็นบุคคลที่พูดน้อย จึงขาดเทคนิคในการถ่ายทอดความรู้ และการใช้สื่อสารเทคโนโลยีที่ทันสมัย

ด้านแปลงเรียนรู้

- แปลงเรียนรู้ ขาดการพัฒนาต่อเนื่อง
- หน่วยงานสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จะใช้ ศพก. เป็นศูนย์กลางในการถ่ายทอดความรู้ และทำกิจกรรมต่างๆ เนื่องจาก จึงใช้เป็นสถานที่คมนาคมสะดวก อยู่จุดกึ่งกลางของอำเภอ เหมาะในการจัดฝึกอบรมและการศึกษาดูงาน

ด้านหลักสูตรการเรียนรู้

- เกษตรกรต้นแบบมีการถ่ายทอดหลักสูตรในการลดต้นทุนการผลิตข้าวให้กับเครือข่ายศูนย์เรียนรู้ ศพก. ซึ่งเป็นแปลงใหญ่ข้าว และมีสมาชิก ศพก. ที่เข้ารับการอบรมและได้รับใบรับรอง GAP ข้าว

- มีการประชุมระหว่างหน่วยงานสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ในการจัดทำหลักสูตรเรียนรู้ร่วมกัน

ด้านฐานเรียนรู้

- สภาพฐานการเรียนรู้ ทрудโทรม ขาดการดูแลวัสดุอุปกรณ์สาธิต มีเพียงป้าย
องค์ความรู้ที่ติดไว้ภายในฐาน เนื่องจากขาดงบประมาณในการดำเนินการ และมีเวลาดำเนินการน้อย

ด้านการดำเนินงาน ของ สพก.

การเชื่อมโยงเครือข่าย สพก.

ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย
มี สพก.เครือข่ายครอบคลุมทั้ง 13 ตำบลของอำเภอแก่งคอย จึงมีเครือข่ายศูนย์เรียนรู้ สพก.
จำนวน 16 ศูนย์ เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีความพร้อมด้านวิชาการต่างๆ ที่ครอบคลุมกิจกรรมทาง
การเกษตรอำเภอ มีการประสานเชื่อมโยงศูนย์เรียนรู้ต่าง ๆ ด้านการเกษตรในลักษณะของศูนย์
เครือข่าย ได้แก่ 1. ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตำบลหินซ้อน ประธานศูนย์ฯ คือ นางสาวอรทัย ท่วงที
2. ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลตาลเดี่ยว ประธานศูนย์ฯ คือ นายบรรยัด สุมาวัน 3. ศูนย์ข้าวชุมชน
ตำบลห้วยแห้ง ประธานศูนย์ฯ คือ นายสมพร พรหมโชติ ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงตำบลชำผัก
แพว ประธานศูนย์ฯ คือ นางวาสนา ภูธร 5. ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านนาดี ตำบลห้วยแห้ง
ประธานศูนย์ฯ คือ นายสมาน ยะธาตุ 6. ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงตำบลบ้านธาตุ ประธานศูนย์ฯ
คือ นายสาอันท์ แก้วมี 7. ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงตำบลท่าคูม ประธานศูนย์ฯ คือ นายบุญช่วย
มาลา 8. ศูนย์เรียนรู้ด้านไม้ผลตำบลชะอม ประธานศูนย์ฯ คือ นายประไพโร ศรีสง่า 9. วิสาหกิจ
ชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรกรทำนา หมู่ 9 ตำบลชำผักแพว ประธานศูนย์ฯ คือ นางเกษร ผอสูงเนิน
10. ศูนย์เรียนรู้การเลี้ยงไก่พื้นเมืองตำบลห้วยแห้ง ประธานศูนย์ฯ คือ นางพยอม โพธิ 11. ศูนย์
เรียนรู้ด้านกระบือ ประธานศูนย์ฯ คือ นายไพฑูรย์ แพทย์เจริญ 12. วิสาหกิจชุมชนกลุ่มมัน
สำปะหลังแปลงใหญ่ประชารัฐ ประธานศูนย์ฯ คือ นายมนัส บุญพันธ์ 13. วิสาหกิจชุมชนข้าวโพด
เลี้ยงสัตว์แปลงใหญ่ตำบลหินซ้อน ประธานศูนย์ฯ คือ นายกิตติศักดิ์ เมฆา 14. วิสาหกิจชุมชน
ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์แปลงใหญ่ตำบลท่าคล้อ ประธานศูนย์ฯ คือ นางวรรณมา ดีผิว 15. วิสาหกิจชุมชน
ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์แปลงใหญ่ตำบลสองคอน ประธานศูนย์ฯ คือ นายรอย อินเพ็ช 16. กลุ่มทำนา
แปลงใหญ่ข้าวบ้านเขาแย้ ประธานศูนย์ฯ คือ นายสมาน ภูธร โดยในการประชุมเครือข่ายสปก.
ร่วมกับแปลงใหญ่ ระดับอำเภอ ทุกกลุ่มจะมีการเข้าร่วมประชุมอย่างสม่ำเสมอ และในด้านสภาพ
ของเครือข่าย สพก.แต่ละศูนย์ ยังไม่มีการพัฒนาศักยภาพของเครือข่าย และขาดงบประมาณในการ
ดำเนินการพัฒนาฐานเรียนรู้แต่ละศูนย์ ป้ายที่ตั้งศูนย์เครือข่ายสปก.ให้มีความพร้อมในการเข้ามา
เรียนรู้

ด้านการให้บริการของ ศพก.

ศพก.แก่งคอย มีการถ่ายทอดความรู้ผ่านรูปแบบการจัดอบรม การเข้ามาศึกษาดูงานของหน่วยงานต่าง ๆ เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย ปี 2562 จำนวน 4 ตำบล ประกอบด้วย 1) ตำบลสองคอน จำนวน 30 ราย (กิจกรรมอบรมเกษตรกรผู้นำ) 2) ตำบลตาลเดี่ยว จำนวน 20 ราย (กิจกรรมพัฒนาศูนย์เครือข่าย ศพก. ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลตาลเดี่ยว) 3) ตำบลท่าคล้อ จำนวน 20 ราย (กิจกรรมพัฒนาศูนย์เครือข่าย ศพก. ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตำบลหินซ้อ) 4) ตำบลหินซ้อ จำนวน 100 ราย (กิจกรรมการจัดงานวันถ่ายทอดเทคโนโลยีเพื่อเริ่มต้นฤดูกาลผลิตใหม่ (Field Day))

- ศพก.แก่งคอย ให้บริการข้อมูลข่าวสารและวิชาการแก่เกษตรกร จำนวน 62 ครั้ง

- ศพก.แก่งคอย ให้บริการด้านการเกษตรต่าง ๆ แก่เกษตรกร จำนวน 54 ครั้ง

- ศพก.แก่งคอย ทำงานร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งการเป็นศูนย์กลางในการถ่ายทอดความรู้ เป็นวิทยากรให้กับหน่วยงานอื่นๆ ในการถ่ายทอดองค์ความรู้ต่าง ๆ และใช้ศพก. เป็นสถานที่หลักในการจัดฝึกอบรม

- ศพก.แก่งคอย ไม่มีการแก้ปัญหาเรื่องร้องเรียน

- ศพก.แก่งคอย มีการติดตามการประเมินผลเกษตรกรผู้มาใช้บริการน้อยมาก

ด้านการประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของ ศพก.

ศพก.แก่งคอย มีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลของ ศพก.น้อยมาก ทำให้หน่วยงานอื่นๆ ที่นอกหน่วยงานสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และเกษตรกรที่ไม่ได้อยู่ในตำบลที่ตั้งของ ศพก. ยังไม่รู้จัก ศพก. ว่ามีความสำคัญ และมีบทบาทหน้าที่อย่างไร ช่องทางการประชาสัมพันธ์พบว่า จะใช้ผ่านสื่อบุคคลที่เข้ามาศึกษาดูงานหรือการอบรม ผ่านการจัดเวทีการประชุมหรือเวทีประชาคมต่าง ๆ หัวหน้าส่วนราชการระดับอำเภอ การประชุมกำนันและผู้ใหญ่บ้าน มีการประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางไลน์ที่มีกลุ่มไลน์ว่า ศพก.แก่งคอย และเกษตรกรต้นแบบไม่สามารถใช้ไลน์ได้

ด้านการบูรณาการทำงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ศพก.แก่งคอย มีการประชุมและวางแผนการปฏิบัติงาน ศพก. โดยมีเจ้าหน้าที่สังกัดกระทรวงเกษตรสหกรณ์จังหวัดสระบุรี เข้าร่วมในการประชุมคณะกรรมการเครือข่าย ศพก. และแปลงใหญ่ และจัดแผนการดำเนินการกิจกรรมต่าง ๆ ติดไว้ที่ศพก. เพื่อให้เกิดการรับรู้และความสะดวกของเกษตรกรต้นแบบในการประสานงาน

โดยสรุป แนวทางในการพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ต้องมีการคำนึงถึงด้านกระบวนการทำงาน และองค์ประกอบของศพก. ให้ครบทุกด้าน พร้อมทั้ง การดำเนินงานในด้านต่าง ๆ จึงจะสามารถหาแนวทางในการพัฒนางานร่วมกัน ให้บรรลุตาม วัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ซึ่งผลจากสภาพการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรของศูนย์เรียนรู้การเพิ่ม ประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี จึงนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษานี้ ปรากฏอยู่ในแบบสัมภาษณ์ ตอนที่ 2-3

4. แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร

4.1 ความหมายของการส่งเสริมการเกษตร

พงษ์ศักดิ์ อังกสิทธิ์ (2560, น. 4-17) กล่าวว่า การส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร หมายถึง กระบวนการพัฒนาความรู้ของเกษตรกรจากการนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมผสมผสานกับ ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อมุ่งพัฒนาผลผลิตที่เหมาะสมกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ก่อให้เกิดการ พัฒนาทั้งด้านรายได้เศรษฐกิจ ทำให้ชีวิตครอบครัวเกษตรกร (Farmer Family) อยู่พอดีกินพอดี และ มีความสุขอันเป็นผลต่อการพัฒนาชุมชนชนบท (Rural Community Development) ให้มีความมั่นคง และมั่งคั่งในที่สุด

โดยสรุป การส่งเสริมการเกษตร คือ การนำเอาความรู้ วิทยาการต่างๆ และเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรผสมผสานกับภูมิปัญญาท้องถิ่น มาถ่ายทอด ความรู้ลงไปสู่เกษตรกร เพื่อมุ่งพัฒนาผลผลิตที่เหมาะสมกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ก่อให้เกิด การพัฒนาด้านรายได้เศรษฐกิจ เกิดประโยชน์สูงสุด และทำให้ชีวิตครอบครัวเกษตรกร มีความสุข อยู่แบบพอเพียง มีความมั่นคงและมั่งคั่งในที่สุด โดยมีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร เป็นผู้ส่งสาร ถ่ายทอดให้ความรู้ คำแนะนำ และส่งเสริมการเกษตรในรูปแบบต่าง ๆ มุ่งเน้นให้สัมฤทธิ์ผล

4.2 แนวคิด ปรัชญาของการส่งเสริมการเกษตร

พงษ์ศักดิ์ อังกสิทธิ์ (2560, น. 4-24) กล่าวว่า ปรัชญาของการส่งเสริมและ พัฒนาการเกษตรนั้น จะมุ่งให้เห็นถึงกระบวนการศึกษาพัฒนาความรู้ของเกษตรกร โดยเกษตรกรจะมีส่วนร่วมในการพัฒนาจนนำไปสู่กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางด้านพฤติกรรม สร้างการยอมรับนำความรู้ไปสู่การปฏิบัติใช้ จนสามารถพัฒนาผลผลิตการเกษตรได้ ปรัชญาสำคัญ ของการพัฒนาความรู้ ในลักษณะนี้จะมุ่งเน้นถึงการศึกษาให้เขาสามารถช่วยเหลือตนเองได้ (Help Them to Help Themselves) ซึ่งจะนำไปสู่การพึ่งพาตนเองของเกษตรกร (Self-Reliance) และมี

ความยั่งยืนในการพัฒนาเป็นสำคัญ (Sustainable Development) ดังนั้นปรัชญาการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรจึงเน้นให้เห็นเป็นประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. การส่งเสริมต้องเข้าถึงถิ่นฐานของเกษตรกร
2. การส่งเสริมต้องช่วยเกษตรกรให้สามารถช่วยเหลือตัวเองได้
3. การส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร ย่อมอาศัยพื้นฐานความเข้าใจในด้านการเกษตรและปัญหาของเกษตรกรเป็นหลักสำคัญ
4. การส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรนั้น ต้องการการมีส่วนร่วมของนักส่งเสริมการเกษตรและเจ้าหน้าที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาบูรณาการการทำงานร่วมกัน

โดยสรุป ปรัชญาในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรนั้น เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรถือว่ามีความสำคัญ ในการเป็นผู้นำความรู้ถ่ายทอดลงไปสู่เกษตรกร หรือเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ทั้งในการส่งเสริมการเกษตรในรูปแบบต่าง ๆ ให้เกษตรกรสามารถนำความรู้ที่รับไปปรับเปลี่ยนหรือปรับใช้ทางการเกษตร จนได้รับผลผลิตที่มีประสิทธิภาพและเป็นที่พึงพอใจ ซึ่งจะส่งผลต่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของเกษตรกร สามารถพึ่งพาตนเองได้

4.3 วิธีการส่งเสริมการเกษตร

พงษ์ศักดิ์ อังกลิทธิ (2560, น. 4-41) กล่าวว่า วิธีการส่งเสริมการเกษตร (Agricultural Extension Methods) ว่าเป็น กระบวนการของการนำความรู้ทางวิชาการและเทคโนโลยี ถ่ายทอดลงไปสู่เกษตรกรเป็นลักษณะการถ่ายทอด ที่เรียกว่าวิธีการสอนหรือการฝึกอบรม มีวัตถุประสงค์โดยมุ่งเน้นให้เกษตรกรมีความรู้ และความสนใจ นำความรู้ที่ได้รับไปสู่การปฏิบัติของเกษตรกรได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเทคนิคและวิธีการต่าง ๆ และมีปัจจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับผู้ถ่ายทอดความรู้หรือเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ซึ่งสามารถแบ่งวิธีการส่งเสริมการเกษตรได้ดังนี้

1. วิธีการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร โดยเน้นบุคคลเป้าหมายเป็นเกณฑ์ (Number of Target Population Oriented)

- 1.1 วิธีการส่งเสริมแบบบุคคลต่อบุคคล (Individual Method)
  - 1.1.1 การเยี่ยมไร่ นา และบ้านของเกษตรกร (Farmer and Home Visit)
  - 1.1.2 เกษตรกรผู้รับการส่งเสริมมาติดต่อที่สำนักงาน (Office calls)
  - 1.1.3 การติดต่อทางโทรศัพท์ (Telephone calls)
  - 1.1.4 การติดต่อกันผ่านทางจดหมายส่วนตัว (Personal letter)
  - 1.1.5 การติดต่ออย่างไม่เป็นทางการ (Informal contact)

1.2 วิธีการส่งเสริมโดยผ่านกลุ่มบุคคล (Group Method)

1.2.1 การประชุมกลุ่ม (group meeting)

1.2.2 การฝึกอบรม (Training)

1.2.3 การสาธิต (Demonstration)

1.2.4 การศึกษาดูงานนอกสถานที่ (Field Trip of Study Tour)

การส่งเสริมแบบมวลชน (Mass Method) การส่งเสริมแบบมวลชน โดยสื่อสารมวลชนจะช่วยในการส่งเสริมเผยแพร่นวัตกรรมให้ประชาชนได้ทราบว่าสิ่งนั้นๆ ได้เกิดขึ้นแล้ว และอาจมีบางรายที่สนใจ จะศึกษาหารายละเอียดเพิ่มเติม ซึ่งสื่อมวลชนก็ยังสามารถนำมาใช้ประโยชน์ สามารถใช้กับคนจำนวนมาก ๆ สื่อสารมวลชนที่ควรนำมาส่งเสริมได้แก่ เอกสารเผยแพร่ โปสเตอร์ หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ สไลด์ และฟิล์มสตริป และการจัดนิทรรศการ

2. การส่งเสริมโดยอิงวัตถุประสงค์เป็นเกณฑ์ (Purpose Oriented) โดยวิธีนี้จะมีลักษณะแตกต่างกันดังนี้

2.1 การส่งเสริมโดยการเลือกการส่งเสริมเพียงเรื่องเดียว (Single Topic Approach)

2.2 การส่งเสริมโดยการเลือกเรื่องที่จะส่งเสริมหลายเรื่อง เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องพร้อมๆ กัน (Integrated Approach of Package Approach)

2.3 การส่งเสริมโดยการเลือกเรื่องทั้งหมดเกี่ยวกับฟาร์มและบ้านเรือน (Farm and Home Approach)

2.4 การส่งเสริมโดยการเลือกท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่ง เป็นเป้าหมาย โดยเฉพาะด้านการส่งเสริมเน้นเฉพาะพื้นที่ มีลักษณะของการผลิตและการเกษตรเฉพาะสภาพพื้นที่นั้น หรือเป็นไปตามความต้องการของเกษตรกรในพื้นที่เป็นสำคัญ

3. วิธีการส่งเสริมโดยอ้างอิงเจ้าหน้าที่เป็นเกณฑ์ (Change Agent Oriented)

3.1 การใช้ Change agent ที่มีความรู้แบบกว้าง (generalist approach) โดยถ่ายทอดแบบกว้าง ๆ หรือทั่วไป ไม่เป็นรายวิชาหรือเฉพาะอย่าง (Specific)

3.2 การใช้ทีมนักวิชาการ (Team approach)

3.3 การใช้เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายหน่วยงาน (Interagency หรือ Cooperative approach)

3.4 การใช้เจ้าหน้าที่เป็นสื่อมวลชน (Change Agent as Mass Media Approach)

4. วิธีการส่งเสริมโดยอิงเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเกณฑ์ (Information Technology Oriented) ได้แก่ การพัฒนาคอมพิวเตอร์ การสื่อสารทางไกล การใช้ระบบดาวเทียม

และการวิวัฒนาการส่งข้อมูลผ่านเครื่องสมองกล หรือคอมพิวเตอร์จะเพิ่มประสิทธิภาพการถ่ายทอดมากที่สุดและเป็นไปอย่างรวดเร็ว

5. วิธีการส่งเสริมโดยอิงชุมชนเป็นเกณฑ์ (Community Oriented)

5.1 ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

5.2 ศูนย์เรียนรู้ประจำตำบล

5.3 การถ่ายทอดความรู้ กิจกรรมชุมชน/วิสาหกิจชุมชน พัฒนาแบบบูรณาการ

โดยสรุป วิธีการส่งเสริมการเกษตร เป็นวิธีการของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในการช่วยให้บุคคลเป้าหมาย สามารถยอมรับความรู้ หรือวิทยาการใหม่ ๆ ซึ่งมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ที่จะต้องเลือกใช้วิธีการถ่ายทอดความรู้ หรือวิธีการส่งเสริมไปสู่บุคคลเป้าหมายอย่างเหมาะสม สำหรับวิธีการหาแนวทางการพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรีในการวิจัยครั้งนี้ คือ ใช้วิธีการส่งเสริมโดยอิงชุมชนเป็นเกณฑ์ (Community Oriented) มีการดำเนินงานขับเคลื่อนการพัฒนาบูรณาการทำงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยใช้อำนาจประกอบศูนย์เรียนรู้ และการดำเนินงานมาหาแนวทางในการพัฒนาร่วมกัน

4.4 องค์ประกอบการสื่อสาร

เบอร์โล (อ้างถึงใน เกลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ 2560, น. 5-14) เป็นผู้คิดค้นกระบวนการของการสื่อสาร ที่เรียกว่า SMCR Model อันประกอบด้วย

1. ผู้ส่งสาร (Source) โดยอธิบายว่า ผู้ส่งสารต้องเป็นผู้ที่มีทักษะความรู้ และความชำนาญในการสื่อสาร โดยมีความสามารถในการเข้ารหัสข้อมูลข่าวสาร มีทัศนคติที่ดีต่อผู้รับสาร มีผลต่อการสื่อสาร มีระดับความรู้ที่เกี่ยวข้องเป็นอย่างดี ทั้งข้อมูลข่าวสารที่จะส่ง และมีความสามารถในการปรับระดับของข้อมูลให้เหมาะสมและง่ายต่อระดับการรับรู้ของผู้รับสาร ตลอดจนมีพื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับผู้รับสารอีกด้วย

2. ข่าวสาร (Message) เป็นส่วนที่เกี่ยวข้องทางด้านเนื้อหา สัญลักษณ์ต่าง ๆ หรือวิธีการส่งข้อมูลข่าวสารนั้น

3. ช่องทางในการส่ง (Channel) หมายถึง วิธีการที่จะส่งข่าวสารโดยการให้ผู้รับข่าวสารข้อมูลผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 หรือมีเพียงส่วนใดส่วนหนึ่ง เช่น การฟัง การดู การสัมผัส การลิ้มรส หรือการได้กลิ่น

4. ผู้รับ (Receiver) ต้องเป็นผู้มีทักษะความรู้ และความชำนาญในการสื่อสาร โดยความสามารถในการถอดรหัสข้อมูลข่าวสาร เป็นผู้ที่มีทัศนคติ มีระดับความรู้และพื้นฐานทางสังคม วัฒนธรรม คล้ายคลึงกับผู้ส่งสาร ซึ่งจะส่งผลทำให้การสื่อสารนั้นบรรลุตามวัตถุประสงค์

โดยสรุป องค์ประกอบการสื่อสารในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย 1) ผู้ส่งสาร คือ ผู้ที่มีทักษะความรู้และความชำนาญในการสื่อสาร มีความสามารถในการส่งสาร มีทัศนคติที่ดีต่อผู้รับสาร มีผลต่อการสื่อสาร มีระดับความรู้ที่ดีเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารที่จะส่ง เช่น เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการขาย หรือเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง 2) ข่าวสาร คือ เนื้อหา สัญลักษณ์ต่างๆ หรือวิธีการส่ง ข้อมูลข่าวสารนั้น เช่น ความรู้ และการใช้สื่อในการสอนหรืออบรม เป็นต้น 3) ช่องทางในการส่งสาร คือ วิธีการที่จะส่งข่าวสาร โดยการให้ผู้รับข่าวสารข้อมูล เช่น การฟัง การดู การสัมผัส และ 4) ผู้รับ คือ ผู้มีทักษะความรู้และความชำนาญในการสื่อสาร โดยมีความสามารถในการรับข้อมูลข่าวสาร เป็นผู้ที่มีทัศนคติที่ดีคล้ายคลึงกับผู้ส่งสาร เช่น เกษตรกร และผู้มาใช้บริการ สพก.

5. แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมแบบจุดเดียวเบ็ดเสร็จ

5.1 แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมแบบจุดเดียวเบ็ดเสร็จ

Gouscos D., Lambrou M., Mentzas G. and Georgiadis P. (พลสรานู สรานูรมย์ 2560, น. 7-16) กล่าวว่า แนวคิดของการบริการแบบเบ็ดเสร็จ (one-stop service) หมายถึง การรวมการบริการต่างๆ มาร่วมกันในการให้บริการ ณ ที่แห่งใดแห่งหนึ่งเพียงจุดเดียวแบบเบ็ดเสร็จ สามารถดำเนินการได้ทั้งภายในหน่วยงานหรือหลายๆ หน่วยงานมาร่วมกันบริการ แบ่งได้เป็น 2 ความหมาย ได้แก่ similarly approach หมายถึง การบริการข้อมูลจากผู้ให้บริการที่มาจากหน่วยงานที่แตกต่างกัน แต่มีลักษณะการบริการในเดียวกัน สามารถนำมาร่วมกันบริการภายในศูนย์รวมบริการได้และจัดให้มีการบริการแบบเบ็ดเสร็จ ณ จุดเดียว และอีกแนวคิดคือ complementary approach หมายถึง การบริการจากผู้ให้บริการที่มีลักษณะการให้บริการที่ต่างกัน แต่มีผู้ใช้บริการเหมือนกัน สามารถนำมาร่วมกันบริการภายในศูนย์รวมบริการได้และจัดให้มีการบริการ แบบเบ็ดเสร็จ ณ จุดเดียว เช่น การบริหารด้านความรู้ต่าง ๆ แก่นักศึกษา การบริการด้านภาษีต่าง ๆ แก่ผู้เสียภาษี เป็นต้น

โดยสรุป แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมแบบจุดเดียวเบ็ดเสร็จ ในการวิจัยครั้งนี้ ถือว่าศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (สปก.) เป็น การให้บริการทางด้านต่างๆ แก่เกษตรกรครบวงจร ทั้งด้านการฝึกอบรม การบริการความรู้ด้านการเกษตร รวมทั้งการบูรณาการทำงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ที่มีลักษณะการบูรณาการทำงานร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ โดยกรมส่งเสริมการเกษตรมีการทำงานร่วมกับภาคประชาชน

จัดว่าเป็นการนำแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรแบบจุดเดียวเบ็ดเสร็จ (one-stop service) ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ในขับเคลื่อนการดำเนินงานทำให้เกษตรกรมีความรู้ และสามารถลดต้นทุนการผลิต เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าทางการเกษตรได้

5.2 ลักษณะสำคัญของรูปแบบการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรแบบบริการเบ็ดเสร็จ

สมจิตร โยธะคง และเฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ (พลสรานู สุราญรัมย์ 2560, น. 7-17) ได้สรุปลักษณะสำคัญของการส่งเสริมการเกษตรแบบบริการเบ็ดเสร็จ ไว้ดังนี้

1. การมีจุดให้บริการที่สะดวก ส่วนใหญ่จะเป็นที่ตั้งศูนย์กลางของชุมชนที่เกษตรกรสามารถเข้ารับบริการได้อย่างสะดวก โดยทั่วไปจะเป็นฐานในการเรียนรู้ ซึ่งมีการสาธิตการทำงานเกษตรต่าง ๆ

2. การมีเกษตรกรต้นแบบ ในจุดให้บริการ อาจจะเป็นจากปราชญ์ชาวบ้านหรือเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จจนเป็นที่ยอมรับเป็นแบบอย่างให้แก่เกษตรกรรายอื่นโดยบุคคลเหล่านี้จะทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้การเกษตร ณ จุดที่ให้บริการ

3. การมีหลักสูตรการเรียนรู้ที่ชัดเจน ทั้งเนื้อหาวิธีการและแผนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในชุมชนที่เข้ามาใช้บริการ

4. การเน้นการเรียนรู้การปฏิบัติจริง โดยเกษตรกรที่เข้ารับบริการจะต้องปฏิบัติจริงร่วมกันในแปลงเรียนรู้ร่วมกับเกษตรกรต้นแบบที่เป็นวิทยากรในฐานเรียนรู้นั้น ๆ

5. การบริหารงานร่วมกัน ระหว่างภาครัฐและประชาชนที่มีการจัดตั้งคณะกรรมการบริหารศูนย์ ซึ่งจะเป็นผู้แทนของหน่วยงานภาครัฐบริหารงานร่วมกับคณะกรรมการบริหารศูนย์จากภาคประชาชนที่ได้รับการคัดเลือกจากคณะกรรมการสรรหา

6. แผนการพัฒนาที่เกิดจากชุมชน โดยภาครัฐและภาคประชาชนจะต้องร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาให้ครอบคลุมทั้งทางด้านกายภาพ ด้านชีวภาพ ด้านเศรษฐกิจและสังคม มาวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนเพื่อกำหนดแผนการพัฒนาที่สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของชุมชน

โดยสรุป ลักษณะสำคัญของรูปแบบการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรแบบบริการเบ็ดเสร็จ เป็นรูปแบบที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรต้องคำนึงถึงเป็นหลักสำคัญ ส่งผลต่อให้เกิดแนวทางในการพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรว่าในสภาพการดำเนินงานในปัจจุบัน และสภาพปัญหา ทั้งทางด้านองค์ประกอบทั้ง 4 ด้านของ ศพก. และการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ มีลักษณะสำคัญทั้งการมีจุดบริการที่สะดวก ฐานเรียนรู้มีความพร้อมในการเข้ามาเรียนรู้ การมีเกษตรกรต้นแบบ มีหลักสูตรการเรียนรู้ที่ชัดเจน การเน้นการเรียนรู้โดยการ

ปฏิบัติจริง การบริหารงานร่วมกัน และแผนพัฒนาที่เกิดจากความต้องการของชุมชน ซึ่งผลจากการศึกษาลักษณะสำคัญของรูปแบบการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรแบบบริการเบ็ดเสร็จ จึงนำข้อมูลที่ได้ออกจากการศึกษานี้ ปรากฏอยู่ในแบบสัมภาษณ์ ตอนที่ 2-3

5.3 แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรแบบบริการเบ็ดเสร็จ

(พลสรณัฐ สราญรัมย์ 2560, น. 7-17) กล่าวว่า แนวทางการดำเนินงานรูปแบบการส่งเสริมการเกษตรแบบเบ็ดเสร็จให้ประสบผลสำเร็จนั้น สามารถสรุปเป็นแนวทางต่างๆ ได้ดังนี้

1. การเพิ่มจุดการให้บริการในพื้นที่ โดยจัดอบรมเกษตรกรต้นแบบในแต่ละพื้นที่ ให้มีแนวคิดในการให้บริการส่งเสริมไปในทิศทางเดียวกันและเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ของเกษตรกรต้นแบบเพื่อนำไปถ่ายทอดให้แก่เกษตรกรในพื้นที่

2. การสร้างเครือข่ายเกษตรกรต้นแบบ โดยจัดอบรมเกษตรกรต้นแบบในแต่ละพื้นที่ให้มีแนวคิดในการให้บริการส่งเสริมไปในทิศทางเดียวกันและเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ของเกษตรกรต้นแบบเพื่อนำไปถ่ายทอดให้แก่เกษตรกรในพื้นที่

3. การสำรวจข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรในระดับพื้นที่ โดยการสำรวจข้อมูลพื้นฐานครัวเรือนการเกษตร โครงสร้างพื้นฐานของชุมชนการเกษตรเพื่อเป็นข้อมูลสำคัญในการวางแผนพัฒนาการเกษตรในพื้นที่นั้นๆ

4. การจัดทำแผนพัฒนาเกษตรการเกษตรในระดับพื้นที่ โดยการจัดทำเวทีชุมชนหรือเวทีตำบล เพื่อรวบรวมข้อมูลพื้นฐานทางสภาพกายภาพ ชีวภาพ เศรษฐกิจและสังคม เพื่อทำการวิเคราะห์ถึงศักยภาพของชุมชนทั้งจุดเด่น จุดด้อย โอกาส และอุปสรรคและนำไปประกอบการทำแผนและแนวทางการพัฒนาระดับพื้นที่ต่อไป

5. การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการสำรวจคัดเลือกภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อจัดทำเป็นองค์ความรู้ทางการเกษตรในพื้นที่และจัดตั้งเป็นทรัพย์สินทางปัญญารวมถึงเป็นฐานข้อมูลในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นให้แก่ชุมชน

6. การถ่ายทอดองค์ความรู้ โดยจัดเวทีฐานเรียนรู้เพื่อให้เกษตรกรที่เข้ามาใช้บริการได้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จากการฝึกอบรมและการปฏิบัติจริง ในเนื้อหาองค์ความรู้ทางการเกษตรที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นและเทคโนโลยีสมัยใหม่

7. การรวมกลุ่มและพัฒนากลุ่ม เพื่อให้เกษตรกรร่วมกันบริหารศูนย์บริการแบบเบ็ดเสร็จโดยการจัดตั้งโครงสร้างการบริหารที่เป็นระบบ สอดคล้องกับแนวคิดรูปแบบการส่งเสริมการเกษตรแบบเบ็ดเสร็จที่ให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม

8. การให้บริการข้อมูลและการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ โดยจัดตั้งผู้แทนจากหมู่บ้านต่าง ๆ เข้าสำรวจและวิเคราะห์ถึงปัญหาความต้องการข้อมูลทางการเกษตรของเกษตรกร เพื่อนำไปวางแผนการพัฒนาชุมชน รวมถึงการให้บริการข้อมูลและการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์องค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ในชุมชน

ข้อควรพิจารณาในการใช้รูปแบบการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรแบบบริการเบ็ดเสร็จ มีข้อพิจารณาหลายประการ ดังนี้

1. ความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติงาน เนื่องจากเป็นการบริหารงานจากหลายภาคส่วนทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ซึ่งอาจทำให้ผู้ปฏิบัติงานไม่เข้าใจบทบาทและหน้าที่ของตนเอง ชัดเจนรวมถึงบุคคลในแต่ละภาคส่วน อาจยังขาดความรู้ความเข้าใจขั้นตอนและวิธีปฏิบัติงาน ในการขับเคลื่อนรูปแบบการบริการแบบเบ็ดเสร็จให้เกิดประสิทธิภาพและยั่งยืน

2. งบประมาณที่มีจำกัด เนื่องจากเป็นรูปแบบการส่งเสริมที่เน้นการปฏิบัติงานในพื้นที่ตั้งในงบประมาณในการบริหารงานจากส่วนกลางอาจไม่เพียงพอ ในการสนับสนุนงานของศูนย์บริการ ในแต่ละพื้นที่ที่จะสามารถสนับสนุนการดำเนินงานให้เกิดประสิทธิภาพ

3. กฎ ระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานอาจไม่ชัดเจน เป็นผลให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพ ทำให้เกษตรกรไม่ได้รับประโยชน์อย่างเต็มที่

4. บทบาทหน้าที่ของนักส่งเสริมการส่งเสริม ในรูปแบบนี้จะเน้นการบริการข้อมูลทางการเกษตรจากเกษตรกรต้นแบบหรือการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชุมชน จึงเป็นข้อเปรียบเทียบเป็นข้อควรพิจารณาถึงบทบาทหน้าที่ของนักส่งเสริมภาคประชาชนที่จะต้องบูรณาการทั้งภาครัฐและภาคเอกชนภาคประชาชนในการเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้แก่เกษตรกรมากกว่าเน้นให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมภาครัฐเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้

โดยสรุป แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรแบบบริการแบบเบ็ดเสร็จ เป็นแนวทางในการพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย ถือว่ามี การรวบรวมแนวคิดไว้บริการ ณ จุดเดียว เพื่อให้เกิดการบริการด้านการเกษตรอย่างรวดเร็ว ซึ่งก็มีผลสอดคล้องกับแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรแบบบริการเบ็ดเสร็จ ซึ่งมีการดำเนินการในรูปแบบนี้เป็นการบริหารงานร่วมกันระหว่างภาครัฐภาคประชาชน จึงถือว่าเป็นการทำงานแบบมีส่วนร่วมในการให้เกษตรกรและในชุมชนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์วางแผนพัฒนาชุมชน แต่ก็มีข้อพิจารณาหลายอย่าง ทั้งความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติงาน งบประมาณที่มีขีดจำกัด รวมทั้งกฎระเบียบต่างๆที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงาน รวมทั้งบทบาทหน้าที่ของนักส่งเสริมการเกษตรที่ทำงานร่วมกับเกษตรกรต้นแบบในพื้นที่ ซึ่งผลจากการศึกษาแนวทางการ

ส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมแบบบริการเบ็ดเสร็จ และข้อพิจารณารูปแบบดังกล่าวนี้ จึงนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษานี้ ปรากฏอยู่ในแบบสัมภาษณ์ ในตอนที่ 2-3 และแบบสนทนากลุ่ม เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย

6. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

6.1 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล ทางเศรษฐกิจ และสังคมของ บุคคลที่เกี่ยวข้องกับศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร อำเภอแก่งคอย จังหวัด สระบุรี

6.1.1 เพศ

อัญชลี ปัญญาภวาว (2559, น.32) ศึกษาแนวทางการพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา พบว่า เกษตรกรที่เข้าร่วม โครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา ปี 2557 ร้อยละ 69.4 เป็นเพศชาย และยังคงคล้องกับ ภูมิรพี ชัดเกล้า (2556, น.80) ศึกษาการมีส่วนร่วมของกรรมการและสมาชิกในการดำเนินงานศูนย์ข้าวชุมชนในอำเภอเมือง จังหวัด กำแพงเพชร พบว่า กรรมการส่วนใหญ่เป็นเพศชาย แสดงให้เห็นว่า เพศชายส่วนใหญ่เป็นผู้ นำ ครอบครั

6.1.2 อายุ

กิตติมา แซ่โจ้ว (2560, น. 63) ศึกษาการมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ใน การดำเนินงานของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรในจังหวัด ปทุมธานี พบว่า คณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร มีช่วงอายุ ระหว่าง 51-60 ปี และสอดคล้องกับ พรนิภา จิกแหลม (2555, น. 17) ศึกษาความต้องการและความ พึงพอใจของเกษตรกรที่มีต่อศูนย์ข้าวชุมชนในจังหวัดขอนแก่น พบว่า อายุผู้ใช้บริการศูนย์ข้าว ชุมชนมีอายุเฉลี่ย 54-60 ปี จะเห็นว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีอายุมาก

6.1.3 เกษตรกรรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer)

กรมส่งเสริมการเกษตร (2559,น.4) กล่าวไว้ว่า กรมส่งเสริมการเกษตรมี บทบาทหน้าที่ในการส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ โดยเกษตรกรที่มีความสนใจในการเข้า ร่วมโครงการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) ต้องมีคุณสมบัติ 4 ประการ คือ 1) มี อายุระหว่าง 17 ถึง 45 ปีและเริ่มต้นทำการเกษตร 2) มีความมุ่งมั่นตั้งใจในการทำการเกษตร ต้องการพัฒนาศักยภาพและคุณภาพชีวิตตนเอง สมัครใจเข้าร่วมโครงการและต้องเข้าร่วมกิจกรรม

ตลอดระยะเวลาโครงการ 3) ขึ้นทะเบียนเกษตรกรกับกรมส่งเสริมการเกษตรแล้ว ดังนั้น การพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้มีขีดความสามารถด้านการเกษตร สามารถทดแทนเกษตรกรผู้สูงอายุ และสร้างแรงจูงใจให้คนรุ่นใหม่ หันมาประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยจะต้องมีศักยภาพสามารถนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การบริหารจัดการ และการตลาดสินค้าเกษตร จนเป็นผู้นำทางการเกษตรในท้องถิ่น และสร้างเครือข่ายความร่วมมือในทุกระดับ

6.1.4 การได้รับ GAP และราคาผลผลิตข้าวเฉลี่ยที่ขายได้

(สำนักงานเกษตรอำเภอวิหารแดง จังหวัดสระบุรี, 2562) ซึ่ง ศพก. อำเภอวิหารแดง จังหวัดสระบุรี มีข้าวเป็นสินค้าหลักเช่นเดียวกัน กับ ศพก.อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี แต่มีการจัดตั้งแปลงใหญ่ข้าวตำบลบ้านด้า อำเภอวิหารแดง จังหวัดสระบุรี ตั้งแต่ปี 2560 และดำเนินการมาจนถึงปัจจุบัน จากการรวมกลุ่มจัดตั้งแปลงใหญ่ ทำให้มีการบูรณาการการทำงานกับหน่วยงานสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และหน่วยงานอื่น ๆ โดยสำนักงานเกษตรจังหวัดสระบุรีร่วมกับสำนักงานพาณิชย์จังหวัดสระบุรี ในการจัดทำบันทึกข้อตกลงการซื้อขายสินค้าการเกษตรของสมาชิกแปลงใหญ่ กับ โรงสี และแหล่งรับซื้อต่าง ๆ ในจังหวัดสระบุรี เป้าหมายการจัดตั้งแปลงใหญ่มุ่งเน้นการพัฒนา 5 ด้าน คือ 1) ลดต้นทุนการผลิต 2) เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต 3) พัฒนาคุณภาพ 4) การตลาด 5) การบริหารจัดการ ซึ่งจากผลการวิจัย พบว่า สมาชิก ศพก.อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี มีความสามารถลดต้นทุนการผลิตข้าวเฉลี่ย 459.94 บาท/ไร่ (ร้อยละ 12.28) และสามารถเพิ่มผลผลิตเฉลี่ยได้ 58.88 กิโลกรัม/ไร่ (ร้อยละ 9.48) และยังมีความสามารถในการผลิตข้าว GAP ได้ ร้อยละ 62.9 ดังนั้น หากสมาชิกมีการรวมกลุ่มจัดตั้งแปลงใหญ่ ก็จะสามารถพัฒนาการลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตข้าวได้มากขึ้น รวมทั้งมีการบริหารจัดการ ร่วมกันต่อรองราคา และมีตลาดรองรับผลผลิตที่แน่นอน

6.2 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี

6.2.1 ระดับความสนใจ และระดับความพึงพอใจในการเข้าร่วมโครงการฯ

จุลฉวี ไพฑูรย์เจริญลาภ (2561) ได้กล่าวถึงการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตว่า ประกอบไปด้วย การลดต้นทุนการผลิต การเพิ่มผลผลิต การจัดการคุณภาพและการบริหารจัดการ เพื่อให้เกิดกำไรสูงสุด ดังภาพที่ 2.7

ภาพที่ 2.7 แสดงผลการเพิ่มประสิทธิภาพจากการดำเนินส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่

6.2.2 การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร

Engel, Blackwell & Miniard (1993, pp. 154-155) กล่าวว่า ทฤษฎีการสื่อสารแบบหลายขั้นตอน (Multi – step Flow of Communication) เป็นการนำข้อมูลข่าวสารส่วนใหญ่ที่มีการเผยแพร่จากสื่อมวลชน ไปยังประชาชนกลุ่มเป้าหมายนั้น มักจะผ่านผู้นำความคิดเห็น (Opinion Leader) หรือผู้ที่เข้าถึงสื่อมาก่อน แล้วจึงนำข้อมูลข่าวสารที่ได้รับ ไปเผยแพร่แก่ประชาชนกลุ่มเป้าหมายคนอื่น ๆ ซึ่งในการถ่ายทอดข่าวสารแต่ละครั้งนั้น ผู้ถ่ายทอดมักจะสอดแทรกทัศนคติหรือความคิดเห็นส่วนตัวใส่ลงไปด้วย ทำให้ผู้ที่ได้รับสารคนท้ายๆ จะได้รับข่าวสารที่มีทัศนคติของกลุ่มสนทนาเข้ามาด้วย ซึ่งอาจจะมีผลให้ผู้รับสารมีความคล้อยตามหรือเห็นด้วย ดังนั้นการเพิ่มช่องทางการติดต่อสื่อสารจึงเป็นการช่วยลดความผิดพลาดของข้อมูลข่าวสารและเป็นเพิ่มการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารไปยังเกษตรกรได้อย่างทั่วถึง

6.3 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี

ด้านองค์ประกอบศูนย์เรียนรู้

6.3.1 เกษตรกรต้นแบบ

สุพรรณ บุตระดิวัง (2560, น.128) ศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร จังหวัดหนองบัวลำภู พบว่าแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของ สพก.อยู่ในระดับมากที่สุด 4 ประเด็น ได้แก่ ปรับเปลี่ยนแนวคิดในการเป็นเกษตรกรต้นแบบที่ดี เพิ่มเติมความรู้และฝึกปฏิบัติการใช้เทคโนโลยีให้กับเกษตรกรต้นแบบ

ให้ความรู้ในการพัฒนาบุคลากรภาพแก่เกษตรกรต้นแบบ และศึกษาดูงานเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับเครือข่ายภายในและภายนอก

สมพร แสนมณี (2555, น. 104-105) ศึกษาการดำเนินงานของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลของจังหวัดอุดรธานี พบว่า แนวทางการพัฒนาศูนย์บริการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ประกอบด้วย การคัดเลือกคณะกรรมการจะต้องเป็นบุคคลที่มีจิตอาสา แบ่งบทบาทหน้าที่กันอย่างชัดเจน ควรมีการพบปะพูดคุยกันเป็นประจำ มีการบริหารจัดการข้อมูลไว้บริการประชาชน ณ ศูนย์บริการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ให้ข้อมูลมีความถูกต้อง วิทยากรประจำศูนย์ฯ ควรเป็นผู้มีทักษะและความชำนาญในเรื่องนั้นเป็นอย่างดี ควรมีการประสานการทำงานร่วมกับหน่วยงานในท้องถิ่น

6.3.2 แปลงเรียนรู้

สุพรรณ บุตรด้วง (2560, น.128) ศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร จังหวัดหนองบัวลำภู พบว่า ผลการสนทนากลุ่มย่อยในประเด็นแนวทางการพัฒนาด้านองค์ประกอบของ ศพก. ด้านพัฒนาศักยภาพแปลงเรียนรู้ พัฒนาแปลงเรียนรู้ให้มีความพร้อม มีตัวอย่างจริงในการเข้ามาเรียนรู้ ควรเพิ่มความหลากหลายของกิจกรรมด้านการเกษตร พัฒนาให้เป็นฟาร์มครบวงจร

6.3.3 หลักสูตรการเรียนรู้

สุพรรณ บุตรด้วง (2560, น.128) ศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร จังหวัดหนองบัวลำภู พบว่า ผลการสนทนากลุ่มย่อยในประเด็นแนวทางการพัฒนาด้านองค์ประกอบของ ศพก. ปรับปรุงหลักสูตรเรียนรู้ให้ตอบโจทย์ชุมชน โดยการบูรณาการงบประมาณและองค์ความรู้จากหน่วยงานต่าง ๆ จัดทำหลักสูตรการเรียนรู้ร่วมกัน

6.3.4 ฐานเรียนรู้

สุพรรณ บุตรด้วง (2560, น.128) ศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร จังหวัดหนองบัวลำภู พบว่า สอดคล้องกับผลการสนทนากลุ่มย่อยในประเด็นแนวทางการพัฒนาด้านองค์ประกอบของ ศพก. พัฒนาฐานเรียนรู้ให้มีความคงทนถาวร มีการจัดทำแผนผังของศพก. ให้ชัดเจน เป็นปัจจุบัน พัฒนาฐานเรียนรู้ให้มีสภาพที่ดี คงทน ถาวร จัดทำป้ายบอกทาง หรือสัญลักษณ์ให้เห็นชัดเจน สามารถเดินทางสะดวก เข้าถึงง่าย มีองค์ความรู้อยู่ทั่ว ศพก. เกษตรกรสามารถเข้าไปเรียนรู้ได้ด้วยตัวเอง พัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ด้านการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้

6.3.5 การเชื่อมโยงเครือข่าย ศพก.

ปรีชกร เพชรบำรุง (2558, น.127) ศึกษาศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงกับการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน กรณีศึกษา:ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน ตำบลโมถ่าย อำเภอยะยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีข้อเสนอแนะว่า ควรส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น โดยการประสานงานเชื่อมโยงเครือข่ายศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง กับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในจังหวัด เพื่อให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ และสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมและการบริหารจัดการงานระหว่างศูนย์เรียนรู้ และการบริหารจัดการภายในศูนย์เรียนรู้ร่วมกัน ควรให้มีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานผู้มาใช้บริการอย่างต่อเนื่อง

6.3.6 การให้บริการของ ศพก.

สุพรรณ บุตรด้วง (2560, น.128) ศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร จังหวัดหนองบัวลำภู พบว่า ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงาน ควรเข้าร่วมประชุมกำหนดแผนปฏิบัติงานและเป้าหมายร่วมกับเจ้าหน้าที่หน่วยงานสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์อื่น ลงพื้นที่เยี่ยมเยียนเกษตรกรต้นแบบ คณะกรรมการ ศพก. และเกษตรกร ติดตามประเมินผลการดำเนินงาน ศพก.ในพื้นที่แล้วนำมาใช้ในการพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนถ่ายทอดความรู้เทคโนโลยี ให้กับเกษตรกรต้นแบบคณะกรรมการ ศพก. และเกษตรกรตามความต้องการ

อังคณา สุวานิช (2555, น. 80) พบว่า แนวทางการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน ได้แก่ สมาชิกและกรรมการต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน มีการบริหารจัดการด้านการผลิต การตลาด มีระบบตรวจสอบคุณภาพการผลิต วางแผนการดำเนินงานร่วมกัน มีการประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานภาครัฐต้องมีการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่องและประสานงานหน่วยงานต่างๆ ถ่ายทอดความรู้ด้านวิชาการ ศูนย์ฯ จะต้องมีการคัดเลือกคณะกรรมการศูนย์ มีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร นอกจากนี้ต้องมีการบริหารงานแบบมีประสิทธิภาพ (Efficiency) โดยการนำหลักการบริหารคุณภาพแบบ PDCA เข้ามาปรับใช้ในกระบวนการทำงานอีกด้วย

6.3.7 การประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของศูนย์

สินีนุช กระจุกเมือง แสนเสริม และพลสรายุ สราญรัมย์ (2558, น.101) ศึกษา รูปแบบพฤติกรรมและเงื่อนไขการเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของเกษตรกร พบว่า ด้านความเป็นประโยชน์ของเทคโนโลยีสารสนเทศต่างๆ ต่อการเรียนรู้ของเกษตรกร ได้แก่ สื่อวิทยุ โทรทัศน์ โทรศัพท์มือถือ สมาร์ทโฟน ไลน์ และเว็บไซต์ที่อยู่ในระดับมาก จึงพบว่าเกษตรกร

เล็งเห็นความเป็นประโยชน์ของสมาร์ตโฟน ไลน์ และเว็บไซต์ต่อการเรียนรู้ เนื่องจากเทคโนโลยีสารสนเทศดังกล่าวเป็นเทคโนโลยีที่ทำให้การสื่อสารและการเรียนรู้เป็นไปอย่างสะดวก และรวดเร็วทันต่อสถานการณ์ โดยเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่จำเป็นต้องอาศัยการเชื่อมต่อเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ควรมีการพัฒนาเครือข่ายอินเทอร์เน็ตให้มีประสิทธิภาพ จะทำให้เกษตรกรสามารถเข้าถึงแหล่งสารสนเทศเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ได้เป็นอย่างดี เนื่องจากเกษตรกรเล็งเห็นถึงประโยชน์ของเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นพื้นฐานอยู่แล้ว

6.3.8 การบูรณาการทำงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2559, น.25-33) ได้จัดทำแนวทางการปฏิบัติงานให้กับคณะกรรมการ ศพก. ในด้านการพัฒนาศักยภาพ ศพก. โดยระบุไว้ว่า คณะกรรมการ ศพก. มีบทบาทหน้าที่กำหนดแนวทางการพัฒนาระดับอำเภอ และระดับตำบล โดย 1) วิเคราะห์และกำหนดแนวทางการพัฒนา 2) ใช้ข้อมูลพื้นฐาน-คน-สินค้า ข้อมูล Zoning และข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องมาใช้ประกอบการวิเคราะห์ และ 3) ใช้แนวทางการพัฒนาเป็นโจทย์หลักในการดำเนินงานของ ศพก.

กล่าวโดยสรุป จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี พบว่า งานวิจัยดังกล่าวได้ศึกษาในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล ทางเศรษฐกิจ และสังคมของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี ประกอบด้วย ปัจจัยทางด้านสังคม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพหลัก อาชีพรอง จำนวนสมาชิกในครัวเรือน การได้รับใบรับรอง GAP ข้าว การมีตำแหน่งทางสังคม การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับศูนย์เรียนรู้ และปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ รายได้รวมของเกษตรกร ต้นทุนการผลิตข้าวเฉลี่ยต่อไร่ ผลผลิตเฉลี่ยข้าวต่อไร่ ราคาผลผลิตข้าวเฉลี่ยที่ขายได้

2. สภาพการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี ประกอบด้วยประเด็น ดังนี้ ความสนใจ และความพอใจในการเข้าร่วมโครงการศูนย์เรียนรู้ฯ ในด้านองค์ประกอบของ ศพก. ประกอบด้วยเกษตรกรต้นแบบ แปลงเรียนรู้ หลักสูตรการเรียนรู้ ฐานการเรียนรู้ และด้านการดำเนินงาน ศพก. ประกอบด้วย การเชื่อมโยงเครือข่าย ศพก. การให้บริการของ ศพก. การประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของ ศพก. การบูรณาการทำงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3. สภาพปัญหาและข้อเสนอแนะของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี ประกอบด้วยประเด็น ดังนี้ ความสนใจ และความพอใจในการเข้าร่วมโครงการศูนย์เรียนรู้ฯ ในด้านองค์ประกอบของ ศพก. ประกอบด้วยเกษตรกรต้นแบบ แปลงเรียนรู้ หลักสูตรการเรียนรู้ ฐานการเรียนรู้ และด้านการดำเนินงาน ศพก. ประกอบด้วย การเชื่อมโยงเครือข่าย ศพก. การให้บริการของ ศพก. การประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของ ศพก. การบูรณาการทำงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

4. แนวทางพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี นำข้อมูลที่ได้รับ มาจัดหมวดหมู่ วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูล จัดทำสารสนเทศนากลุ่ม เพื่อกำหนดแนวทางพัฒนา ศพก. ในประเด็น ผลการดำเนินงานของ ศพก. ปัญหาและข้อเสนอแนะการดำเนินงาน ศพก. และ แนวทางการพัฒนาของ ศพก. ในด้านองค์ประกอบของศพก. ประกอบด้วยเกษตรกรต้นแบบ แปลงเรียนรู้ หลักสูตรการเรียนรู้ ฐานการเรียนรู้ และด้านการดำเนินงาน ศพก. ประกอบด้วย การเชื่อมโยงเครือข่าย ศพก. การให้บริการของ ศพก. การประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของ ศพก. การบูรณาการทำงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ เป็นแนวทางการพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี เป็นการศึกษาวิจัยใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมผสาน แบบพร้อมกัน หรือแผนสามเส้า : รูปแบบคู่เข้า (Triangulation design: convergence model) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ จากการวิจัยเชิงสำรวจเป็นหลัก และเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสนทนากลุ่ม การวิจัยครั้งนี้มีวิธีการวิจัยเกี่ยวกับประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล รายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ

ประชากร คือ ประชากร ที่ใช้การศึกษาครั้งนี้ คือ เกษตรกรที่ผ่านการอบรมในศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี ในปี 2562 จำนวน 170 คน ทำการเก็บข้อมูลจากประชากรทั้งหมด ดังตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 จำนวนประชากร

กิจกรรมภายใต้โครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร		
ประเภทกิจกรรม	ตำบล	ประชากร (คน)
อำเภอแก่งคอย ปี 2562		
1.กิจกรรมอบรมเกษตรกรผู้นำ	สองคอน	30
2.กิจกรรมพัฒนาศูนย์เครือข่าย สพก. ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลตาลเดี่ยว	ตาลเดี่ยว	20
3.กิจกรรมพัฒนาศูนย์เครือข่าย สพก. ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตำบลหินซ้อ	หินซ้อ	20
4.กิจกรรมการจัดงานวันถ่ายทอดเทคโนโลยี เพื่อเริ่มต้นฤดูกาลผลิตใหม่ (Field Day)	หินซ้อ	100
รวม 4 กิจกรรม		170

ที่มา: สรุปผลการดำเนินงาน โครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ปี 2562, สำนักงานเกษตรอำเภอแก่งคอย (2562)

1.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ

ประชากร คือ เกษตรกรที่ผ่านการอบรม ใน สพก. ปี 2562 จำนวน 170 คน ทำการเก็บข้อมูลจากประชากรทั้งหมด

กลุ่มตัวอย่าง คือ เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย และเกษตรกรต้นแบบ เกษตรอำเภอแก่งคอย เจ้าหน้าที่หน่วยงานสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ผู้รับผิดชอบงานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย ตัวแทนคณะกรรมการ รวมจำนวน 33 คน เลือกกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงจำนวน 20 คน เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงาน สพก.แก่งคอย จำนวน 1 คน เกษตรอำเภอแก่งคอย จำนวน 1 คน เจ้าหน้าที่หน่วยงานสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ผู้รับผิดชอบงาน สพก.แก่งคอย จำนวน 7 คน ตัวแทนคณะกรรมการสปก.แก่งคอย จำนวน 10 คน เกษตรกรต้นแบบ จำนวน 1 คน รวมเป็นจำนวน 20 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ

2.1.1 ชนิดของเครื่องมือ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์

2.1.2 ลักษณะของเครื่องมือ มีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์ที่มีคำถามที่กำหนดคำตอบไว้ให้เลือกตอบ (closed-end questions) และคำถามที่ให้ผู้ตอบแสดงความคิดเห็น (open-ended questions) แบบสัมภาษณ์เกษตรกร แบ่งเป็น 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล ทางเศรษฐกิจ และสังคมของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพหลัก อาชีพรอง จำนวนสมาชิกในครัวเรือน การได้รับใบรับรอง GAP ข้าว การมีตำแหน่งทางสังคม การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับศูนย์เรียนรู้ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน รายได้รวมของเกษตรกร ต้นทุนการผลิตข้าวเฉลี่ยต่อไร่ ผลผลิตเฉลี่ยข้าวต่อไร่ ราคาผลผลิตข้าวเฉลี่ยที่ขายได้

ตอนที่ 2 สภาพการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี ความสนใจ และความพอใจในการเข้าร่วมโครงการศูนย์เรียนรู้ฯ ในด้านองค์ประกอบของ ศพก. ประกอบด้วยเกษตรกรต้นแบบ แปลงเรียนรู้ หลักสูตรการเรียนรู้ ฐานการเรียนรู้ และด้านการดำเนินงาน ศพก. ประกอบด้วย การเชื่อมโยงเครือข่าย ศพก. การให้บริการของ ศพก. การประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของ ศพก. การบูรณาการทำงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คำถามมีลักษณะเป็น 5 ระดับความคิดเห็น และแต่ละระดับมีคะแนน ดังนี้

- 1 คะแนน = ระดับการดำเนินงานน้อยที่สุด
- 2 คะแนน = ระดับการดำเนินงานน้อย
- 3 คะแนน = ระดับการดำเนินงานปานกลาง
- 4 คะแนน = ระดับการดำเนินงานมาก
- 5 คะแนน = ระดับการดำเนินงานมากที่สุด

ตอนที่ 3 สภาพปัญหา ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี ในด้านองค์ประกอบของ ศพก. ประกอบด้วยเกษตรกรต้นแบบ แปลงเรียนรู้ หลักสูตรการเรียนรู้ ฐานการเรียนรู้ และด้านการดำเนินงาน ศพก. ประกอบด้วย การเชื่อมโยงเครือข่าย ศพก. การให้บริการของ ศพก. การประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของ ศพก. การบูรณาการทำงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คำถามมีลักษณะเป็น 5 ระดับปัญหา และแต่ละระดับมีคะแนน ดังนี้

- 1 คะแนน = ระดับปัญหาน้อยที่สุด
- 2 คะแนน = ระดับปัญหาน้อย
- 3 คะแนน = ระดับปัญหาปานกลาง
- 4 คะแนน = ระดับปัญหามาก
- 5 คะแนน = ระดับปัญหามากที่สุด

2.1.3 การสร้างและทดสอบเครื่องมือ

1) การสร้างเครื่องมือ โดยมีขั้นตอนการสร้างแบบสัมภาษณ์สร้างขึ้นโดยการศึกษาค้นคว้าจากวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกรอบในการกำหนดข้อมูลในประเด็นต่าง ๆ ที่ต้องการตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1) กำหนดข้อมูลที่ต้องการ 2) กำหนดประเด็นคำถามในการวิจัย 3) สร้างข้อคำถามให้ครบทุกประเด็นตามตัวแปร 4) ทดลองใช้ และ 5) ปรับปรุงแก้ไข

2) การทดสอบเครื่องมือ

(1) การตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาโดยนำเสนอแบบสัมภาษณ์กับอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์และเที่ยงตรงตามเนื้อหาจากนั้นได้ปรับแก้ไขตามข้อเสนอแนะให้แบบสัมภาษณ์มีความถูกต้องสมบูรณ์และเที่ยงตรงตามเนื้อหายิ่งขึ้น

(2) การทดสอบความเชื่อถือ (reliability) โดยการนำเครื่องมือที่ผ่านการตรวจสอบแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ไปทำการทดสอบกับกลุ่มเป้าหมายจำนวน 30 คนซึ่งไม่ใช่กลุ่มประชากรของการวิจัยนี้ จากนั้นจึงนำข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ที่ได้ไปทดสอบหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability consistency) ตามวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient of alpha) ของ Cronbach โดยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปได้ค่าความน่าเชื่อถือได้ของแบบสัมภาษณ์ ตอนที่ 2 สภาพการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี เท่ากับ 0.933 และตอนที่ 3 สภาพปัญหา ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี เท่ากับ 0.967

2.2 เครื่องมือสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ

2.2.1 ชนิดของเครื่องมือ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ แบบสนทนากลุ่ม

2.2.2 ลักษณะของเครื่องมือ มีลักษณะเป็นการสนทนากลุ่มในประเด็นข้อมูลพื้นฐานของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรผลการดำเนินงานของศูนย์

เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรปัญหาและข้อเสนอแนะการดำเนินงาน ศพก. และแนวทางการพัฒนา ศพก. ในด้านองค์ประกอบของ ศพก. ประกอบด้วยเกษตรกรต้นแบบ แปลงเรียนรู้ หลักสูตรการเรียนรู้ ฐานการเรียนรู้ และด้านการดำเนินงาน ศพก. ประกอบด้วย การเชื่อมโยงเครือข่าย ศพก. การให้บริการของ ศพก. การประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของ ศพก. การบูรณาการทำงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2.2.3 การสร้างและทดสอบเครื่องมือ

- 1) การสร้างเครื่องมือโดยมีขั้นตอนการสร้างแบบสัมภาษณ์สร้างขึ้นโดยศึกษาข้อมูลจากวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดประเด็นในการสนทนากลุ่ม
- 2) การทดสอบเครื่องมือ
- 3) การหาความเที่ยงตรงตามเนื้อหา โดยนำเสนอประเด็นในการสนทนากลุ่มกับอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์และเที่ยงตรงตามเนื้อหา จากนั้นได้ปรับแก้ไขตามข้อเสนอแนะให้มีความถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์และเที่ยงตรงตามเนื้อหายิ่งขึ้น

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล จากกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ด้วยตนเอง โดยกำหนดขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ โดยมีขั้นตอน ดังนี้

3.1.1 **เตรียมเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล** แบบสัมภาษณ์ ให้เพียงพอกับการใช้ในแต่ละครั้งตามแผน

3.1.2 **กำหนดช่วงเวลาในการเก็บข้อมูล** โดยกำหนดแผนการเก็บข้อมูล และ เก็บข้อมูลตามแผน

3.1.3 **เตรียมอุปกรณ์ในการเก็บข้อมูล** ประกอบด้วย ปากกา ดินสอ รายชื่อของสิ่งที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ บุคคล สถานที่

3.1.4 **ประสานงานผ่านผู้นำชุมชน** นัดหมายเกษตรกรผู้ให้ข้อมูล

3.1.5 **ดำเนินการสัมภาษณ์เกษตรกร** โดยมีขั้นตอน ดังนี้

- 1) แนะนำตัวผู้เก็บข้อมูล เป็นการสร้างความคุ้นเคยกับผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

2) ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย ให้ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์เห็นประโยชน์และความสำคัญในการทำวิจัยครั้งนี้

3) เริ่มดำเนินการสัมภาษณ์ โดยการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล

4) ทบทวนความถูกต้อง สมบูรณ์ของข้อมูล ผู้วิจัยตรวจสอบข้อมูลว่าครบถ้วน ถูกต้อง สมบูรณ์เมื่อสิ้นสุด

5) กล่าวขอบคุณ ผู้วิจัยกล่าวขอบคุณผู้ให้ข้อมูล หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินการเก็บข้อมูล

3.1.6 รวบรวม ตรวจสอบจำนวน ความถูกต้องครบถ้วน และสรุปจำนวนแบบสัมภาษณ์

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ประกอบด้วย

3.2.1 วางแผนการดำเนินงาน

3.2.2 เลือกกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย คณะกรรมการ ศพก. เกษตรกรต้นแบบ เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องจากหน่วยงานต่างๆ

3.2.3 กำหนดทีมงาน ประกอบด้วย ผู้ดำเนินการสนทนา ผู้จัดบันทึก

3.2.4 สร้างคำถาม กำหนดประเด็นการสนทนา

3.2.5 การเตรียมเครื่องมือ อุปกรณ์ในการดำเนินการ

3.2.6 กำหนดวันดำเนินการ ประสานงานนัดหมาย เชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

3.2.7 ดำเนินการจัดการสนทนากลุ่ม ดังนี้

1) ในช่วงแรกควรเริ่มจากการแนะนำตนเอง และทีมงานเกษตรอำเภอ โดยพยายามสร้างบรรยากาศที่เป็นกันเอง

2) อธิบายถึงวัตถุประสงค์ของการศึกษา และจุดมุ่งหมายในการจัดสนทนากลุ่ม

3) เกริ่นนำด้วยคำถามอุ่นเครื่องเพื่อสร้างบรรยากาศผ่อนคลาย เป็นกันเอง

4) เมื่อผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเริ่มมีความคุ้นเคยกัน จึงเริ่มคำถามในแนวการสนทนาที่ได้จัดเตรียมไว้แล้ว

5) หลังการสนทนาเสร็จ ผู้ดำเนินการสรุปผลสั้นๆ และทำวิเคราะห์ร่วมกัน

6) ปิดการสนทนากลุ่ม และกล่าวขอบคุณผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ที่ได้จากการสอบถามกลุ่มตัวอย่างมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล (data screening) แล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล ทางเศรษฐกิจ และสังคมของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) คือ ค่าความถี่ (frequencies) ร้อยละ (percentage) ค่าต่ำสุด (minimum) ค่าสูงสุด (maximum) ค่าเฉลี่ย (mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) และการจัดอันดับ (ranging)

ตอนที่ 2 สภาพการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี วิเคราะห์โดยใช้สถิติ คือ ค่าความถี่ (frequencies) ร้อยละ (percentage) ค่าต่ำสุด (minimum) ค่าสูงสุด (maximum) ค่าเฉลี่ย (mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) และการจัดอันดับ (ranging)

ผลการดำเนินงาน นำค่าเฉลี่ยของคะแนนมาประเมินระดับความคิดเห็น มี 5 ระดับ ตามเกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ย ดังนี้

$$\begin{aligned}
 \text{ช่วงคะแนน} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนระดับ}} \\
 &= \frac{5 - 1}{5} \\
 &= \frac{4}{5} \\
 &= 0.80
 \end{aligned}$$

โดยจัดช่วงคะแนนเฉลี่ยแบ่งออกเป็นช่วงๆ ดังนี้

- 1.00 - 1.80 หมายถึง ระดับการดำเนินงานน้อยที่สุด
- 1.81 - 2.60 หมายถึง ระดับการดำเนินงานน้อย
- 2.61 - 3.40 หมายถึง ระดับการดำเนินงานปานกลาง
- 3.41 - 4.20 หมายถึง ระดับการดำเนินงานมาก
- 4.21 - 5.00 หมายถึง ระดับการดำเนินงานมากที่สุด

ตอนที่ 3 สภาพปัญหา ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี วิเคราะห์โดยใช้สถิติ คือ วิธีการแจกแจงความถี่ (frequency) ด้วยค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) ค่าต่ำสุด (minimum) ค่าสูงสุด (maximum) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation: S.D.) และการจัดอันดับ

ปัญหาของเกษตรกรต่อการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร นำค่าเฉลี่ยของคะแนนมาประเมินระดับปัญหา มี 5 ระดับ ตามเกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ย ดังนี้

$$\begin{aligned}
 \text{ช่วงคะแนน} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนระดับ}} \\
 &= \frac{5 - 1}{5} \\
 &= \frac{4}{5} \\
 &= 0.80
 \end{aligned}$$

โดยจัดช่วงคะแนนเฉลี่ยแบ่งออกเป็นช่วงๆ ดังนี้

- 1.00 - 1.80 หมายถึง มีปัญหาในระดับน้อยที่สุด
- 1.81 - 2.60 หมายถึง มีปัญหาในระดับน้อย
- 2.61 - 3.40 หมายถึง มีปัญหาในระดับปานกลาง
- 3.41 - 4.20 หมายถึง มีปัญหาในระดับมาก
- 4.21 - 5.00 หมายถึง มีปัญหาในระดับมากที่สุด

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม มาจัดหมวดหมู่ วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูล เพื่อกำหนดแนวทางพัฒนา ศพก. ในประเด็น ผลการดำเนินงานของ ศพก. ปัญหาและข้อเสนอแนะการดำเนินงาน ศพก. และ แนวทางการพัฒนาของ ศพก. ในด้านองค์ประกอบของศพก. ประกอบด้วยเกษตรกรต้นแบบ แปลงเรียนรู้ หลักสูตรการเรียนรู้ ฐานการเรียนรู้ และด้านการดำเนินงานศพก. ประกอบด้วย การเชื่อมโยงเครือข่ายศพก. การให้บริการของศพก. การประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของศพก. การบูรณาการทำงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย ปี 2562 จำนวน 170 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล ทางเศรษฐกิจ และสังคมของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี

ตอนที่ 2 สภาพการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

2.1 ระดับความสนใจ และความพึงพอใจในการเข้าร่วมโครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี

2.2 สภาพการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี

ตอนที่ 3 สภาพปัญหา ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี

ตอนที่ 4 แนวทางการพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล ทางเศรษฐกิจ และสังคมของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี

1. 1 สภาพทางสังคมของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี

การศึกษาสภาพทางสังคมของของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา

อาชีพหลัก อาชีพรอง จำนวนสมาชิกในครัวเรือน การได้รับใบรับรอง GAP ข้าว การมีตำแหน่งทางสังคม การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับศูนย์เรียนรู้ฯ ผลการวิเคราะห์ปรากฏผล ดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 สภาพทางสังคมของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี

N=170		
สภาพทางสังคม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	126	74.1
หญิง	44	25.9
2. อายุ (ปี)		
31 – 40	2	1.2
41 – 50	33	19.4
51 – 60	59	34.7
มากกว่า 60	76	44.7
ค่าต่ำสุด = 33 ค่าสูงสุด = 79 ค่าเฉลี่ย = 59.15 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 9.554		
3. ระดับการศึกษา		
ไม่ได้รับการศึกษา	3	1.8
ประถมศึกษา	74	43.5
มัธยมศึกษาตอนต้น	8	4.7
มัธยมศึกษาตอนปลาย	63	37.1
อนุปริญญาหรือ ปวส.	13	7.6
ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า	4	2.4
สูงกว่าปริญญาตรี	5	2.9

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

N=170

สภาพทางสังคม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
4. อาชีพหลัก		
ประกอบการเกษตร	94	55.3
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	71	41.8
รับจ้างทั่วไป	5	2.9
5. อาชีพรอง		
ประกอบการเกษตร	76	44.7
ธุรกิจส่วนตัว	20	11.8
ค้าขาย	28	16.5
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	16	9.4
รับจ้างทั่วไป	30	17.6
6. การได้รับใบรับรอง GAP ข้าว		
ไม่ได้	63	37.1
ได้	107	62.9
7. การมีตำแหน่งทางสังคม		
ไม่เป็น	28	16.5
เป็น	142	83.5
ถ้าเป็น เป็นตำแหน่งใด (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)		
กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน	58	40.8
ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน/สารวัตรกำนัน	29	20.4
สมาชิก อบต./เทศบาล	28	19.7
คณะกรรมการหมู่บ้าน	100	70.4
ผู้นำทางการเกษตร	73	51.4

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

N=170

สภาพทางสังคม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
8. ประสบการณ์ประกอบอาชีพเกษตรกรรม (ปี)		
1-20 ปี	27	15.9
21-40 ปี	72	42.3
41-60 ปี	71	41.8
ค่าต่ำสุด = 7 ค่าสูงสุด = 60 ค่าเฉลี่ย = 36.61 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 13.346		
9. ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับศูนย์เรียนรู้ฯ		
(ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)		
นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่	166	97.6
ผู้นำท้องถิ่น	70	41.2
เจ้าหน้าที่ของรัฐจากหน่วยงานอื่น	130	76.5
สื่อโทรทัศน์/วิทยุ	54	31.8
สื่ออินเทอร์เน็ต เช่น เว็บไซต์ เฟสบุ๊ก กลุ่มไลน์	80	47.1
สื่อสิ่งพิมพ์	6	3.5

จากตารางที่ 4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทางสังคมของของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี ปรากฏผล ดังนี้

4.1.1 เพศ พบว่า เกษตรกรร้อยละ 74.1 เป็นเพศชาย และร้อยละ 25.9 เป็นเพศหญิง

4.1.2 อายุ พบว่า เกษตรกรร้อยละ 44.7 มีอายุมากกว่า 60 ปี รองลงมาร้อยละ 34.7 มีอายุอยู่ระหว่าง 51-60 ปี ร้อยละ 19.4 มีอายุระหว่าง 41-50 ปี และร้อยละ 1.2 มีอายุระหว่าง 31-40 ปี โดยมีอายุต่ำสุด 33 ปี สูงสุด 79 ปี และมีอายุเฉลี่ย 59.15 ปี

4.1.3 ระดับการศึกษา พบว่า เกษตรกรร้อยละ 43.5 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา รองลงมาร้อยละ 37.1 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 7.6 จบการศึกษาระดับชั้นอนุปริญญาหรือปวส. ร้อยละ 4.7 จบการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 2.9 จบการศึกษาระดับชั้นสูงกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 2.4 จบการศึกษาระดับชั้นปริญญาตรี หรือเทียบเท่า และร้อยละ 1.8 ไม่ได้รับการศึกษา

4.1.4 อาชีพหลัก พบว่า เกษตรกรร้อยละ 55.3 ประกอบการเกษตร รองลงมา ร้อยละ 41.8 รับราชการหรือรัฐวิสาหกิจ และร้อยละ 2.9 รับจ้างทั่วไป

4.1.5 อาชีพรอง พบว่า เกษตรกรร้อยละ 44.7 ประกอบการเกษตร รองลงมา ร้อยละ 17.6 รับจ้างทั่วไป ร้อยละ 16.5 ค้าขาย ร้อยละ 11.8 ธุรกิจส่วนตัว และร้อยละ 9.4 รับราชการหรือรัฐวิสาหกิจ

4.1.6 การได้รับใบรับรอง GAP ข้าว พบว่า เกษตรกรร้อยละ 62.9 ได้ใบรับรอง GAP ข้าว และร้อยละ 37.1 ไม่ได้รับใบรับรอง GAP

4.1.7 การมีตำแหน่งทางสังคม พบว่า เกษตรกรร้อยละ 83.5 มีตำแหน่งทางสังคม และเมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ร้อยละ 70.4 เป็นคณะกรรมการหมู่บ้าน รองลงมา ร้อยละ 51.4 เป็นผู้นำทางการเกษตร ร้อยละ 40.8 เป็นกำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน ร้อยละ 20.4 เป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหรือสารวัตรกำนัน และร้อยละ 19.7 เป็นสมาชิกอบต. หรือเทศบาล และร้อยละ 16.5 ไม่มีตำแหน่งทางสังคม

4.1.8 ประสบการณ์ประกอบอาชีพเกษตรกรรม พบว่า เกษตรกรร้อยละ 42.3 มีประสบการณ์ประกอบอาชีพเกษตรกรรม 21-40 ปี รองลงมา ร้อยละ 41.8 มีประสบการณ์ประกอบอาชีพเกษตรกรรม 41-60 ปี และร้อยละ 15.9 มีประสบการณ์ประกอบอาชีพเกษตรกรรม 1-20 ปี โดยมีจำนวนต่ำสุด 7 ปี สูงสุด 60 ปี และมีจำนวนเฉลี่ย 36.31 ปี

4.1.9 ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับศูนย์เรียนรู้ฯ พบว่า เกษตรกรร้อยละ 100 ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับศูนย์เรียนรู้ฯ และเมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ร้อยละ 97.6 ได้รับจากนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ รองลงมา ร้อยละ 76.5 ได้รับจากเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานรัฐจากหน่วยงานอื่น ร้อยละ 47.1 ได้รับจากสื่ออินเทอร์เน็ต ร้อยละ 41.2 ได้รับจากผู้นำท้องถิ่น ร้อยละ 31.8 ได้รับจากสื่อโทรทัศน์หรือวิทยุ และร้อยละ 3.5 ได้รับจากสื่อสิ่งพิมพ์

1.2 สภาพทางเศรษฐกิจของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี

การศึกษาข้อมูลพื้นฐานทางเศรษฐกิจของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี ประกอบด้วยจำนวนสมาชิกในครัวเรือน รายได้รวมของเกษตรกร ต้นทุนการผลิตข้าวเฉลี่ยต่อไร่ ผลผลิตเฉลี่ยข้าวต่อไร่ ราคาผลผลิตข้าวเฉลี่ยที่ขายได้ รายละเอียดปรากฏในตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 สภาพทางเศรษฐกิจของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี

N=170

สภาพทางเศรษฐกิจ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (ราย)		
2	31	18.2
3	52	30.6
4	25	14.7
5	36	21.2
6	16	9.4
7	10	5.9
ค่าต่ำสุด = 2 ค่าสูงสุด = 7 ค่าเฉลี่ย = 3.91 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.469		
2. รายได้รวมของเกษตรกร (บาท/ปี)		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 200,000 บาท	49	28.8
200,001 – 400,000 บาท	85	50.0
400,001 – 600,000 บาท	27	15.9
มากกว่า 600,001 บาท	9	5.3
ค่าต่ำสุด = 100,000 ค่าสูงสุด = 2,000,000 ค่าเฉลี่ย = 323,823.53 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 216,824.373		
3. ต้นทุนการผลิตข้าวเฉลี่ย (บาท/ไร่) ก่อนเข้าร่วมโครงการฯ		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 3,000 บาท	11	6.5
3,001 – 4,000 บาท	125	73.5
4,001 – 5,000 บาท	32	18.8
มากกว่า 5,001 บาท	2	1.2
ค่าต่ำสุด = 2,500 ค่าสูงสุด = 5,500 ค่าเฉลี่ย = 3,745.59 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 420.194		

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

N= 170		
สภาพทางเศรษฐกิจ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
4. ต้นทุนการผลิตข้าวเฉลี่ย (บาท/ไร่) หลังเข้าร่วมโครงการฯ		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 2,000 บาท	4	2.3
2,001 – 3,000 บาท	49	28.8
3,001 – 4,000 บาท	13	66.5
มากกว่า 4,001 บาท	4	2.4
ค่าต่ำสุด = 2,000 ค่าสูงสุด = 4,200 ค่าเฉลี่ย = 3,285.65 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 418.019		
5. ผลผลิตเฉลี่ยข้าวต่อไร่ (กิโลกรัม/ไร่) ก่อนเข้าร่วมโครงการฯ		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 600	60	35.3
600 – 650	100	58.8
มากกว่า 651	10	5.9
ค่าต่ำสุด = 550 ค่าสูงสุด = 680 ค่าเฉลี่ย = 621 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 26.728		
6. ผลผลิตเฉลี่ยข้าวต่อไร่ (กิโลกรัม/ไร่) หลังเข้าร่วมโครงการฯ		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 600	6	3.5
600 – 650	30	17.6
651 – 700	115	67.7
มากกว่า 701	19	11.2
ค่าต่ำสุด = 600 ค่าสูงสุด = 750 ค่าเฉลี่ย = 679.88 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 25.858		
7. ราคาผลผลิตข้าวเฉลี่ยที่ขายได้ (บาท/กิโลกรัม)		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 6.00	5	2.9
6.01 – 6.50	105	61.8
มากกว่า 6.51	60	35.3
ค่าต่ำสุด = 6.00 ค่าสูงสุด = 7.00 ค่าเฉลี่ย = 6.5964 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.20001		

จากตารางที่ 4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทางเศรษฐกิจของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี ปรากฏผลดังนี้

1.2.1 จำนวนสมาชิกในครัวเรือน พบว่า เกษตรร้อยละ 30.6 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 3 ราย รองลงมาร้อยละ 21.2 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 5 ราย ร้อยละ 18.2 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 2 ราย ร้อยละ 14.7 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 4 ราย ร้อยละ 9.4 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 6 ราย และร้อยละ 5.9 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 7 ราย โดยมีจำนวนต่ำสุด 2 ราย สูงสุด 7 ราย และค่าเฉลี่ย 3.91 ราย

1.2.2 รายได้รวมของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรร้อยละ 50.0 มีรายได้รวมของเกษตรกร 200,001-400,000 บาท/ปี รองลงมาร้อยละ 28.8 มีรายได้รวมของเกษตรกร น้อยกว่าหรือเท่ากับ 200,000 บาท/ปี ร้อยละ 15.9 มีรายได้รวมของเกษตรกร 400,001-600,000 บาท/ปี และร้อยละ 5.3 มีรายได้รวมของเกษตรกรมากกว่า 600,001 บาท/ปี โดยมีรายได้ต่ำสุด 100,000 บาท/ปี รายได้สูงสุด 2,000,000 บาท/ปี และรายได้เฉลี่ย 323,823.53 บาท/ปี

1.2.3 ต้นทุนการผลิตข้าวเฉลี่ย ก่อนเข้าร่วมโครงการฯ พบว่า เกษตรกรร้อยละ 73.5 มีต้นทุนการผลิตข้าวเฉลี่ย ก่อนเข้าร่วมโครงการฯ 3,001-4,000 บาท/ไร่ รองลงมาร้อยละ 18.8 มีต้นทุนการผลิตข้าวเฉลี่ย ก่อนเข้าร่วมโครงการฯ 4,001-5,000 บาท/ไร่ ร้อยละ 6.5 มีต้นทุนการผลิตข้าวเฉลี่ย ก่อนเข้าร่วมโครงการฯ น้อยกว่าหรือเท่ากับ 3,000 บาท/ไร่ และร้อยละ 1.2 มีต้นทุนการผลิตข้าวเฉลี่ย ก่อนเข้าร่วมโครงการฯ มากกว่า 5,001 บาท/ไร่ โดยมีค่าต้นทุนการผลิตข้าวเฉลี่ย ก่อนเข้าร่วมโครงการฯ ต่ำสุด 2,500 บาท/ไร่ สูงสุด 5,500 บาท/ไร่ และค่าเฉลี่ย 3,745.59 บาท/ไร่

1.2.4 ต้นทุนการผลิตข้าวเฉลี่ย หลังเข้าร่วมโครงการฯ พบว่า เกษตรกรร้อยละ 66.5 มีต้นทุนการผลิตข้าวเฉลี่ย หลังเข้าร่วมโครงการฯ 3,001-4,000 บาท/ไร่ รองลงมาร้อยละ 28.8 มีต้นทุนการผลิตข้าวเฉลี่ย หลังเข้าร่วมโครงการฯ 2,001-3,000 บาท/ไร่ ร้อยละ 2.4 มีต้นทุนการผลิตข้าวเฉลี่ย หลังเข้าร่วมโครงการฯ มากกว่า 4,001 บาท/ไร่ และร้อยละ 2.3 มีต้นทุนการผลิตข้าวเฉลี่ย หลังเข้าร่วมโครงการฯ น้อยกว่าหรือเท่ากับ 2,000 บาท/ไร่ โดยมีค่าต้นทุนการผลิตข้าวเฉลี่ย หลังเข้าร่วมโครงการฯ ต่ำสุด 2,500 บาท/ไร่ สูงสุด 4,200 บาท/ไร่ และค่าเฉลี่ย 3,285.65 บาท/ไร่

1.2.5 ผลผลิตเฉลี่ยข้าวต่อไร่ ก่อนเข้าร่วมโครงการฯ พบว่า เกษตรกรร้อยละ 58.8 มีผลผลิตข้าวเฉลี่ย ก่อนเข้าร่วมโครงการฯ 600-650 กิโลกรัม/ไร่ รองลงมาร้อยละ 35.3 มีผลผลิตข้าวเฉลี่ย ก่อนเข้าร่วมโครงการฯ น้อยกว่าหรือเท่ากับ 600 กิโลกรัม/ไร่ และร้อยละ 5.9 มีผลผลิตข้าวเฉลี่ย ก่อนเข้าร่วมโครงการฯ มากกว่า 651 กิโลกรัม/ไร่ โดยมีผลผลิตข้าวเฉลี่ย ก่อนเข้าร่วมโครงการฯ ต่ำสุด 550 กิโลกรัม/ไร่ สูงสุด 680 กิโลกรัม/ไร่ และค่าเฉลี่ย 621 กิโลกรัม/ไร่

1.2.6 ผลผลิตเฉลี่ยข้าวต่อไร่ หลังเข้าร่วมโครงการฯ พบว่า เกษตรกรร้อยละ 67.7 มีผลผลิตข้าวเฉลี่ย หลังเข้าร่วมโครงการฯ 651-700 กิโลกรัม/ไร่ รองลงมาร้อยละ 17.6 มีผลผลิตข้าวเฉลี่ย หลังเข้าร่วมโครงการฯ 600-650 กิโลกรัม/ไร่ ร้อยละ 11.2 มีผลผลิตข้าวเฉลี่ย หลังเข้าร่วมโครงการฯ มากกว่า 701 กิโลกรัม/ไร่ และร้อยละ 3.5 มีผลผลิตข้าวเฉลี่ย หลังเข้าร่วมโครงการฯ น้อยกว่าหรือเท่ากับ 600 กิโลกรัม/ไร่ โดยมีผลผลิตข้าวเฉลี่ย หลังเข้าร่วมโครงการฯ ต่ำสุด 600 กิโลกรัม/ไร่ สูงสุด 750 กิโลกรัม/ไร่ และค่าเฉลี่ย 679.88 กิโลกรัม/ไร่

1.2.7 ราคาผลผลิตข้าวเฉลี่ยที่ขายได้ พบว่า เกษตรกรร้อยละ 61.8 มีราคาผลผลิตข้าวเฉลี่ยที่ขายได้ 6.01-6.50 บาท/กิโลกรัม รองลงมาร้อยละ 35.3 มีราคาผลผลิตข้าวเฉลี่ยที่ขายได้ มากกว่า 6.51 บาท/กิโลกรัม และร้อยละ 2.9 มีราคาผลผลิตข้าวเฉลี่ยที่ขายได้ น้อยกว่าหรือเท่ากับ 6.00 บาท/กิโลกรัม โดยมีราคาผลผลิตข้าวเฉลี่ยที่ขายได้ต่ำสุด 6.00 บาท/กิโลกรัม สูงสุด 7.00 บาท/กิโลกรัม และค่าเฉลี่ย 6.5964 บาท/กิโลกรัม

ตอนที่ 2 สภาพการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี

ศึกษาสภาพการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี ระดับความสนใจและความพึงพอใจในการเข้าร่วมโครงการศูนย์เรียนรู้ฯ ในด้านองค์ประกอบของ ศพก. ประกอบด้วยเกษตรกรต้นแบบ แปลงเรียนรู้ หลักสูตรการเรียนรู้ ฐานการเรียนรู้ และด้านการดำเนินงาน ศพก. ประกอบด้วย การเชื่อมโยงเครือข่าย ศพก. การให้บริการของ ศพก. การประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของ ศพก. การบูรณาการทำงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รายละเอียดดังตารางที่ 4.3 และ 4.4 ดังนี้

ตารางที่ 4.3 ระดับความสนใจ และความพึงพอใจในการเข้าร่วมโครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

N=170

ประเด็น	ระดับความสนใจ			ระดับความพึงพอใจ		
	ค่าเฉลี่ย	แปล	ลำดับ	ค่าเฉลี่ย	แปล	ลำดับ
	S.D.	ความ		S.D.	ความ	
1. การลดต้นทุนการผลิต	4.24 0.490	มากที่สุด	2	4.23 0.462	มากที่สุด	2
2. การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต	4.22 0.483	มากที่สุด	3	4.08 0.430	มาก	4
3. การได้รับสนับสนุนปัจจัยการผลิต	4.20 0.676	มาก	5	3.99 0.549	มาก	5
4. การสร้างความมั่นคงทางด้านรายได้	3.81 0.646	มาก	6	3.92 0.610	มาก	6
5. การสร้างความมั่นคงทางด้านตลาด	3.72 0.784	มาก	7	3.86 0.655	มาก	7
6. การสร้างเครือข่าย	4.21 0.768	มากที่สุด	4	4.10 0.640	มาก	3
7. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์	4.44 0.679	มากที่สุด	1	4.38 0.566	มากที่สุด	1

จากตารางที่ 4.3 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทางสังคมของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี ในความสนใจและความพอใจในการเข้าร่วมโครงการศูนย์เรียนรู้ฯ ปรากฏผล ดังนี้

4.2.1 ระดับความสนใจ พบว่า ความสนใจในการเข้าร่วมโครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ (ค่าเฉลี่ย = 4.44) รองลงมาการลดต้นทุนการผลิต (ค่าเฉลี่ย = 4.24) การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต (ค่าเฉลี่ย = 4.22) การสร้างเครือข่าย (ค่าเฉลี่ย = 4.21)

การได้รับสนับสนุนปัจจัยการผลิต (ค่าเฉลี่ย = 4.20) สร้างความมั่นคงทางด้านรายได้ (ค่าเฉลี่ย = 3.81) และสร้างความมั่นคงทางด้านตลาด (ค่าเฉลี่ย = 3.72) ตามลำดับ

4.2.2 ระดับความพึงพอใจ พบว่า ความพอใจในการเข้าร่วมโครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ (ค่าเฉลี่ย = 4.38) รองลงมาการลดต้นทุนการผลิต (ค่าเฉลี่ย = 4.23) การสร้างเครือข่าย (ค่าเฉลี่ย = 4.10) การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต (ค่าเฉลี่ย = 4.08) การได้รับสนับสนุนปัจจัยการผลิต (ค่าเฉลี่ย = 3.99) สร้างความมั่นคงทางด้านรายได้ (ค่าเฉลี่ย = 3.92) และสร้างความมั่นคงทางด้านตลาด (ค่าเฉลี่ย = 3.86) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.4 ระดับการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี

N = 170

ประเด็น	ระดับการความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงาน					ค่าเฉลี่ย S.D.	แปล ผล	ลำดับ
	จำนวน (ร้อยละ)							
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปาน กลาง (3)	น้อย (2)	น้อย ที่สุด (1)			
1. องค์ประกอบศูนย์เรียนรู้						3.63 0.452	มาก	1
1.1 เกษตรกรต้นแบบ						3.42 0.501	มาก	3
1) มีความพร้อมในการถ่ายทอด ความรู้	19 (11.2)	61 (35.9)	87 (51.2)	3 (1.8)	-	3.56 0.712	มาก	5
2) มีองค์ความรู้ที่เชี่ยวชาญในเรื่อง เทคโนโลยีหลักของศูนย์ฯ	-	57 (33.5)	107 (62.9)	6 (3.5)	-	3.30 0.531	ปาน กลาง	6
3) มีความสามารถในการเป็น วิทยากร สื่อสารกับผู้อื่นได้ดี	2 (1.2)	38 (22.4)	120 (70.6)	10 (5.9)	-	3.19 0.544	ปาน	7
4) มีความเต็มใจในการถ่ายทอด ความรู้เทคโนโลยีหลักของศูนย์ฯ	2 (1.2)	134 (78.8)	34 (20.0)	-	-	3.81 0.421	มาก	1

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

N = 170

ประเด็น	ระดับการความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงาน							
	จำนวน (ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย S.D.	แปล ผล	ลำดับ
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปาน กลาง (3)	น้อย (2)	น้อย ที่สุด (1)			
1. องค์ประกอบศูนย์เรียนรู้								
1.1 เกษตรกรต้นแบบ								
5) เป็นที่ยอมรับของเกษตรกรใน ระดับอำเภอ	11 (6.5)	114 (67.1)	45 (26.5)	-	-	3.80 0.540	มาก	2
6) มีการถ่ายทอดความรู้ด้านการ ลดต้นทุนการผลิตพืช เช่น การใช้ สารชีวภัณฑ์ ทดแทนการใช้ สารเคมี	11 (6.5)	82 (48.2)	77 (45.3)	-	-	3.61 0.608	มาก	4
7) มีจำนวนเกษตรกรต้นแบบ เพียงพอ	7 (4.1)	11 (6.5)	50 (29.4)	61 (35.9)	41 (24.1)	2.31 1.038	น้อย	8
8) เป็นต้นแบบที่ดีและเป็นตัวอย่าง ให้แก่เกษตรกรรายอื่นได้	20 (11.8)	88 (51.8)	59 (34.7)	3 (1.8)	-	3.74 0.684	มาก	3
1.2 แปลงเรียนรู้						4.25 0.142	มาก ที่สุด	1
1) เป็นแปลงของเกษตรกร ต้นแบบ	43 (25.3)	124 (72.9)	3 (1.8)	-	-	4.24 0.465	มาก ที่สุด	2
2) พื้นที่มีความเหมาะสมในการ เป็นแหล่งเรียนรู้	43 (25.3)	117 (68.8)	10 (5.9)	-	-	4.19 0.525	มาก	3
3) เป็นพื้นที่ที่เชื่อมโยงกับ โครงการหรือกิจกรรมอื่นๆใน สภาพ.	41 (24.1)	108 (63.5)	21 (12.4)	-	-	4.12 0.594	มาก	4

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

N = 170

ประเด็น	ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงาน							
	จำนวน (ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย	แปลผล	ลำดับ
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)			
1. องค์ประกอบศูนย์เรียนรู้								
1.2 แปลงเรียนรู้								
4) เป็นพื้นที่ที่เดินทางสะดวก เกษตรกรสามารถเดินทางไปได้ ง่าย	77 (45.3)	93 (54.7)	-	-	-	4.45 0.499	มาก ที่สุด	1
1.3 หลักสูตรการเรียนรู้						3.63	มาก	2
						0.206		
1) เนื้อหาหลักสูตรตรงตามความ ต้องการของเกษตรกร	29 (17.1)	94 (55.3)	47 (27.6)	-	-	3.89 0.662	มาก	1
2) จำนวนหลักสูตรมีความเป็น ประโยชน์ต่อการนำไปใช้	7 (4.1)	82 (48.2)	81 (47.6)	-	-	3.56 0.575	มาก	3
3) จำนวนวันที่เข้าร่วมการอบรม มีความเหมาะสม	15 (8.8)	84 (49.4)	71 (41.8)	-	-	3.67 0.632	มาก	2
4) ความยาก-ง่ายของเนื้อหาในแต่ ละหลักสูตรมีความเหมาะสม	6 (3.5)	65 (38.2)	90 (52.9)	9 (5.3)	-	3.40 0.647	มาก	4
1.4 ฐานการเรียนรู้						3.20	ปานกลาง	4
						0.173		
1) มีวัสดุอุปกรณ์และเทคโนโลยี การสื่อสารต่างๆ ที่มีความพร้อม ในการฝึกอบรม	11 (6.5)	26 (15.3)	112 (65.9)	21 (12.4)	-	3.16 0.716	ปานกลาง	3
2) ฐานเรียนรู้มีจำนวนเพียงพอต่อ การเรียนรู้	6 (3.5)	52 (30.6)	109 (64.1)	3 (1.8)	-	3.36 0.581	ปานกลาง	2

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

N = 170

ประเด็น	ระดับการความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงาน							
	จำนวน (ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย	แปลผล	ลำดับ
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)			
1. องค์ประกอบศูนย์เรียนรู้								
1.4 ฐานการเรียนรู้								
3) มีป้ายองค์ความรู้ และวัสดุ สาริตที่เหมาะสมในทุกฐานการ เรียนรู้	20 (11.8)	16 (9.4)	79 (46.5)	55 (32.4)	-	3.01 0.945	ปาน กลาง	5
4) มีหลักสูตร สอดคล้องกับ หลักสูตรการเรียนรู้ มีตัวอย่างจริง และนำเข้าไปเรียนรู้	22 (12.9)	12 (7.1)	92 (54.1)	44 (25.9)	-	3.07 0.920	ปาน กลาง	4
5) ฐานการเรียนรู้ตรงตามความ ต้องการของเกษตรกร	14 (8.2)	45 (26.5)	106 (62.4)	5 (2.9)	-	3.40 0.683	ปาน กลาง	1
2. การดำเนินงานของศูนย์ เรียนรู้						3.52	มาก	2
2.1 การเชื่อมโยงเครือข่าย ศพก.						0.214		
2.1 การเชื่อมโยงเครือข่าย ศพก.						3.70	มาก	1
2.1 การเชื่อมโยงเครือข่าย ศพก.						0.069		
1) มีการประชุมเชื่อมโยงการ ดำเนินงานร่วมกับศพก.	19 (11.2)	95 (55.9)	56 (32.9)	-	-	3.78 0.629	มาก	1
2) มีการพัฒนาศูนย์เครือข่าย ศพก. ให้มีความพร้อมในการเป็นแหล่ง เรียนรู้	15 (8.8)	82 (48.2)	73 (42.9)	-	-	3.66 0.635	มาก	2
3) เกษตรกรต้นแบบ ในศูนย์ เครือข่าย ศพก. เป็นวิทยากร ถ่ายทอดองค์ความรู้ได้	17 (10.0)	78 (45.9)	75 (44.1)	-	-	3.66 0.654	มาก	3

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

N = 170

ประเด็น	ระดับการความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงาน								
	จำนวน (ร้อยละ)						ค่าเฉลี่ย	แปลผล	ลำดับ
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)				
2. การดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้									
2.2 การให้บริการของ ศพก.						3.61	มาก	2	
						0.134			
1) มีการให้บริการข้อมูลข่าวสาร และวิชาการ	13 (7.6)	90 (52.9)	67 (39.4)	-	-	3.68	มาก	2	0.610
2) รับฟัง แก้ไขปัญหา และรับเรื่องร้องเรียนด้านการเกษตรเบื้องต้น	11 (6.5)	97 (57.1)	56 (32.9)	6 (3.5)	-	3.66	มาก	3	0.652
3) มีการให้บริการด้านการเกษตรต่างๆ	11 (6.5)	96 (56.5)	63 (37.1)	-	-	3.69	มาก	1	0.586
4) ช่วยประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข้อมูล/ผลงานความสำเร็จ ของศูนย์ฯ	11 (6.5)	71 (41.8)	64 (37.6)	24 (14.1)	-	3.41	มาก	4	0.810
2.3 การประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของศูนย์						3.21	ปานกลาง	4	
						0.100			
1) มีการประชุม และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารต่างๆ ผ่านทางสื่อออนไลน์ เช่น กลุ่มไลน์, เฟสบุ๊ก, เว็บไซต์ เป็นต้น	13 (7.6)	48 (28.2)	87 (51.2)	22 (12.9)	-	3.31	ปานกลาง	1	0.792
2) มีการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ ให้ศพก.เป็นที่รู้จัก เช่น แผ่นพับ, เว็บไซต์ เป็นต้น	11 (6.5)	51 (30.0)	72 (42.4)	36 (21.2)	-	3.22	ปานกลาง	2	0.853
3) มีการสรุปผลการรายงาน ศพก. ให้ทราบ	11 (6.5)	57 (33.5)	41 (24.1)	61 (35.9)	-	3.11	ปานกลาง	3	0.973

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

N = 170

ประเด็น	ระดับการความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงาน							
	จำนวน (ร้อยละ)							
	มาก	มาก	ปาน	น้อย	น้อย	ค่าเฉลี่ย	แปลผล	ลำดับ
	ที่สุด	(4)	กลาง	(2)	ที่สุด			
	(5)	(3)	(1)					
2. การดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้								
2.4 การบูรณาการทำงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง						3.54	มาก	3
						0.021		
1) มีการจัดทำแผนการดำเนินของ สพก.ร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ	15 (8.8)	58 (34.1)	97 (57.1)	-	-	3.52 0.655	มาก	2
2) ร่วมมือดำเนินงานกับสถาบันการศึกษา หน่วยงานภาครัฐ และเอกชน ในด้านการศึกษา คูงาน จัดอบรม เกษตรกร เป็นต้น	24 (14.1)	45 (26.5)	101 (59.4)	-	-	3.55 0.730	มาก	1

จากตารางที่ 4.4 การวิเคราะห์สภาพการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี ผลปรากฏเป็นดังนี้

ด้านเกษตรกรต้นแบบ พบว่าผลการดำเนินงานของ สพก.ด้านเกษตรกรต้นแบบ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.42) เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า มีความเต็มใจในการถ่ายทอดความรู้เทคโนโลยีหลักของศูนย์ฯ (ค่าเฉลี่ย = 3.81) รองลงมาเป็นที่ยอมรับของเกษตรกรในระดับอำเภอ (ค่าเฉลี่ย = 3.80) เป็นต้นแบบที่ดีและเป็นตัวอย่าง ให้แก่เกษตรกรรายอื่นได้ (ค่าเฉลี่ย = 3.74) มีการถ่ายทอดความรู้ด้านการลดต้นทุนการผลิตพืช เช่น การใช้สารชีวภัณฑ์ ทดแทนการใช้สารเคมี (ค่าเฉลี่ย = 3.61) มีความพร้อมในการถ่ายทอดความรู้ (ค่าเฉลี่ย = 3.56) มีองค์ความรู้ที่เชี่ยวชาญในเรื่องเทคโนโลยีหลักของศูนย์ฯ (ค่าเฉลี่ย = 3.30) มีความสามารถในการเป็นวิทยากร สื่อสารกับผู้อื่นได้ดี (ค่าเฉลี่ย = 3.19) และมีจำนวนเกษตรกรต้นแบบเพียงพอ (ค่าเฉลี่ย = 2.31) ตามลำดับ

ด้านแปลงเรียนรู้ พบว่าผลการดำเนินงานของ ศพก.ด้านแปลงเรียนรู้ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.25) เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า เป็นพื้นที่ที่เดินทางสะดวก เกษตรกรสามารถเดินทางไปได้ง่าย (ค่าเฉลี่ย = 4.45) รองลงมาเป็นแปลงของเกษตรกรต้นแบบ (ค่าเฉลี่ย = 4.24) พื้นที่ที่มีความเหมาะสมในการเป็นแหล่งเรียนรู้ (ค่าเฉลี่ย = 4.19) และเป็นพื้นที่ที่เชื่อมโยงกับโครงการหรือกิจกรรมอื่นๆ ในศพก. (ค่าเฉลี่ย = 4.12) ตามลำดับ

ด้านหลักสูตรการเรียนรู้ พบว่าผลการดำเนินงานของ ศพก.ด้านหลักสูตรการเรียนรู้ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 3.63) เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า เนื้อหาหลักสูตร ตรงตามความต้องการของเกษตรกร (ค่าเฉลี่ย = 3.89) รองลงมาเป็นจำนวนวันที่เข้าร่วมการอบรม มีความเหมาะสม (ค่าเฉลี่ย = 3.67) จำนวนหลักสูตรมีความเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้เรียนรู้ (ค่าเฉลี่ย = 3.56) และความยาก-ง่ายของเนื้อหาในแต่ละหลักสูตรมีความเหมาะสม (ค่าเฉลี่ย = 3.40) ตามลำดับ

ด้านฐานเรียนรู้ พบว่าผลการดำเนินงานของ ศพก.ด้านฐานการเรียนรู้ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.20) เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า ฐานการเรียนรู้ตรงตามความต้องการของเกษตรกร (ค่าเฉลี่ย = 3.40) รองลงมาเป็นฐานเรียนรู้มีจำนวนเพียงพอต่อการเรียนรู้ (ค่าเฉลี่ย = 3.36) มีวัสดุอุปกรณ์และเทคโนโลยีการสื่อสารต่างๆ ที่มีความพร้อมในการฝึกอบรม (ค่าเฉลี่ย = 3.16) มีหลักสูตรสอดคล้องกับหลักสูตรการเรียนรู้มีตัวอย่างจริง และนำไปเรียนรู้ (ค่าเฉลี่ย = 3.07) และมีป้ายองค์ความรู้ และวัสดุสาธิตที่เหมาะสมในทุกฐานการเรียนรู้ (ค่าเฉลี่ย = 3.01) ตามลำดับ

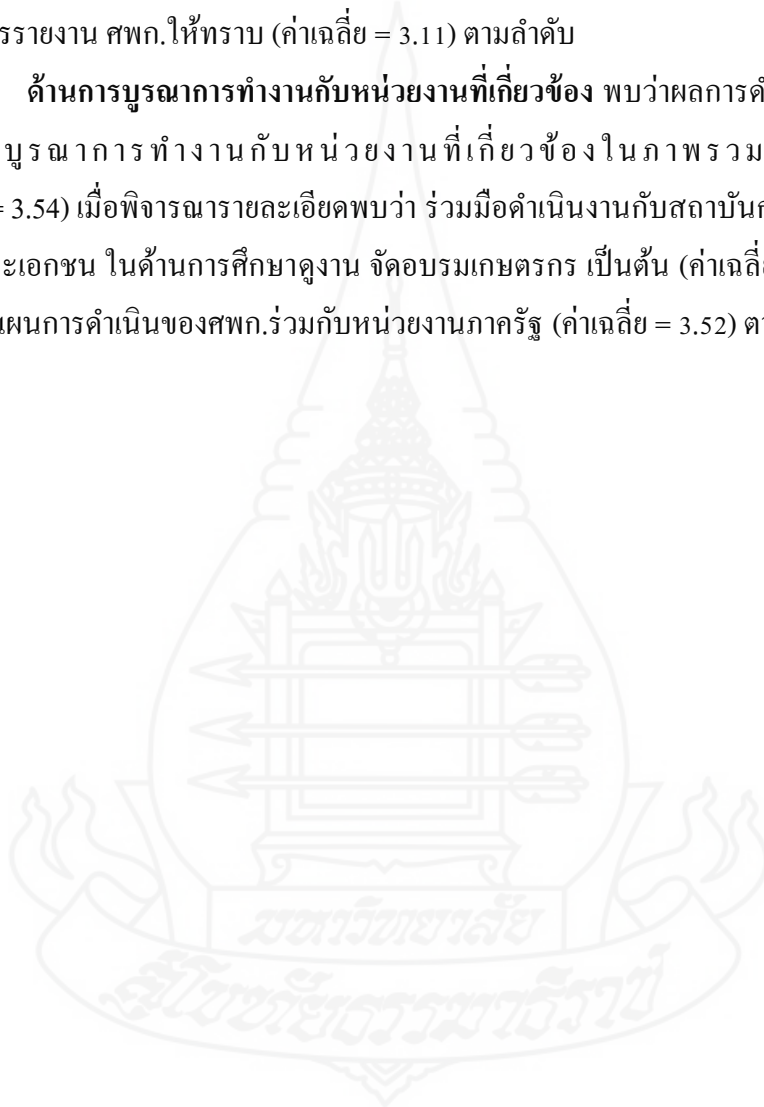
ด้านการเชื่อมโยงเครือข่าย ศพก. พบว่าผลการดำเนินงานของ ศพก.ด้านการเชื่อมโยงเครือข่าย ศพก. ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.70) เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า มีการประชุมเชื่อมโยงการดำเนินงานร่วมกับศพก. (ค่าเฉลี่ย = 3.78) รองลงมาเป็นการพัฒนาศูนย์เครือข่าย ศพก.ให้มีความพร้อมในการเป็นแหล่งเรียนรู้ (ค่าเฉลี่ย = 3.66) และเกษตรกรต้นแบบ ในศูนย์เครือข่าย ศพก. เป็นวิทยากรถ่ายทอดองค์ความรู้ได้ (ค่าเฉลี่ย = 3.66) ตามลำดับ

ด้านการให้บริการของ ศพก. พบว่าผลการดำเนินงานของ ศพก.ด้านการให้บริการของ ศพก. ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.61) เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า มีการให้บริการ ด้านการเกษตรต่างๆ (ค่าเฉลี่ย = 3.69) รองลงมาเป็นการให้บริการข้อมูลข่าวสาร และวิชาการ (ค่าเฉลี่ย = 3.68) รับฟัง แก้ไขปัญหา และรับเรื่องร้องเรียนด้านการเกษตรเบื้องต้น (ค่าเฉลี่ย = 3.66) และช่วยประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข้อมูล/ผลงานความสำเร็จ ของศูนย์ฯ (ค่าเฉลี่ย = 3.41) ตามลำดับ

ด้านการประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของศูนย์ฯ พบว่าผลการดำเนินงานของ ศพก. ด้านการประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของศูนย์ฯ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.21) เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า มีการประชุม และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารต่างๆ ผ่านทางสื่อออนไลน์ เช่น กลุ่มไลน์, เฟสบุ๊ก, เว็บไซต์ เป็นต้น (ค่าเฉลี่ย = 3.31) รองลงมาเป็นการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ ให้ศพก.เป็นที่รู้จัก เช่น แผ่นพับ, เว็บไซต์ เป็นต้น (ค่าเฉลี่ย = 3.22) และมีการสรุปผลการรายงาน ศพก.ให้ทราบ (ค่าเฉลี่ย = 3.11) ตามลำดับ

ด้านการบูรณาการทำงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พบว่าผลการดำเนินงานของ ศพก. ด้านการบูรณาการทำงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.54) เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า ร่วมมือดำเนินงานกับสถาบันการศึกษา หน่วยงานภาครัฐ และเอกชน ในด้านการศึกษาดูงาน จัดอบรมเกษตรกร เป็นต้น (ค่าเฉลี่ย = 3.55) รองลงมาเป็นการจัดทำแผนการดำเนินงานของศพก.ร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ (ค่าเฉลี่ย = 3.52) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.5 สรุปภาพรวมผลการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร
อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี

N =170

ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงาน ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต สินค้าเกษตร อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี	ค่าเฉลี่ย S.D.	แปลความ	ลำดับ
1. องค์ประกอบศูนย์เรียนรู้	3.63 0.452	มาก	1
1.1 เกษตรกรต้นแบบ	3.42 0.501	มาก	3
1.2 แปลงเรียนรู้	4.25 0.142	มากที่สุด	1
1.3 หลักสูตรการเรียนรู้	3.63 0.206	มาก	2
1.4 ฐานเรียนรู้	3.20 0.173	ปานกลาง	4
2. การดำเนินงานศูนย์เรียนรู้	3.52 0.214	มาก	2
2.1 การเชื่อมโยงเครือข่าย สพก.	3.70 0.069	มาก	1
2.2 การให้บริการสปก.	3.61 0.134	มาก	2
2.3 การประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของ ศูนย์	3.21 0.100	ปานกลาง	4
2.4 การบูรณาการทำงานกับหน่วยงานที่ เกี่ยวข้อง	3.54 0.021	มาก	3

จากตารางที่ 4.5 การวิเคราะห์สรุปภาพรวมผลการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี ภาพรวมการดำเนินงาน ผลปรากฏเป็น ดังนี้

สรุปโดยภาพรวมผลการดำเนินงานองค์ประกอบของศูนย์เรียนรู้ ศพก. เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า มีสภาพการดำเนินงานด้านแปลงเรียนรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.25) รองลงมาด้านหลักสูตรการเรียนรู้ (ค่าเฉลี่ย = 3.63) ด้านเกษตรกรต้นแบบ (ค่าเฉลี่ย = 3.42) และด้านฐานเรียนรู้ (ค่าเฉลี่ย = 3.20) ตามลำดับ

สรุปโดยภาพรวมการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้ฯ เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า มีสภาพการดำเนินงานการเชื่อมโยงเครือข่าย ศพก.อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.70) รองลงมาการให้บริการ ศพก.(ค่าเฉลี่ย = 3.61) ด้านการบูรณาการทำงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (ค่าเฉลี่ย = 3.54) และด้านการประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของศูนย์(ค่าเฉลี่ย = 3.21) ตามลำดับ

ตอนที่ 3 สภาพปัญหา ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี

ปัญหา และข้อเสนอแนะในการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี ผู้วิจัยได้ศึกษา เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลสำหรับกำหนดแนวทางในการพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี การวิเคราะห์ปรากฏผลดังตารางที่ 4.6 ดังนี้

ตารางที่ 4.6 ระดับของปัญหาที่เกิดขึ้นในดำเนินงานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี

N=170

ประเด็น	ระดับการความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหา							ลำดับ
	จำนวน (ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย S.D.	แปลผล	
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)			
1. องค์ประกอบศูนย์เรียนรู้						3.43	มาก	2
						0.305		
1.1 เกษตรกรต้นแบบ						3.37	ปานกลาง	3
						0.131		
1) ขาดทักษะ และมีความพร้อมที่จะถ่ายทอดความรู้ให้แก่เกษตรกร	23 (13.5)	69 (40.6)	50 (29.4)	10 (5.9)	18 (10.6)	3.41	มาก	2
2) ขาดทักษะในการสื่อสารและใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการถ่ายทอดความรู้	9 (5.3)	81 (47.6)	67 (39.4)	7 (4.1)	6 (3.5)	3.47	มาก	1
3) ขาดความสามารถในการเป็นเกษตรกรต้นแบบที่ดี	7 (4.1)	57 (33.5)	78 (45.9)	22 (12.9)	6 (3.5)	3.22	ปานกลาง	3

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

N=170

ประเด็น	ระดับการความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหา							
	จำนวน (ร้อยละ)							
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)	ค่าเฉลี่ย S.D.	แปล ผล	ลำดับ
1. องค์ประกอบศูนย์เรียนรู้								
1.2 แปลงเรียนรู้						3.69 0.106	มาก	1
1) แปลงสาริต ขาดความพร้อมที่ ให้เกษตรกรในชุมชนได้มาเรียนรู้ อย่างต่อเนื่อง	29 (17.7)	96 (56.5)	31 (18.2)	8 (4.7)	6 (3.5)	3.79 0.905	มาก	1
2) ขาดแผนผังและป้ายองค์ความรู้ ที่ชัดเจนใน แปลงเรียนรู้	16 (9.4)	91 (53.5)	47 (27.6)	8 (4.7)	8 (4.7)	3.58 0.902	มาก	3
3) ขาดแปลงเรียนรู้ ที่ความ ประสบความสำเร็จในด้านการลด ต้นทุนการผลิต	22 (12.9)	102 (60.0)	26 (15.3)	14 (8.2)	6 (3.5)	3.71 0.921	มาก	2
1.3 หลักสูตรการเรียนรู้						3.02 0.062	ปาน กลาง	4
1) หลักสูตรการเรียนรู้ไม่ตรงตาม ความต้องการของเกษตรกร	21 (12.4)	120 (70.6)	27 (15.9)	2 (1.2)	-	2.94 0.573	ปาน กลาง	4
2) เนื้อหาวิชาไม่ตรงตาม หลักสูตรที่กำหนดไว้	39 (22.9)	95 (55.9)	36 (21.2)	-	-	3.02 0.666	ปาน กลาง	3
3) เนื้อหาหลักสูตรมีความยุ่งยาก ไม่เข้าใจ	60 (35.3)	74 (43.5)	28 (16.5)	8 (4.7)	-	3.09 0.837	ปาน กลาง	1
4) หลักสูตรการเรียนรู้ไม่ตอบ โจทย์และประเด็นปัญหาทาง การเกษตร	61 (35.9)	71 (41.8)	21 (12.4)	17 (10.0)	-	3.04 0.941	ปาน กลาง	2

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

N=170

ประเด็น	ระดับการความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหา							
	จำนวน (ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย	แปลผล	ลำดับ
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)			
1. องค์ประกอบศูนย์เรียนรู้								
1.4 ฐานเรียนรู้						3.63	มาก	2
						0.091		
1) ไม่มีแผนผังฐานการเรียนรู้ที่ชัดเจน	53 (31.2)	69 (40.6)	9 (5.3)	20 (11.8)	19 (11.2)	3.69 1.324	มาก	1
2) ไม่มีแผนป้ายองค์ความรู้ และวัสดุสาธิตตัวอย่างในฐานการเรียนรู้ครบถ้วนทุกฐาน	34 (20.0)	90 (52.9)	9 (5.3)	12 (7.1)	25 (14.7)	3.56 1.296	มาก	2
2. การดำเนินงานศูนย์เรียนรู้						3.85	มาก	1
						0.246		
2.1 การเชื่อมโยงเครือข่าย สพก.						3.77	มาก	3
						0.197		
1) ศูนย์เครือข่าย สพก. ไม่มีความพร้อม	64 (37.6)	69 (40.6)	17 (10.0)	10 (5.9)	10 (5.9)	3.98 1.117	มาก	1
2) เกษตรกรต้นแบบของศูนย์เครือข่าย ไม่มีความชำนาญในการถ่ายทอดองค์ความรู้	41 (24.1)	75 (44.1)	24 (14.1)	28 (16.5)	2 (1.2)	3.74 1.041	มาก	2
3) ขาดการติดต่อประสานงานกับเครือข่าย สพก. อย่างสม่ำเสมอ	33 (19.4)	71 (41.8)	38 (22.4)	20 (11.8)	8 (4.7)	3.59 1.074	มาก	3
2.2 การให้บริการ สพก.						4.13	มาก	1
						0.099		
1) สพก. ไม่สามารถให้บริการทางการเกษตรได้อย่างครอบคลุม	83 (48.8)	50 (29.4)	27 (15.9)	8 (4.7)	2 (1.2)	4.20 0.952	มาก	1

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

N=170

ประเด็น	ระดับการความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหา								
	จำนวน (ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย	แปลผล	ลำดับ	
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)				
2. การดำเนินงานศูนย์เรียนรู้									
2.2 การให้บริการ ศพก.						4.13	มาก	1	
						0.099			
2) การติดตามประเมินผลผู้มาใช้ บริการมีน้อย	74 (43.5)	58 (34.1)	21 (12.4)	9 (5.3)	8 (4.7)	4.06 1.094	มาก	2	
2.3 การประชาสัมพันธ์การ ดำเนินงานของศูนย์						3.93	มาก	2	
						0.099			
1) ขาดการจัดทำสื่อต่างๆ เพื่อ ประชาสัมพันธ์ให้ศพก.เป็นที่ รู้จัก เช่น การทำสื่อวีดิทัศน์ แนะนำ ศพก., การจัดทำสปอต วิทยุ เป็นต้น	65 (38.2)	61 (35.9)	29 (17.1)	9 (5.3)	6 (3.5)	4.00 1.043	มาก	1	
2) ขาดการประชาสัมพันธ์ใน ช่องทางต่างๆ เช่น วิทยุท้องถิ่น ทางกลุ่มไลน์ เฟสบุ๊ก เป็นต้น	52 (30.6)	71 (41.8)	27 (15.9)	12 (7.1)	8 (4.7)	3.86 1.077	มาก	2	
2.4 การบูรณาการทำงานกับ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง						3.55	มาก	4	
						0.085			
1) ขาดการทำจัดแผนการ ดำเนินงานศพก. ร่วมกับ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	23 (13.5)	94 (55.3)	27 (15.9)	15 (8.8)	11 (6.5)	3.61 1.039	มาก	1	
2) ขาดการเชื่อมโยงการ ดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานที่ เกี่ยวข้อง	23 (13.5)	94 (55.3)	19 (11.2)	12 (7.1)	22 (12.9)	3.49 1.203	มาก	2	

จากตารางที่ 4.6 การวิเคราะห์สภาพปัญหาและข้อเสนอแนะของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี ผลปรากฏเป็นดังนี้

ด้านเกษตรกรต้นแบบ พบว่าสภาพปัญหาของ ศพก.ด้านเกษตรกรต้นแบบ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.37) เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า ขาดทักษะในการสื่อสารและใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการถ่ายทอดความรู้ (ค่าเฉลี่ย = 3.47) รองลงมาเป็นขาดทักษะและมีความพร้อมที่จะถ่ายทอดความรู้ให้แก่เกษตรกร (ค่าเฉลี่ย = 3.41) และขาดความสามารถในการเป็นเกษตรกรต้นแบบที่ดี (ค่าเฉลี่ย = 3.22) ตามลำดับ

ด้านแปลงเรียนรู้ พบว่าสภาพปัญหาของ ศพก.ด้านแปลงเรียนรู้ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.69) เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า แปลงสาธิต ขาดความพร้อมที่ให้แก่เกษตรกรในชุมชนได้มาเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง (ค่าเฉลี่ย = 3.79) รองลงมาเป็นขาดแปลงเรียนรู้ที่ความประสบความสำเร็จในด้านการลดต้นทุนการผลิต (ค่าเฉลี่ย = 3.71) และขาดแผนผังป้ายองค์ความรู้ที่ชัดเจนในแปลงเรียนรู้ (ค่าเฉลี่ย = 3.58) ตามลำดับ

ด้านหลักสูตรการเรียนรู้ พบว่าสภาพปัญหาของ ศพก.ด้านหลักสูตรการเรียนรู้ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.02) เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า เนื้อหาหลักสูตรมีความยุ่งยาก ไม่เข้าใจ (ค่าเฉลี่ย = 3.09) รองลงมาเป็นหลักสูตรการเรียนรู้ไม่ตอบโจทย์และประเด็นปัญหาทางการเกษตร (ค่าเฉลี่ย = 3.04) เนื้อหาวิชาไม่ตรงตามหลักสูตรที่กำหนดไว้ (ค่าเฉลี่ย = 3.02) และหลักสูตรการเรียนรู้ไม่ตรงตามความต้องการของเกษตรกร (ค่าเฉลี่ย = 2.94) ตามลำดับ

ด้านฐานเรียนรู้ พบว่าสภาพปัญหาของ ศพก.ด้านฐานการเรียนรู้ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.63) เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า ไม่มีแผนผังฐานการเรียนรู้ที่ชัดเจน (ค่าเฉลี่ย = 3.69) รองลงมาเป็น ไม่มีแผ่นป้ายองค์ความรู้ และวัสดุสาธิตตัวอย่างในฐานการเรียนรู้ครบถ้วนทุกฐาน (ค่าเฉลี่ย = 3.56) ตามลำดับ

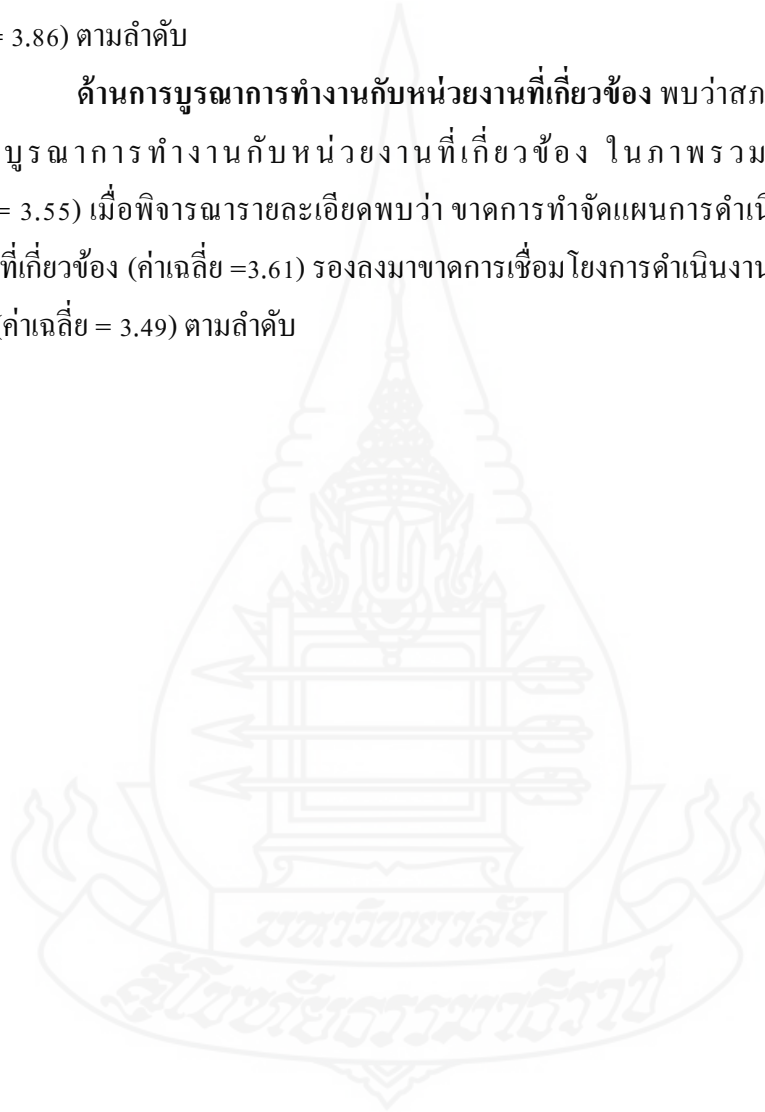
ด้านการเชื่อมโยงเครือข่าย ศพก. พบว่าสภาพปัญหาของ ศพก.ด้านการเชื่อมโยงเครือข่าย ศพก. ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.77) เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า ศูนย์เครือข่าย ศพก. ไม่มีความพร้อม (ค่าเฉลี่ย = 3.98) รองลงมาเป็นเกษตรกรต้นแบบของศูนย์เครือข่าย ไม่มีความชำนาญในการถ่ายทอดองค์ความรู้ (ค่าเฉลี่ย = 3.74) และขาดการติดต่อประสานงานกับเครือข่าย ศพก. อย่างสม่ำเสมอ (ค่าเฉลี่ย = 3.59) ตามลำดับ

ด้านการให้บริการของ ศพก. พบว่าสภาพปัญหาของ ศพก.ด้านการให้บริการของ ศพก. ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.13) เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า ศพก.ไม่สามารถให้บริการทางการเกษตรได้อย่างครอบคลุม (ค่าเฉลี่ย = 4.20) รองลงมาเป็นการติดตามประเมินผลผู้มาใช้บริการมีน้อย (ค่าเฉลี่ย = 4.06) ตามลำดับ

ด้านการประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของศูนย์ฯ พบว่าสภาพปัญหาของ ศพก. ด้านการประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของศูนย์ฯ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.93) เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า ขาดการจัดทำสื่อต่างๆ เพื่อประชาสัมพันธ์ให้ศพก.เป็นที่รู้จัก เช่น การทำสื่อวีดิทัศน์ แนะนำ ศพก. การจัดทำสโปตวิทยุ เป็นต้น (ค่าเฉลี่ย = 4.00) รองลงมาเป็น ขาดการประชาสัมพันธ์ในช่องทางต่างๆ เช่น วิทยุท้องถิ่น ทางกลุ่มไลน์ เฟสบุ๊ก เป็นต้น (ค่าเฉลี่ย = 3.86) ตามลำดับ

ด้านการบูรณาการทำงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พบว่าสภาพปัญหาของ ศพก. ด้านการบูรณาการทำงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.55) เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า ขาดการทำจัดแผนการดำเนินงานศพก.ร่วมกับ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (ค่าเฉลี่ย = 3.61) รองลงมาขาดการเชื่อมโยงการดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานที่ เกี่ยวข้อง (ค่าเฉลี่ย = 3.49) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.7 สรุปสภาพปัญหาภาพรวมในดำเนินงานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี

N =170

ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหา ในดำเนินงานศูนย์เรียนรู้การเพิ่ม ประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี	ค่าเฉลี่ย S.D.	แปลความ	ลำดับ
1. องค์ประกอบศูนย์เรียนรู้	3.43 0.305	มาก	2
1.1 เกษตรกรต้นแบบ	3.37 0.131	ปานกลาง	3
1.2 แปลงเรียนรู้	3.69 0.106	มาก	1
1.3 หลักสูตรการเรียนรู้	3.02 0.062	ปานกลาง	4
1.4 ฐานเรียนรู้	3.63 0.091	มาก	2
2. การดำเนินงานศูนย์เรียนรู้	3.85 0.246	มาก	1
2.1 การเชื่อมโยงเครือข่าย ศพก.	3.77 0.197	มาก	3
2.2 การให้บริการศพก.	4.13 0.099	มาก	1
2.3 การประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของ ศูนย์	3.93 0.099	มาก	2
2.4 การบูรณาการทำงานกับหน่วยงานที่ เกี่ยวข้อง	3.55 0.085	มาก	4

จากตารางที่ 4.7 การวิเคราะห์สรุปภาพรวมสภาพปัญหาและข้อเสนอแนะของ ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี ภาพรวมการ สภาพปัญหาและข้อเสนอแนะ ผลปรากฏเป็น ดังนี้

สรุปโดยภาพรวมสภาพปัญหาและข้อเสนอแนะขององค์ประกอบของศูนย์เรียนรู้ ศพก.เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า มีสภาพปัญหาด้านแปลงเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.69) รองลงมาด้านฐานเรียนรู้ (ค่าเฉลี่ย = 3.63) ด้านเกษตรกรต้นแบบ (ค่าเฉลี่ย = 3.37) และด้านหลักสูตรการเรียนรู้ (ค่าเฉลี่ย = 3.02) ตามลำดับ

สรุปโดยภาพรวมสภาพปัญหาและข้อเสนอแนะของการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้ฯ เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า มีสภาพปัญหาด้านการให้บริการศพก. อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.13) รองลงมาด้านการประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของศูนย์ (ค่าเฉลี่ย = 3.93) การเชื่อมโยงเครือข่าย ศพก. (ค่าเฉลี่ย = 3.77) และด้านการบูรณาการทำงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (ค่าเฉลี่ย = 3.55) ตามลำดับ

ตอนที่ 4 แนวทางการพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี

การสนทนากลุ่ม ตั้งคำถามในประเด็นแนวทางการพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่ม ประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย ประกอบด้วย 1.ด้านองค์ประกอบศูนย์เรียนรู้ ประกอบด้วย 1.1เกษตรกรต้นแบบ 1.2 แปลงเรียนรู้ 1.3 หลักสูตรการเรียนรู้ 1.4 ฐานการเรียนรู้ และ 2. ด้านการดำเนินงานศพก. ประกอบด้วย 2.1 การเชื่อมโยงเครือข่ายศพก. 2.2 การให้บริการของ ศพก. 2.3 การประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของศูนย์ 2.4 การบูรณาการทำงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผลการศึกษา ดังนี้

ตารางที่ 4.8 แนวทางการพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร
อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี ประเด็นด้านองค์ประกอบศูนย์เรียนรู้

ผลการศึกษา	แนวทางการพัฒนา	วิธีการ	ผู้ที่เกี่ยวข้อง
1 เกษตรกรต้นแบบ			
1.1 ขาดทักษะในการสื่อสารและใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการถ่ายทอดความรู้	- พัฒนาศักยภาพให้กับเกษตรกรต้นแบบ - ศึกษาคุณงานแลกเปลี่ยนเรียนรู้	- อบรมพัฒนาศักยภาพของเกษตรกรต้นแบบทั้งในด้านองค์ความรู้ด้านวิชาการ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการพัฒนางานด้านการเกษตร ให้ความรู้เทคนิคในการถ่ายทอดความรู้ การใช้สื่อต่างๆ ในการถ่ายทอดความรู้	-เกษตรกรต้นแบบ -เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ สพก.
1.2 ขาดทักษะและไม่มีความพร้อมที่จะถ่ายทอดความรู้ให้แก่เกษตรกร	พัฒนาบุคลิกภาพที่ดีให้กับเกษตรกรต้นแบบ	อบรมให้ความรู้ในการพัฒนาบุคลิกภาพแก่เกษตรกรต้นแบบ	-เกษตรกรต้นแบบ -เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ สพก.
1.3 ขาดความสามารถในการเป็นเกษตรกรต้นแบบที่ดี	สร้างเครือข่าย ขยายผล Smart Farmer ต้นแบบ ระดับอำเภอ เป็นต้นแบบการเรียนรู้ที่เข้มแข็งให้แก่เพื่อนเกษตรกร	ส่งเสริมการพัฒนาด้านทักษะความรู้แก่เครือข่ายเกษตรกรให้เป็นเกษตรกรต้นแบบ	-เกษตรกรต้นแบบ -เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ สพก.
1.4 มีอายุมาก 65 ปีขึ้นไป	สร้างทายาทเกษตรกรรุ่นใหม่	ค้นหา และคัดเลือกทายาทเกษตรกร เพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้สืบทอด	-เกษตรกรต้นแบบ -เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ สพก.

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

ผลการศึกษา	แนวทางการพัฒนา	วิธีการ	ผู้ที่เกี่ยวข้อง
2. แปลงเรียนรู้			
2.1 แปลงสาคิขาด ความพร้อมที่ใ้ เกษตรกรในชุมชน ได้มาเรียนรู้อย่าง ต่อเนื่อง	พัฒนาสาคิขภาพแปลง เรียนรู้ เพิ่ม ความ หลากหลายของกิจกรรม ด้านการเกษตร เป็นฟาร์ม ต้นแบบของชุมชน	พัฒนาแปลงเรียนรู้ใ้มีความ พร้อมมีป้าของค้ความรู้ที่ หลากหลาย มีตัวอย่างจริง เพิ่มกิจกรรมในแปลงปลูกพืช หมุนเวียนใ้มีความ หลากหลายตอบใจท้ชุมชน สามารถเข้าไปเรียนรู้และฝึก ปฏิบัติใ้ได้อย่างต่อเนื่อง	-เกษตรกรต้นแบบ -เจ้าหน้าที่ ผู้รับผิดชอบศพก. -หน่วยงานสังกัด กระทรวงเกษตรและ สหกรณ์
3. หลักสูตรการเรียนรู้			
3.1 เนื้อหาหลักสูตร มีความยุ่งยาก ไม่ เข้าใจ	พัฒนาหลักสูตรการ เรียนรู้ใ้ตรงตามความ ต้องการของเกษตรกร มี การบูรณาการทำงาน ร่วมกันกับหน่วยงาน ต่างๆ ในการจัดทำ หลักสูตรการเรียนรู้ เน้น การจัดการเรียนรู้แบบมี ส่วนร่วม	- ปรับเปลี่ยนหลักสูตรการ เรียนรู้ใ้ตรงตามความ ต้องการของเกษตรกรโดย ปรับเปลี่ยนการจัดการเรียนรู้ เน้นการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติ และการเรียนรู้ร่วมกัน - ถอดองค์ความรู้เพื่อจัดทำ เป็นหลักสูตรเรียนรู้ ด้วย การบูรณาการจากหน่วยงาน ต่างๆ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง	-เกษตรกรต้นแบบ -เจ้าหน้าที่ ผู้รับผิดชอบ ศพก. -หน่วยงาน สังกัด กระทรวงเกษตรและ สหกรณ์

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

ผลการศึกษา	แนวทางการพัฒนา	วิธีการ	ผู้ที่เกี่ยวข้อง
4. ฐานเรียนรู้			
4.1 ฐานการเรียนรู้ ตรงตามความต้องการ ของเกษตรกร ไม่มี แผนผังฐานการเรียนรู้ ที่ชัดเจน	พัฒนาฐานเรียนรู้ ให้มี ความชัดเจน มีองค์ความรู้ ครบถ้วน เข้าใจง่าย	พัฒนาฐานการเรียนรู้ให้ มีความชัดเจน และมีความ พร้อม จัดทำแผนผังฐาน เรียนรู้ให้มีความเด่นชัด เรียงลำดับแต่ละฐาน ให้ เกษตรกรสามารถเข้าไป เรียนรู้ได้ด้วยตัวเอง และ ได้รับประโยชน์จากการศึกษา ในการเข้ามาเรียนรู้ โดย การบูรณาการทำงานทั้งด้าน งบประมาณ และองค์ความรู้ จากหน่วยงานต่าง ๆ	-เกษตรกรต้นแบบ -เจ้าหน้าที่ ผู้รับผิดชอบศพก. -เกษตรกรอำเภอ แก่ง คอย -หน่วยงาน สังกัด กระทรวงเกษตรและ สหกรณ์
4.2 ขาดวิทยากร ประจำฐานเรียนรู้	ประสานเชื่อมโยงกับ ศพก.เครือข่าย ในการเข้า มาเป็นวิทยากรประจำ ฐานเรียนรู้	การวางแผน และประสาน เชื่อมโยงการทำงานกับศพก. เครือข่าย ในการเข้ามาเป็น วิทยากรประจำฐานเรียนรู้ ให้ เหมาะสมกับองค์ความรู้	-เกษตรกรต้นแบบ -เจ้าหน้าที่ ผู้รับผิดชอบศพก. - ปร ะ ช า น ศ พ ก . เครือข่าย

จากการสนทนากลุ่มย่อย ดังตารางที่ 4.8 ประเด็นแนวทางการพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย ด้านองค์ประกอบศูนย์เรียนรู้ ได้ผลการวิเคราะห์ สรุปได้ดังนี้

1. เกษตรกรต้นแบบ

1.1 ขาดทักษะในการสื่อสารและใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการถ่ายทอดความรู้ และควรมีแนวทางในการพัฒนาศักยภาพให้กับเกษตรกรต้นแบบ เช่น อบรมพัฒนาองค์ความรู้และทักษะ เทคนิคในการถ่ายทอดความรู้ เทคนิคการเป็นวิทยากรมืออาชีพ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศต่างๆ การศึกษาดูงานเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้

1.2 ขาดทักษะและไม่มีความพร้อมที่จะถ่ายทอดความรู้ให้แก่เกษตรกร ซึ่งควรมีแนวทางในการพัฒนาบุคลิกภาพที่ดีให้กับเกษตรกรต้นแบบ โดยอบรมให้ความรู้ในการพัฒนาบุคลิกภาพแก่เกษตรกรต้นแบบ

1.3 ขาดความสามารถในการเป็นเกษตรกรต้นแบบที่ดี ควรมีแนวทางพัฒนาสร้างเครือข่าย ขยายผล Smart Farmer ต้นแบบระดับอำเภอ เป็นต้นแบบการเรียนรู้ที่เข้มแข็งให้แก่เพื่อนเกษตรกร โดยการส่งเสริมการพัฒนาด้านทักษะความรู้แก่เครือข่ายเกษตรกรให้เป็นเกษตรกรต้นแบบ

1.4 เกษตรกรต้นแบบมีอายุมาก ซึ่งมีอายุ 65 ปี ควรมีแนวทางการพัฒนาโดยสร้างทายาทเกษตรกรรุ่นใหม่ โดยทำการค้นหา และคัดเลือกทายาทเกษตรกรรุ่นใหม่ เพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้สืบไป

2. แปลงเรียนรู้

2.1 แปลงสภาพความพร้อมที่ให้แก่เกษตรกรได้มาเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ควรพัฒนาศักยภาพแปลงเรียนรู้ เพิ่มความหลากหลายของกิจกรรมด้านการเกษตร เป็นฟาร์มต้นแบบของชุมชน โดยการพัฒนาแปลงเรียนรู้ให้มีความพร้อม มีป้ายองค์ความรู้ที่หลากหลาย มีตัวอย่างจริงให้ศึกษา เพิ่มกิจกรรมในแปลงปลูกพืชหมุนเวียนให้มีความหลากหลายตอบโจทย์ชุมชน สามารถเข้าไปเรียนรู้และฝึกปฏิบัติได้อย่างต่อเนื่อง

3. หลักสูตรการเรียนรู้

3.1 เนื้อหาหลักสูตรมีความยุ่งยาก เกษตรกรไม่เข้าใจ ซึ่งควรมีการพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้ให้ตรงตามความต้องการของเกษตรกร มีการบูรณาการทำงานร่วมกันกับหน่วยงานต่างๆ ในการจัดทำหลักสูตรการเรียนรู้ เน้นการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม โดยปรับเปลี่ยนหลักสูตรการเรียนรู้ให้ตรงตามความต้องการของเกษตรกร โดยปรับเปลี่ยนการจัดการเรียนรู้ เน้นการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติและการเรียนรู้ร่วมกัน ถอดองค์ความรู้เพื่อจัดทำเป็นหลักสูตรเรียนรู้ ด้วยการบูรณาการจากหน่วยงานต่างๆ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

4. ฐานเรียนรู้

4.1 มีฐานการเรียนรู้ตรงตามความต้องการของเกษตรกร แต่ไม่มีแผนผังฐานการเรียนรู้ที่ชัดเจน ควรมีการพัฒนาฐานเรียนรู้ ความชัดเจนของการเข้าฐาน มีองค์ความรู้ โดยทั่ว ศพก. เกษตรกรสามารถเข้าไปเรียนรู้ได้ด้วยตัวเอง โดยปรับปรุงฐานการเรียนรู้ให้มีความชัดเจน และมีความพร้อม จัดทำแผนผังฐานเรียนรู้ให้มีความเด่นชัด เรียงลำดับแต่ละฐาน ให้เกษตรกรได้รับประโยชน์จากการศึกษาในการเข้ามาเรียนรู้ โดยการบูรณาการทำงานทั้งด้านงบประมาณ และองค์ความรู้จากหน่วยงานต่างๆ

4.2 ขาดวิทยากรประจำฐานเรียนรู้ ซึ่งแนวทางการพัฒนา ศพก. คือ ประสานเชื่อมโยงกับ ศพก.เครือข่าย ในการเข้ามาเป็นวิทยากรประจำฐานเรียนรู้ โดยวางแผน และประสานเชื่อมโยงการทำงานกับ ศพก.เครือข่าย ในการเข้ามาเป็นวิทยากรประจำฐานเรียนรู้ ให้เหมาะสมกับองค์ความรู้

ตารางที่ 4.9 แนวทางการพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร
อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี ประเด็นด้านการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้

ผลการศึกษา	แนวทางการพัฒนา	วิธีการ	ผู้ที่เกี่ยวข้อง
2. การดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้			
2.1 การเชื่อมโยงเครือข่าย ศพก.			
2.1.1 ศูนย์เครือข่าย ศพก. ไม่มีความพร้อม	พัฒนาเครือข่าย ศพก. เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับชุมชนเพิ่มขึ้น	พัฒนาเครือข่ายศพก. ให้มีความพร้อมในการให้เกษตรกรเข้ามาเรียนรู้ด้านป้าองค์ความรู้ ป้าฐานเรียนรู้ ป้าที่ตั้งของเครือข่ายศพก. และวัสดุอุปกรณ์สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เช่น โต๊ะเก้าอี้ เป็นต้น โดยประสานทางด้านงบประมาณร่วมกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น	-เกษตรกรต้นแบบ -เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ ศพก. - เกษตรอำเภอแก่งคอย - ประธาน ศพก. เครือข่าย - อปท./อบต.
2.1.2 เกษตรกรต้นแบบของศูนย์เครือข่าย ไม่มีความชำนาญในการถ่ายทอดองค์ความรู้	พัฒนาศักยภาพให้กับประธานเครือข่าย ศพก.	อบรมพัฒนาศักยภาพของเครือข่าย ศพก.ทั้งในด้านองค์ความรู้ด้านวิชาการ ให้ความรู้เทคนิคในการถ่ายทอดความรู้	-เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ ศพก. - เกษตรอำเภอแก่งคอย - ประธาน ศพก. เครือข่าย

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

ผลการศึกษา	แนวทางการพัฒนา	วิธีการ	ผู้ที่เกี่ยวข้อง
2.1 การเชื่อมโยงเครือข่าย สพก.			
2.1.3 ขาดการติดต่อประสานงานกับเครือข่าย สพก. อย่างสม่ำเสมอ	สร้างและพัฒนาเครือข่าย สพก. ใน การบูรณาการงาน ร่วมกัน	เชื่อมโยงการสร้างเครือข่ายในการทำงานทั้ง หน่วยงาน ภา ค รั ฐ หน่วยงานเอกชน และ สถาบันการศึกษาต่างๆ	-เกษตรกรต้นแบบ -เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ สพก. - หน่วยงาน สังกัด กระทรวงเกษตรและ สหกรณ์
2.2 การให้บริการของสปก.			
2.2.1 สปก.ไม่สามารถให้บริการทางการเกษตรได้อย่างครอบคลุม	มีการกำหนดแผน และเป้าหมายการดำเนินงานให้มีความชัดเจนในการให้บริการของ สปก.	- กำหนดแผน และ เป้าหมายให้ชัดเจนในการให้บริการของ สปก. ทั้ง การถ่ายทอดความรู้ การให้บริการข้อมูลข่าวสาร ด้านการเกษตร การ แก้ปัญหาเรื่องร้องเรียน การติดตามประเมินผลผู้มารับบริการ การส่งต่อ ปัญหาต่างๆ การ ให้บริการแบบบูรณาการ กับหน่วยงานต่างๆ และ ให้เครือข่าย สพก. มีส่วน ร่วมในการบริการด้าน การ เกษ ต ร ต่ า ง ๆ ครอบคลุมในระดับอำเภอ - มีการกำหนดแผนการ ดำเนินงานแบบบูรณาการ ทั้งหน่วยงานในกระทรวง เกษตรและสหกรณ์ และ หน่วยงานภาคีต่างๆ	-เกษตรกรต้นแบบ -เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ สพก. - เกษตรอำเภอแก่งคอย - ปร ะ ช า น ส พ ก . เครือข่าย - หน่วยงาน สังกัด กระทรวงเกษตรและ สหกรณ์

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

ผลการศึกษา	แนวทางการพัฒนา	วิธีการ	ผู้ที่เกี่ยวข้อง
2.2 การให้บริการของศพก.			
2.2.2 การติดตามประเมินผลผู้มาใช้บริการมีน้อย	มีแผนการติดตามประเมินผลผู้มาใช้บริการอย่างต่อเนื่องและนำผลมาปรับปรุงพัฒนางาน	มีการติดตามประเมินผลผู้มารับบริการอย่างต่อเนื่อง การส่งต่อปัญหาให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประสานการให้บริการกับหน่วยงานต่างๆ	-เกษตรกรต้นแบบ -เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบศพก. - หน่วยงานสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
2.3 การประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของศพก.			
2.3.1 ขาดการจัดทำสื่อต่างๆ เพื่อประชาสัมพันธ์ให้ศพก.เป็นที่รู้จัก	ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ให้ศพก.เป็นที่รู้จัก	เพิ่มช่องทางประชาสัมพันธ์งานของศพก. ที่หลากหลาย เช่น การทำสื่อวีดิทัศน์ แนะนำศพก., การจัดทำ สปอต วิทยู การทำแผ่นพับ เป็นต้น	-เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบศพก. - เกษตรอำเภอแก่งคอย - หน่วยงาน สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
2.4 การบูรณาการทำงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง			
2.4.1 ขาดการจัดแผนการดำเนินงานศพก. และขาดการเชื่อมโยงการดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	- มีการกำหนดแผนการดำเนินงานแบบบูรณาการทั้งหน่วยงานในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และหน่วยงานภาคีต่างๆ -มีการจัดประชุมคณะกรรมการ ศพก. ระดับอำเภอ ให้มีความต่อเนื่อง	จัดทำแผนปฏิบัติงานและงบประมาณ และทำป้ายแผน ใน แต่ละปีงบประมาณติดไว้ที่ศพก.	-เกษตรกรต้นแบบ -เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบศพก. - เกษตรอำเภอแก่งคอย - หน่วยงาน สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

จากการสนทนากลุ่มย่อย ดังตารางที่ 4.9 ประเด็นแนวทางการพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย ด้านองค์ประกอบศูนย์เรียนรู้ ได้ผลการวิเคราะห์ สรุปได้ดังนี้

2. ด้านการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้

2.1 การเชื่อมโยงเครือข่ายศพก.

2.1.1 ศูนย์เครือข่าย ศพก. ไม่มีความพร้อม ควรพัฒนา เครือข่าย ศพก. เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับชุมชนเพิ่มขึ้น โดยให้มีความพร้อมในการให้เกษตรกรเข้ามาเรียนรู้ ด้านป้ายองค์ความรู้ ป้ายฐานเรียนรู้ ป้ายที่ตั้งของเครือข่ายศพก. และวัสดุอุปกรณ์สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เช่น โต๊ะ เก้าอี้ เป็นต้น โดยประสานทางด้านงบประมาณร่วมกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

2.1.2 เกษตรกรต้นแบบของศูนย์เครือข่าย ไม่มีความชำนาญในการถ่ายทอดองค์ความรู้ ควรพัฒนาศักยภาพให้กับเครือข่าย ศพก. โดยอบรมพัฒนาศักยภาพของเครือข่าย ศพก. ทั้งในด้านองค์ความรู้ด้านวิชาการให้ความรู้เทคนิคในการถ่ายทอดความรู้

2.1.3 ขาดการติดต่อประสานงานกับเครือข่าย ศพก. อย่างสม่ำเสมอ โดยการสร้างและพัฒนาเครือข่าย ศพก. และบูรณาการการทำงานร่วมกัน โดยการเชื่อมโยงการสร้างเครือข่ายในการทำงาน ทั้งหน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานเอกชน และสถาบันการศึกษาต่างๆ

2.2 การเชื่อมโยงเครือข่ายศพก.

2.2.1 ศพก. ไม่สามารถให้บริการทางการเกษตรได้อย่างครอบคลุม ควรพัฒนาการโดยการวางแผนและกำหนดเป้าหมายการดำเนินงานให้มีความชัดเจนในการให้บริการของ ศพก. ทั้งการถ่ายทอดความรู้ การให้บริการข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตร การแก้ปัญหาเรื่องร้องเรียน การติดตามประเมินผลผู้มารับบริการ การส่งต่อปัญหาต่างๆ การให้บริการแบบบูรณาการกับหน่วยงานต่างๆ และให้เครือข่าย ศพก. มีส่วนร่วมในการบริการด้านการเกษตรต่างๆ ครอบคลุมในระดับอำเภอ

2.2.2 การติดตามประเมินผลผู้มาใช้บริการมีน้อย แนวทางการพัฒนา ควรมีแผนการติดตามประเมินผลผู้มาใช้บริการอย่างต่อเนื่อง และนำผลมาปรับปรุงพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ด้วยการติดตามประเมินผลผู้มารับบริการอย่างต่อเนื่อง การส่งต่อปัญหาให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประสานการให้บริการกับหน่วยงานต่างๆ

2.3 การประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของ ศพก.

2.3.1 ขาดการจัดทำสื่อต่างๆ เพื่อประชาสัมพันธ์ให้ ศพก. เป็นที่รู้จัก ควรมีแนวทางการพัฒนา ศพก. โดยส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ ศพก. ให้เป็นที่รู้จัก ด้วยการเพิ่มช่องทาง

ประชาสัมพันธ์งานของ ศพก. ที่หลากหลาย เช่น การทำสื่อวีดิทัศน์ แนะนำ ศพก., การจัดทำสปอตวิทยุ การทำแผ่นพับ เป็นต้น

2.4 การบูรณาการทำงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2.4.1 ขาดการจัดแผนการดำเนินงานศพก. และขาดการเชื่อมโยงการดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แนวทางการพัฒนาควรมีการจัดประชุมคณะกรรมการ ศพก. ระดับอำเภอ เพื่อกำหนดแผนการดำเนินงานแบบบูรณาการทั้งหน่วยงานในกระทรวง เกษตรและสหกรณ์ และหน่วยงานภาคีต่างๆ ให้มีความต่อเนื่อง และควรจัดทำป้ายแผนการดำเนินงานในแต่ละปีงบประมาณติดไว้ที่ ศพก.

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี ผู้วิจัยได้นำเสนอประเด็นสำคัญโดยจำแนกเป็น 3 ส่วน คือ สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. สรุปการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษา (1) สภาพพื้นฐานทั่วไปทางสังคมและเศรษฐกิจ ของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย (2) สภาพการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย (3) สภาพปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย (4) แนวทางการพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย

1.2 วิธีการดำเนินการวิจัย

1.2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ

- 1) ประชากรและกลุ่มตัวอย่างสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ
ประชากร คือ ประชากร ที่ใช้การศึกษาครั้งนี้ คือ เกษตรกรที่ผ่านการอบรมในศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี ปี 2562 จำนวน 170 คน ทำการเก็บข้อมูลจากประชากรทั้งหมด
- 2) ประชากรและกลุ่มตัวอย่างสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ
ประชากร คือ เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงาน ศพก.แก่งคอย จำนวน 1 คน เกษตรอำเภอแก่งคอย จำนวน 1 คน เจ้าหน้าที่หน่วยงานสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ผู้รับผิดชอบงาน ศพก.แก่งคอย จำนวน 7 คน ตัวแทนคณะกรรมการศพก.แก่งคอย จำนวน 10 คน เกษตรกรต้นแบบ จำนวน 1 คน รวมเป็นจำนวน 20 คน

1.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) เครื่องมือสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ

ชนิดของเครื่องมือ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์

ลักษณะของเครื่องมือ มีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์ที่มีคำถามที่กำหนดคำตอบไว้ให้เลือกตอบ (closed-end questions) และคำถามที่ให้ผู้ตอบแสดงความคิดเห็น (open-ended questions) แบบสัมภาษณ์เกษตรกรแบ่งเป็น 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล ทางเศรษฐกิจ และสังคมของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพหลัก อาชีพรอง จำนวนสมาชิกในครัวเรือน การได้รับใบรับรอง GAP ข้าว การมีตำแหน่งทางสังคม การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับศูนย์เรียนรู้ฯ ระดับความสนใจและความพึงพอใจในการเข้าร่วมโครงการศูนย์เรียนรู้ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน รายได้รวมของเกษตรกร ต้นทุนการผลิตข้าวเฉลี่ยต่อไร่ ผลผลิตเฉลี่ยข้าวต่อไร่ ราคาผลผลิตข้าวเฉลี่ยที่ขายได้

ตอนที่ 2 สภาพการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี ระดับความสนใจและความพึงพอใจในการเข้าร่วมโครงการศูนย์เรียนรู้ฯ ในด้านองค์ประกอบของศพก. ประกอบด้วยเกษตรกรต้นแบบ แปลงเรียนรู้ หลักสูตรการเรียนรู้ ฐานการเรียนรู้ และด้านการดำเนินงานศพก. ประกอบด้วย การเชื่อมโยงเครือข่ายศพก. การให้บริการของศพก. การประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของศพก. การบูรณาการทำงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ตอนที่ 3 สภาพปัญหา ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี ในด้านองค์ประกอบของศพก. ประกอบด้วยเกษตรกรต้นแบบ แปลงเรียนรู้ หลักสูตรการเรียนรู้ ฐานการเรียนรู้ และด้านการดำเนินงานศพก. ประกอบด้วย การเชื่อมโยงเครือข่ายศพก. การให้บริการของศพก. การประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของศพก. การบูรณาการทำงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2) เครื่องมือสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ

ชนิดของเครื่องมือ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ การสนทนากลุ่ม

ลักษณะของเครื่องมือ มีลักษณะเป็นการสนทนากลุ่มในประเด็นข้อมูลพื้นฐานของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ผลการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรปัญหาและข้อเสนอแนะการดำเนินงาน ศพก. และแนวทางการพัฒนาศพก. ในด้านองค์ประกอบของศพก. ประกอบด้วยเกษตรกรต้นแบบ แปลงเรียนรู้ หลักสูตรการเรียนรู้ ฐานการเรียนรู้ และด้านการดำเนินงานศพก. ประกอบด้วย การ

เชื่อมโยงเครือข่ายสหค. การให้บริการของสหค. การประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของสหค. การบูรณาการทำงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1.3 ผลการวิจัย

1.3.1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล ทางเศรษฐกิจ และสังคมของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี

1) สภาพทางสังคมของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี พบว่าเกษตรกรร้อยละ 74.1 เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 59.15 ปี ระดับการศึกษา ร้อยละ 43.5 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา อาชีพหลัก ร้อยละ 55.3 ประกอบการเกษตร อาชีพรอง ร้อยละ 44.7 ประกอบการเกษตร เกษตรกรร้อยละ 62.9 ได้ไปรับรอง GAP ข้าว เกษตรกรร้อยละ 83.5 มีตำแหน่งทางสังคม ซึ่งส่วนใหญ่เป็นคณะกรรมการหมู่บ้าน ร้อยละ 70.4 มีประสบการณ์ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเฉลี่ย 36.31 ปี และร้อยละ 97.6 ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับศูนย์เรียนรู้จากนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่

2) สภาพทางเศรษฐกิจของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี พบว่า เกษตรกรมีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.91 คน มีรายได้เฉลี่ย 323,823.53 บาท/ปี ก่อนเข้าร่วมโครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร มีต้นทุนการผลิตข้าวเฉลี่ย 3,745.59 บาท/ไร่ และหลังเข้าร่วมโครงการฯ มีต้นทุนการผลิตข้าวค่าเฉลี่ย 3,285.65 บาท/ไร่ ในส่วนของผลผลิตก่อนเข้าร่วมโครงการฯ มีผลผลิตเฉลี่ย 621 กิโลกรัม/ไร่ และหลังเข้าร่วมโครงการฯ มีผลผลิตเฉลี่ย 679.88 กิโลกรัม/ไร่ และราคาผลผลิตข้าวที่ขายได้ เฉลี่ย 6.5964 บาท/กิโลกรัม

1.3.2 สภาพการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี จากการวิเคราะห์ข้อมูล 2 ส่วน สรุปได้ดังนี้

1) ระดับความสนใจ และความพึงพอใจในการเข้าร่วมโครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร พบว่า

(1) ประเด็นการลดต้นทุนการผลิต เกษตรกรมีระดับความสนใจและความพึงพอใจในการเข้าร่วมโครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร อยู่ในระดับมากที่สุด

(2) ประเด็นการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต เกษตรกรมีระดับความสนใจในการเข้าร่วมโครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร อยู่ในระดับมากที่สุด และมีระดับความพึงพอใจในการเข้าร่วมโครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร อยู่ในระดับมาก

(3) ประเด็นการได้รับสนับสนุนปัจจัยการผลิต เกษตรกรมีระดับความสนใจและความพึงพอใจในการเข้าร่วมโครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร อยู่ในระดับมาก

(4) ประเด็นการสร้างความมั่นคงทางด้านรายได้ เกษตรกรมีระดับความสนใจและความพึงพอใจในการเข้าร่วมโครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร อยู่ในระดับมาก

(5) ประเด็นการสร้างความมั่นคงทางด้านตลาด เกษตรกรมีระดับความสนใจและความพึงพอใจในการเข้าร่วมโครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร อยู่ในระดับมาก

(6) ประเด็นการสร้างเครือข่าย เกษตรกรมีระดับความสนใจในการเข้าร่วมโครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร อยู่ในระดับมากที่สุด และมีระดับความพึงพอใจในการเข้าร่วมโครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร อยู่ในระดับมาก

(7) ประเด็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ เกษตรกรมีระดับความสนใจและความพึงพอใจในการเข้าร่วมโครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร อยู่ในระดับมากที่สุด

โดยสรุปเกษตรกรมีระดับความสนใจในการเข้าร่วมโครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งประเด็นที่เกษตรกรให้ความสนใจอยู่ในระดับมากที่สุด คือ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ รองลงมาคือ การลดต้นทุนการผลิต การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต และการสร้างเครือข่าย และประเด็นที่เกษตรกรให้ความสนใจอยู่ในระดับมาก ได้แก่ การได้รับสนับสนุนปัจจัยการผลิต การสร้างความมั่นคงทางด้านรายได้ และการสร้างความมั่นคงทางด้านตลาด ตามลำดับ

ระดับความพึงพอใจในการเข้าร่วมโครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก ซึ่งประเด็นที่เกษตรกรให้ความสนใจอยู่ในระดับมาก ได้แก่ การสร้างเครือข่าย การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การได้รับสนับสนุนปัจจัยการผลิต การสร้างความมั่นคงทางด้านรายได้ และการสร้างความมั่นคงทางด้านตลาด ตามลำดับ ส่วนประเด็นที่เกษตรกรให้ความสนใจอยู่ในระดับมากที่สุด คือ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ และ การลดต้นทุนการผลิต

2) สภาพการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี พบว่า

(1) ด้านองค์ประกอบศูนย์เรียนรู้ มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงาน ในหัวข้อต่างๆ ดังนี้

- เกษตรกรต้นแบบ มีระดับการความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงาน ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก ซึ่งมีประเด็น ดังนี้ มีความเต็มใจในการถ่ายทอดความรู้เทคโนโลยีหลักของศูนย์ฯ เป็นที่ยอมรับของเกษตรกรในระดับอำเภอ เป็นต้นแบบที่ดีและเป็นตัวอย่าง ให้แก่เกษตรกรรายอื่นได้ มีการถ่ายทอดความรู้ด้านการลดต้นทุนการผลิตพืช เช่น การใช้สารชีวภัณฑ์ทดแทนการใช้สารเคมี และมีความพร้อมในการถ่ายทอดความรู้ ตามลำดับ ส่วนระดับการความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงาน ที่อยู่ในระดับปานกลาง คือ มีองค์ความรู้ที่เชี่ยวชาญในเรื่องเทคโนโลยีหลักของศูนย์ฯ และมีความสามารถในการเป็นวิทยากรสื่อสารกับผู้อื่นได้ดี และระดับการความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานที่อยู่ในระดับน้อย คือ มีจำนวนเกษตรกรต้นแบบเพียงพอ

- แปลงเรียนรู้ มีระดับการความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงาน ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งมีประเด็น ดังนี้ เป็นพื้นที่ที่เดินทางสะดวก เกษตรกรสามารถเดินทางไปได้ง่าย และ เป็นแปลงของเกษตรกรต้นแบบ ส่วนระดับการความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงาน ที่อยู่ในระดับมาก คือ พื้นที่ที่มีความเหมาะสมในการเป็นแหล่งเรียนรู้ และเป็นพื้นที่ที่เชื่อมโยงกับโครงการหรือกิจกรรมอื่นๆ ในศพก.

- หลักสูตรการเรียนรู้ มีระดับการความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงาน ทั้งหมดอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีประเด็นต่างๆ เรียงตามลำดับ ดังนี้ เนื้อหาหลักสูตรตรงตามความต้องการของเกษตรกร จำนวนวันที่เข้าร่วมการอบรมมีความเหมาะสม จำนวนหลักสูตรมีความเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้ และความยาก-ง่ายของเนื้อหาในแต่ละหลักสูตรมีความเหมาะสม

- ฐานการเรียนรู้ มีระดับการความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานทั้งหมดอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งมีประเด็นต่างๆ เรียงตามลำดับ ดังนี้ ฐานการเรียนรู้ตรงตามความต้องการของเกษตรกร ฐานเรียนรู้มีจำนวนเพียงพอต่อการเรียนรู้ มีวัสดุอุปกรณ์และเทคโนโลยีการสื่อสารต่างๆ ที่มีความพร้อมในการฝึกอบรม มีหลักสูตรสอดคล้องกับหลักสูตรการเรียนรู้ มีตัวอย่างจริงและนำไปเรียนรู้ และมีป้ายองค์ความรู้ และวัสดุสาธิตที่เหมาะสมในทุกฐานการเรียนรู้

(2) ด้านการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงาน ในหัวข้อต่างๆ ดังนี้

- การเชื่อมโยงเครือข่าย ศพก. มีระดับการความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานทั้งหมดอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีประเด็นต่างๆ เรียงตามลำดับ ดังนี้ มีการประชุมเชื่อมโยงการดำเนินงานร่วมกับศพก. มีการพัฒนาศูนย์เครือข่าย ศพก.ให้มีความพร้อมในการเป็นแหล่งเรียนรู้ และ เกษตรกรต้นแบบ ในศูนย์เครือข่าย ศพก. เป็นวิทยากรถ่ายทอดองค์ความรู้ได้

- การให้บริการของ ศพก. มีระดับการความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานทั้งหมดอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีประเด็นต่างๆ เรียงตามลำดับ ดังนี้ มีการให้บริการด้านการเกษตรต่างๆ, มีการให้บริการข้อมูลข่าวสารและวิชาการ, รับฟัง แก้ไขปัญหาและรับเรื่องร้องเรียนด้านการเกษตรเบื้องต้น และช่วยประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข้อมูล/ผลสำเร็จของศูนย์ฯ

- การประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของศูนย์ มีระดับการความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานทั้งหมดอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งมีประเด็นต่างๆ เรียงตามลำดับ ดังนี้ มีการประชุมและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารต่างๆ ผ่านทางสื่อออนไลน์ เช่น กลุ่มไลน์, เฟสบุ๊ก, เว็บไซต์ เป็นต้น, มีการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ ให้ศพก.เป็นที่รู้จัก เช่น แผ่นพับ, เว็บไซต์ เป็นต้น และมีการสรุปผลการรายงาน ศพก.ให้ทราบ

- การบูรณาการทำงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีระดับการความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานทั้งหมดอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีประเด็นต่างๆ เรียงตามลำดับ ดังนี้ ร่วมมือดำเนินงานกับสถาบันการศึกษา หน่วยงานภาครัฐ และเอกชน ในด้านการศึกษา คูงาน จัดอบรมเกษตรกร เป็นต้น และมีการจัดทำแผนการดำเนินของศพก.ร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ

โดยสรุปเกษตรกรมีระดับการความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานในด้านองค์ประกอบศูนย์เรียนรู้ อยู่ในระดับมาก และมีระดับการความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานในการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้ อยู่ในระดับมาก

1.3.3 สภาพปัญหา ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี สรุปได้ดังนี้

3) สภาพปัญหาในการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี พบว่า

(1) ด้านองค์ประกอบศูนย์เรียนรู้ มีระดับการความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาในหัวข้อต่างๆ ดังนี้

- เกษตรกรต้นแบบ มีระดับการความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาในการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ฯ อยู่ในระดับปานกลาง โดยประเด็นเรื่องการขาดทักษะในการสื่อสารและใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการถ่ายทอดความรู้ และประเด็นขาดทักษะ และมีความพร้อมที่จะถ่ายทอดความรู้ให้แก่เกษตรกร มีระดับการความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาในการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ฯ อยู่ในระดับมาก ส่วนประเด็นการขาดความสามารถในการเป็นเกษตรกรต้นแบบที่ดี อยู่ในระดับปานกลาง

- แปลงเรียนรู้ มีระดับการความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาในการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ฯ ทั้งหมดอยู่ในระดับมาก ซึ่งเรียงลำดับประเด็นต่าง ๆ ได้ดังนี้ แปลงสาธิต ขาด

ความพร้อมที่ให้แก่เกษตรกรในชุมชนได้มาเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง, ขาดแปลงเรียนรู้ที่ประสบความสำเร็จ
ในด้านการลดต้นทุนการผลิต และขาดแผนผังและป้ายของค้ความรู้ที่ชัดเจนในแปลงเรียนรู้

- หลักสูตรการเรียนรู้ มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาในการ
ดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ฯ ทั้งหมดอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งเรียงลำดับประเด็นต่าง ๆ ได้ดังนี้
เนื้อหาหลักสูตรมีความยุ่งยาก ไม่เข้าใจ, หลักสูตรการเรียนรู้ไม่ตอบ โจทย์และประเด็นปัญหาทาง
การเกษตร, เนื้อหาวิชาไม่ตรงตามหลักสูตรที่กำหนดไว้ และหลักสูตรการเรียนรู้ไม่ตรงตามความ
ต้องการของเกษตรกร

- ฐานเรียนรู้ ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาในการดำเนินงาน
ของศูนย์เรียนรู้ฯ ทั้งหมดอยู่ในระดับมาก ซึ่งเรียงลำดับประเด็นต่าง ๆ ได้ดังนี้ ไม่มีแผนผังฐานการ
เรียนรู้ที่ชัดเจน และไม่มีแผ่นป้ายของค้ความรู้ และวัสดุสาธิตตัวอย่างในฐานการเรียนรู้ครบถ้วนทุก
ฐาน

(2) ด้านการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้ มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหา
ในหัวข้อต่างๆ ดังนี้

- การเชื่อมโยงเครือข่าย ศพก. มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหา
ในการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ฯ ทั้งหมดอยู่ในระดับมาก ซึ่งเรียงลำดับประเด็นต่าง ๆ ได้ดังนี้
ศูนย์เครือข่าย ศพก. ไม่มีความพร้อม, เกษตรกรต้นแบบของศูนย์เครือข่าย ไม่มีความชำนาญในการ
ถ่ายทอดองค์ความรู้ และขาดการติดต่อประสานงานกับเครือข่าย ศพก. อย่างสม่ำเสมอ

- การให้บริการ ศพก. มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาในการ
ดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ฯ ทั้งหมดอยู่ในระดับมาก ซึ่งเรียงลำดับประเด็นต่าง ๆ ได้ดังนี้ ศพก. ไม่
สามารถให้บริการทางการเกษตรได้อย่างครอบคลุม และการติดตามประเมินผลผู้มาใช้บริการมีน้อย

- การประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของศูนย์ มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับ
สภาพปัญหาในการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ฯ ทั้งหมดอยู่ในระดับมาก ซึ่งเรียงลำดับประเด็นต่าง
ๆ ได้ดังนี้ ขาดการจัดทำสื่อต่างๆ เพื่อประชาสัมพันธ์ให้ศพก.เป็นที่รู้จัก เช่น การทำสื่อวิดิทัศน์
แนะนำ ศพก. การจัดทำสปอตวิทยุ เป็นต้น และขาดการประชาสัมพันธ์ในช่องทางต่างๆ เช่น วิทยุ
ท้องถิ่น ทางกลุ่มไลน์ เฟสบุ๊ค เป็นต้น

- การบูรณาการทำงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ระดับความคิดเห็น
เกี่ยวกับสภาพปัญหาในการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ฯ ทั้งหมดอยู่ในระดับมาก ซึ่งเรียงลำดับ
ประเด็นต่าง ๆ ได้ดังนี้ ขาดการจัดแผนการดำเนินงานศพก.ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และ
ขาดการเชื่อมโยงการดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

โดยสรุปเกษตรกรมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาในการดำเนินงานในด้าน องค์ประกอบศูนย์เรียนรู้ อยู่ในระดับมากและมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาในการดำเนินงานใน ด้านการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้ อยู่ในระดับมาก

1.3.4 แนวทางการพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี สรุปได้ดังนี้

จากการสนทนากลุ่มสามารถสรุปเป็นแนวทางการพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่ม ประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี รายละเอียดดัง ภาพที่ 5.1

1. ด้านองค์ประกอบ ศพก.

1) เกษตรกรต้นแบบ

พัฒนาศักยภาพให้กับเกษตรกรต้นแบบ เช่น อบรมพัฒนาองค์ความรู้และ ทักษะ เทคนิคในการถ่ายทอดความรู้ เทคนิคการเป็นวิทยากรมืออาชีพ การใช้เทคโนโลยี สารสนเทศต่างๆ การ ศึกษาดูงานเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สอดคล้องกับ พัฒนาบุคลิกภาพที่ดีให้กับ เกษตรกรต้นแบบ สร้างเครือข่าย ขยายผล Smart Farmer ต้นแบบระดับอำเภอ และพัฒนาโดยสร้าง ทายาทเกษตรกรรุ่นใหม่

2) แปลงเรียนรู้

พัฒนาศักยภาพแปลงเรียนรู้ เพิ่มความหลากหลายของกิจกรรมด้าน การเกษตร เป็นฟาร์มต้นแบบของชุมชน โดยการพัฒนาแปลงเรียนรู้ให้มีความพร้อม มีป้ายองค์ ความรู้ที่หลากหลาย มีตัวอย่างจริงให้ศึกษา เพิ่มกิจกรรมในแปลงปลูกพืชหมุนเวียนให้มีความ หลากหลายตอบโจทย์ชุมชน สามารถเข้าไปเรียนรู้และฝึกปฏิบัติได้อย่างต่อเนื่อง

3) หลักสูตรการเรียนรู้

พัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้ให้ตรงตามความต้องการของเกษตรกร มีการบูรณาการ ทำงานร่วมกันกับหน่วยงานต่างๆ ในการจัดทำหลักสูตรการเรียนรู้ เน้นการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม โดยปรับเปลี่ยนหลักสูตรการเรียนรู้ให้ตรงตามความต้องการของเกษตรกร โดยปรับเปลี่ยน การจัดการเรียนรู้ เน้นการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติและการเรียนรู้ร่วมกัน ถอดองค์ความรู้เพื่อจัดทำเป็น หลักสูตรเรียนรู้ ด้วยการบูรณาการจากหน่วยงานต่างๆ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

4) ฐานเรียนรู้

พัฒนาฐานเรียนรู้ ความชัดเจนของการเข้าฐาน มีองค์ความรู้ โดยทั่ว ศพก. เกษตรกรสามารถเข้าไปเรียนรู้ได้ด้วยตัวเอง โดยปรับปรุงฐานการเรียนรู้ให้มีความชัดเจน และมีความพร้อม จัดทำแผนผังฐานเรียนรู้ให้มีความเด่นชัด เรียงลำดับแต่ละฐาน ให้เกษตรกรได้รับ ประโยชน์จากการศึกษาในการเข้ามาเรียนรู้ โดยการบูรณาการทำงานทั้งด้านงบประมาณ และองค์

ความรู้จากหน่วยงานต่างๆ แนวทางการพัฒนา ศพก. คือ ประสานเชื่อมโยงกับศพก.เครือข่าย ในการเข้ามาเป็นวิทยากรประจำฐานเรียนรู้ โดยวางแผน และประสานเชื่อมโยงการทำงานกับศพก. เครือข่าย ในการเข้ามาเป็นวิทยากรประจำฐานเรียนรู้ ให้เหมาะสมกับองค์ความรู้

ด้านการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้

1) การเชื่อมโยงเครือข่ายศพก.

พัฒนา เครือข่าย ศพก. เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับชุมชนเพิ่มขึ้น โดยให้ความพร้อมในการให้เกษตรกรเข้ามาเรียนรู้ ด้านป้ายองค์ความรู้ ป้ายฐานเรียนรู้ ป้ายที่ตั้งของเครือข่ายศพก. และวัสดุอุปกรณ์สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เช่น โต๊ะ เก้าอี้ เป็นต้น โดยประสานทางด้านงบประมาณร่วมกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น พัฒนาศักยภาพให้กับเครือข่าย ศพก. โดยอบรมพัฒนาศักยภาพของเครือข่าย ศพก.ทั้งในด้านองค์ความรู้ด้านวิชาการให้ความรู้เทคนิคในการถ่ายทอดความรู้ สร้างและพัฒนาเครือข่าย ศพก. และบูรณาการการทำงานร่วมกัน โดยการเชื่อมโยงการสร้างเครือข่ายในการทำงาน ทั้งหน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานเอกชน และสถาบันการศึกษาต่างๆ

2) การให้บริการของ ศพก.

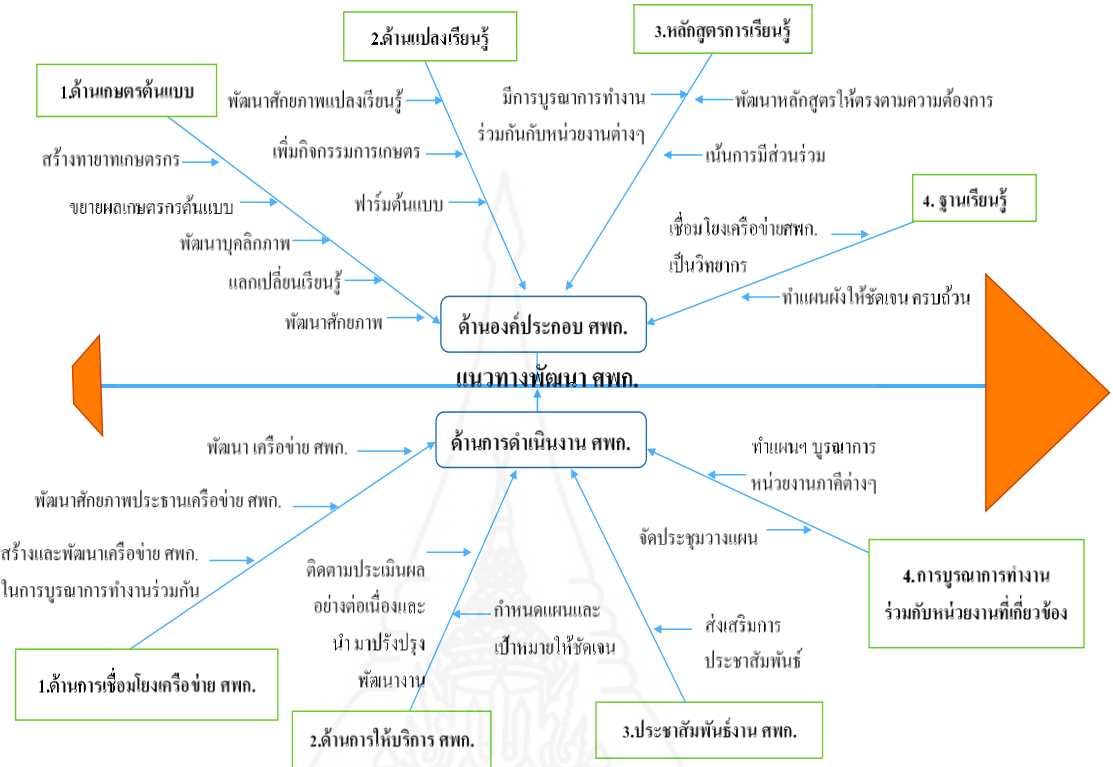
พัฒนาการโดยการวางแผนและกำหนดเป้าหมายการดำเนินงานให้มีความชัดเจนในการให้บริการของ ศพก. ทั้งการถ่ายทอดความรู้ การให้บริการข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตร การแก้ปัญหาเรื่องร้องเรียน การติดตามประเมินผลผู้มารับบริการ การส่งต่อปัญหาต่างๆ การให้บริการแบบบูรณาการกับหน่วยงานต่างๆ และให้เครือข่าย ศพก. มีส่วนร่วมในการบริการด้านการเกษตรต่างๆ ครอบคลุมในระดับอำเภอ มีแผนการติดตามประเมินผลผู้มาใช้บริการอย่างต่อเนื่อง และนำผลมาปรับปรุงพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ด้วยการติดตามประเมินผลผู้มารับบริการอย่างต่อเนื่อง การส่งต่อปัญหาให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประสานการให้บริการกับหน่วยงานต่างๆ

3) การประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของ ศพก.

ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ ศพก. ให้เป็นที่รู้จัก ด้วยการเพิ่มช่องทางประชาสัมพันธ์งานของ ศพก. ที่หลากหลาย เช่น การทำสื่อวีดิทัศน์ แนะนำ ศพก., การจัดทำสปอตวิทยุ การทำแผ่นพับ เป็นต้น

4) การบูรณาการการทำงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

มีการจัดประชุมคณะกรรมการ ศพก. ระดับอำเภอ เพื่อกำหนดแผนการดำเนินงานแบบบูรณาการทั้งหน่วยงานในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และหน่วยงานภาคีต่างๆ ให้ความร่วมมือ และควรจัดทำป้ายแผนการดำเนินงานในแต่ละปีงบประมาณติดไว้ที่ ศพก.

ภาพที่ 5.1 สรุปแนวทางการพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร
อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี

2. อภิปรายผล

จากการผลการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต
สินค้าเกษตร อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี มีสิ่งที่ควรอภิปราย ดังต่อไปนี้

2.1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล ทางเศรษฐกิจ และสังคมของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับศูนย์ เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี

จากผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 74.1) ซึ่งสอดคล้อง
กับ อัญชลี ปัญญาควา (2559, น.32) ศึกษาแนวทางการพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการ
ผลิตสินค้าเกษตรอำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา พบว่า เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการศูนย์เรียนรู้การ
เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา ปี 2557 ร้อยละ 69.4 เป็น
เพศชาย และยังสอดคล้องกับ ภูมิรพี ขัดเกล้า (2556, น.80) ศึกษาการมีส่วนร่วมของกรรมการและ

สมาชิกในการดำเนินงานศูนย์ข้าวชุมชนในอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า กรรมการส่วนใหญ่เป็นเพศชาย แสดงให้เห็นว่า เพศชายส่วนใหญ่เป็นผู้นำครอบครัว และเกษตรกรสมาชิก สพก.อำเภอแก่งคอย มีอายุเฉลี่ย 59.15 ปี ซึ่งสอดคล้องกับกิตติมา แซ่โจ้ว (2560, น. 63) ศึกษาการมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ในการดำเนินงานของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรในจังหวัดปทุมธานี พบว่า คณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร มีช่วงอายุระหว่าง 51-60 ปี และสอดคล้องกับ พรนิภา จิกแหลม (2555, น. 17) ศึกษาความต้องการและความพึงพอใจของเกษตรกรที่มีต่อศูนย์ข้าวชุมชนในจังหวัดขอนแก่น พบว่า อายุผู้ใช้บริการศูนย์ข้าวชุมชนมีอายุเฉลี่ย 54-60 ปี จะเห็นว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีอายุมาก และสอดคล้องกับการสนทนากลุ่ม พบว่า เกษตรกรต้นแบบอยู่ในเกณฑ์ผู้สูงอายุ (อายุ 65 ปี) เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาองค์ความรู้และเทคโนโลยีสมัยใหม่ เพื่อนำมาพัฒนา สพก. หากมีการคัดเลือกทายาทเกษตรกร หรือเกษตรกรรุ่นใหม่ เพื่อสืบทอดความรู้และเทคโนโลยีด้านการเกษตร และพัฒนาศักยภาพให้เป็นเกษตรกรต้นแบบ จะสามารถพัฒนา สพก. ได้อย่างยั่งยืน กรมส่งเสริมการเกษตร (2559, น.4) กล่าวไว้ว่า กรมส่งเสริมการเกษตรมีบทบาทหน้าที่ในการส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ โดยเกษตรกรที่มีความสนใจในการเข้าร่วม โครงการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) ต้องมีคุณสมบัติ 4 ประการ คือ 1) มีอายุระหว่าง 17 ถึง 45 ปีและเริ่มต้นทำการเกษตร 2) มีความมุ่งมั่นตั้งใจในการทำการเกษตร ต้องการพัฒนาศักยภาพและคุณภาพชีวิตตนเอง สมัครใจเข้าร่วม โครงการและต้องเข้าร่วมกิจกรรมตลอดระยะเวลาโครงการ 3) ขึ้นทะเบียนเกษตรกรกับกรมส่งเสริมการเกษตรแล้ว ดังนั้น การพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ ให้มีขีดความสามารถด้านการเกษตร สามารถทดแทนเกษตรกรผู้สูงอายุ และสร้างแรงจูงใจให้คนรุ่นใหม่หันมาประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยจะต้องมีศักยภาพสามารถนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การบริหารจัดการ และการตลาดสินค้าเกษตร จนเป็นผู้นำทางการเกษตรในท้องถิ่น และสร้างเครือข่ายความร่วมมือในทุกระดับ

จากผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรสมาชิก สพก. อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี ได้รับมาตรฐานการรับรอง GAP ข้าว จำนวน 107 ราย (ร้อยละ 62.9) แต่ราคาขายผลผลิตเฉลี่ย ได้เพียง 6.60 บาท/กิโลกรัม เมื่อเทียบกับราคาขายผลผลิตเฉลี่ย ของ สพก.อำเภอวิหารแดง จังหวัดสระบุรี ที่มีสภาพพื้นที่ใกล้เคียงกัน แต่ได้ราคาขายผลผลิตเฉลี่ย 6.90 บาท/กิโลกรัม (สำนักงานเกษตรอำเภอวิหารแดง จังหวัดสระบุรี, 2562) ซึ่ง สพก. อำเภอวิหารแดง จังหวัดสระบุรี มีข้าวเป็นสินค้าหลักเช่นเดียวกัน กับ สพก.อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี แต่มีการจัดตั้งแปลงใหญ่ข้าวตำบลบ้านลำ อำเภอวิหารแดง จังหวัดสระบุรี ตั้งแต่ปี 2560 และดำเนินการมาจนถึงปัจจุบัน จากการรวมกลุ่มจัดตั้งแปลงใหญ่ ทำให้มีการบูรณาการการทำงานกับหน่วยงานสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

และหน่วยงานอื่นๆ โดยสำนักงานเกษตรจังหวัดสระบุรีร่วมกับสำนักงานพาณิชย์จังหวัดสระบุรี ในการจัดทำบันทึกข้อตกลงการซื้อขายสินค้าการเกษตรของสมาชิกแปลงใหญ่ กับ โรงสี และแหล่งรับซื้อต่างๆ ในจังหวัดสระบุรี เป้าหมายการจัดตั้งแปลงใหญ่มุ่งเน้นการพัฒนา 5 ด้าน คือ 1) ลดต้นทุนการผลิต 2) เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต 3) พัฒนาคุณภาพ 4) การตลาด 5) การบริหารจัดการ ซึ่งจากผลการวิจัย พบว่าสมาชิก ศพก.อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี มีความสามารถลดต้นทุนการผลิตข้าวเฉลี่ย 459.94 บาท/ไร่ (ร้อยละ 12.28) และสามารถเพิ่มผลผลิตเฉลี่ยได้ 58.88 กิโลกรัม/ไร่ (ร้อยละ 9.48) และยังสามารถในการผลิตข้าว GAP ได้ ร้อยละ 62.9 ดังนั้นหากสมาชิกมีการรวมกลุ่มจัดตั้งแปลงใหญ่ ก็จะสามารถพัฒนาการลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตข้าวได้มากขึ้น รวมทั้งมีการบริหารจัดการ ร่วมกันต่อราคา และมีตลาดรองรับผลผลิตที่แน่นอน

สภาพทางสังคมของเกษตรกร เกษตรกรร้อยละ 97.6 ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับศูนย์เรียนรู้จากนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับกิตติมา แซ่จิว (2560) พบว่าแหล่งความรู้หรือข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตร ของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าในจังหวัดปทุมธานี เกษตรกร ร้อยละ 88.5 ได้รับความรู้หรือข้อมูลข่าวสารจากนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่

สภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกร เกษตรกรก่อนเข้าร่วมโครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร มีต้นทุนการผลิตข้าวเฉลี่ย 3,745.59 บาทต่อไร่ และหลังเข้าร่วมโครงการฯ มีต้นทุนการผลิตข้าวเฉลี่ย 3,285.65 บาทต่อไร่ มีความสามารถลดต้นทุนการผลิตข้าวเฉลี่ย 459.94 บาทต่อไร่ (ร้อยละ 12.28) ซึ่งสอดคล้องกับอัญชติ ปัญญาควาว (2559) พบว่าการศึกษาด้านต้นทุนการผลิต ในปี 2557 เกษตรกรสมาชิก ศพก.ดอกคำใต้ มีค่าต้นทุนการผลิตเฉลี่ย 3,581.16 บาทต่อไร่ และในปี 2558 เกษตรกรร้อยละ 41.8 มีค่าต้นทุนการผลิตเฉลี่ย 3,263.91 บาทต่อไร่ จึงพบว่า ต้นทุนการผลิตลดลงเฉลี่ย 442.11 บาทต่อไร่ (ร้อยละ 51.50)

2.2 สภาพการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี

2.2.1 ระดับความสนใจ และความพึงพอใจในการเข้าร่วมโครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

จากผลการวิจัยพบว่า ประเด็นการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต และการสร้างเครือข่าย มีระดับความสนใจในการเข้าร่วมโครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร อยู่ในระดับมากที่สุด แต่มีระดับความพึงพอใจในการเข้าร่วมโครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร อยู่ในระดับมาก ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเกษตรกรสมาชิก ศพก.อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี ให้ความสนใจในเรื่องของการเพิ่ม

ประสิทธิภาพการผลิต และการสร้างเครือข่าย และจากงานวิจัยพบว่า ถึงแม้ว่าประสิทธิภาพการผลิตข้าวของเกษตรกรสมาชิก ศพก.อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี สามารถลดต้นทุนการผลิตข้าวเฉลี่ย 459.94 บาท/ไร่ (ร้อยละ 12.28) และสามารถเพิ่มผลผลิตเฉลี่ยได้ 58.88 กิโลกรัม/ไร่ (ร้อยละ 9.48) แต่ยังไม่เป็นที่น่าพึงพอใจ ซึ่ง จุลมณี ไพฑูรย์เจริญลาภ (2561) ได้กล่าวถึงการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตว่า ประกอบไปด้วย การลดต้นทุนการผลิต การเพิ่มผลผลิต การจัดการคุณภาพและการบริหารจัดการจัดการเพื่อให้เกิดกำไรสูงสุด ดังนั้นเพื่อตอบสนองความต้องการของเกษตรกรสมาชิก ควรมีการปรับปรุงหลักสูตรเรียนรู้ของ ศพก. ให้สอดคล้องกับการเพิ่มประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในด้านการลดต้นทุนและการเพิ่มผลผลิตข้าว อาจจะมุ่งเน้นการเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติจริง ทดแทนการเรียนรู้ด้วยการอบรมตามทฤษฎี เพื่อให้เกษตรกรได้เกิดทักษะ ความรู้ และสามารถนำไปใช้ได้จริง และขยายผลไปยัง ศพก.เครือข่ายได้อีกด้วย

2.2.2 สภาพการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี จากการศึกษาพบว่า

1) ด้านองค์ประกอบศูนย์เรียนรู้ ถึงแม้ว่าระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี จะอยู่ในระดับมาก แต่เมื่อพิจารณาในแต่ละหัวข้อพบว่า ฐานเรียนรู้ อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับการสนทนากลุ่มที่พบว่า มีฐานการเรียนรู้ตรงตามความต้องการของเกษตรกร แต่ไม่มีแผนผังฐานการเรียนรู้ที่มีข้อมูลครบถ้วน ชัดเจน และขาดวิทยากรประจำฐานในการความรู้ ดังนั้นหากมีการจัดทำป้ายขององค์ความรู้ประจำฐานเรียนรู้ที่ครบถ้วน ละเอียดย ชัดเจน เข้าใจได้ง่าย อาจไม่จำเป็นต้องมีวิทยากรประจำฐานเรียนรู้เพื่ออธิบายองค์ความรู้ในฐานก็ได้

(1) เกษตรกรต้นแบบ มีระดับการความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงาน อยู่ในระดับมากในประเด็นมีความเต็มใจในการถ่ายทอดความรู้เทคโนโลยีหลักของศูนย์ฯ สอดคล้องกับอัญชลี ปัญญาภว (2559) พบว่า ในสภาพการดำเนินงานปัจจุบันของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา เกษตรกรต้นแบบมีความเต็มใจในการถ่ายทอดเทคโนโลยีหลักของศูนย์เรียนรู้ฯ อยู่ในระดับมาก

(2) แปลงเรียนรู้ มีระดับการความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงาน อยู่ในระดับมากที่สุด ในประเด็นพื้นที่ที่เดินทางสะดวก เกษตรกรสามารถเดินทางไปได้ง่าย สอดคล้องกับสุพรรณ บุตรด้วง (2560) พบว่า สภาพการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพในจังหวัดหนองบัวลำภู ด้านองค์ประกอบของ ศพก. ประเด็นที่ตั้งอยู่ในทำเลที่ดีเข้าถึงง่าย อยู่ในระดับมาก

(3) หลักสูตรการเรียนรู้ มีระดับการความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงาน อยู่ในระดับมาก ในประเด็น เนื้อหาหลักสูตรตรงตามความต้องการของเกษตรกร สอดคล้องกับ สุพรรณ บุตรด้วง (2560) พบว่า สภาพการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพในจังหวัดหนองบัวลำภู ด้านองค์ประกอบของ ศพก. ประเด็นมีหลักสูตรในการสาธิตและฝึกปฏิบัติตอบโจทย์ชุมชนในพื้นที่ อยู่ในระดับมาก

(4) ฐานการเรียนรู้ มีระดับการความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงาน อยู่ในระดับปานกลาง ในประเด็นมีป้ายองค์ความรู้ และวัสดุสาธิตที่เหมาะสมในทุกฐานการเรียนรู้ ไม่สอดคล้องกับสุพรรณ บุตรด้วง (2560) พบว่า สภาพการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพในจังหวัดหนองบัวลำภู ด้านองค์ประกอบของ ศพก. ประเด็นมีตัวอย่างจริงเหมาะสมกับการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก

2) การดำเนินงานศูนย์เรียนรู้

(1) การเชื่อมโยงเครือข่าย ศพก. มีระดับการความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงาน อยู่ในระดับมาก ในประเด็นมีการประชุมเชื่อมโยงการดำเนินงานร่วมกับศพก. สอดคล้องกับสุพรรณ บุตรด้วง (2560) พบว่า สภาพการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพในจังหวัดหนองบัวลำภู ด้านการบริหารจัดการ ศพก. ประเด็นมีการประสานงานและเชื่อมโยงการทำงานกับเครือข่าย อยู่ในระดับมาก

(2) การให้บริการของ ศพก. มีระดับการความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงาน อยู่ในระดับมาก ในประเด็น มีการให้บริการด้านการเกษตรต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับสมพร แส นม ณี (2555) พบว่า มีความพึงพอใจในการใช้บริการศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล อยู่ในระดับมาก

(3) การประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของศูนย์ มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงาน อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ มีการประชุม และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารต่างๆ ผ่านทางสื่อออนไลน์ เช่น กลุ่มไลน์, เฟสบุ๊ก, เว็บไซต์ เป็นต้น ไม่สอดคล้องกับสุพรรณ บุตรด้วง (2560) พบว่า สภาพการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพในจังหวัดหนองบัวลำภู ด้านการบริหารจัดการของ ศพก. ประเด็นมีการประชาสัมพันธ์ ข้อมูลของ ศพก. อยู่ในระดับมาก ถึงแม้ว่าระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี จะอยู่ในระดับมาก แต่เมื่อพิจารณาในแต่ละหัวข้อพบว่า การประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของศูนย์ อยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับการสนทนากลุ่มที่

พบว่า ขาดการจัดทำสื่อต่างๆ เพื่อประชาสัมพันธ์ให้ศพก.เป็นที่รู้จัก ซึ่งจากการวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่เกษตรกร ร้อยละ 97.6 ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับ ศพก. จากนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ รองลงมา ร้อยละ 76.5 ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับ ศพก. จากเจ้าหน้าที่ของรัฐจากหน่วยงานอื่น และร้อยละ 41.2 ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับ ศพก. จากผู้นำท้องถิ่น จะเห็นได้ว่าการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของเกษตรกรส่วนใหญ่มาจากการสื่อสารผ่านบุคคล ซึ่งอาจเกิดการสื่อสารที่ผิดพลาดได้ Engel, Blackwell & Miniard (1993, pp. 154-155) กล่าวว่า ทฤษฎีการสื่อสารแบบหลายขั้นตอน (Multi – step Flow of Communication) เป็นการนำข้อมูลข่าวสารส่วนใหญ่ที่มีการเผยแพร่จากสื่อมวลชนไปยังประชาชนกลุ่มเป้าหมายนั้น มักจะผ่านผู้นำความคิดเห็น (Opinion Leader) หรือผู้ที่เข้าถึงสื่อมาก่อน แล้วจึงนำข้อมูลข่าวสารที่ได้รับไปเผยแพร่แก่ประชาชนกลุ่มเป้าหมายคนอื่นๆ ซึ่งในการถ่ายทอดข่าวสาร แต่ละครั้งนั้น ผู้ถ่ายทอดมักจะสอดแทรกทัศนคติหรือความคิดเห็นส่วนตัวใส่ลงไปด้วย ทำให้ผู้ที่ได้รับสารคนท้ายๆ จะได้รับข่าวสารที่มีทัศนคติของคู่สนทนาเข้ามาด้วย ซึ่งอาจจะมีผลให้ผู้รับสารมีความคล้อยตามหรือเห็นด้วย ดังนั้นการเพิ่มช่องทางการติดต่อสื่อสารจึงเป็นการช่วยลดความผิดพลาดของข้อมูลข่าวสาร และเป็นเพิ่มการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารไปยังเกษตรกรได้อย่างทั่วถึง

(4) การบูรณาการทำงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงาน อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ร่วมมือดำเนินงานกับสถาบันการศึกษา หน่วยงานภาครัฐ และเอกชน ในด้านการศึกษา คูงาน จัดอบรมเกษตรกร เป็นต้น ไม่สอดคล้องกับวารุณี ลายหงษ์ (2560) พบว่า เกษตรกรสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ในจังหวัดสระบุรี มีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อย ในการร่วมกำหนดเป้าหมายของแผนการดำเนินงาน ร่วมวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการจัดทำแผนฯ

2.3 สภาพปัญหา ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี

สภาพปัญหาและข้อเสนอแนะของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย ทั้ง 2 ด้านประกอบด้วยด้านองค์ประกอบของศูนย์เรียนรู้ และด้านการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ โดยเกษตรกรมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาในด้านองค์ประกอบศูนย์เรียนรู้ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ในด้านองค์ประกอบของศูนย์เรียนรู้ มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหา อยู่ในระดับมาก ได้แก่ แปลงเรียนรู้ และฐานเรียนรู้ รองลงมาอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ เกษตรกรต้นแบบ และหลักสูตรการเรียนรู้ ส่วนระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาในการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ในด้านการ

ดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหา อยู่ในระดับมาก ได้แก่ การให้บริการศพก. การประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของศูนย์ฯ การเชื่อมโยงเครือข่ายศพก. และการบูรณาการทำงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1. ด้านองค์ประกอบศูนย์เรียนรู้

1) เกษตรกรต้นแบบ มีระดับการความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหา อยู่ในระดับมาก ในประเด็นการขาดทักษะในการสื่อสารและใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการถ่ายทอดความรู้ ไม่สอดคล้องกับสุพรรณ บุตรด้วง (2560) พบว่า สภาพปัญหาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพในจังหวัดหนองบัวลำภู ด้านเกษตรกรต้นแบบ ประเด็นไม่มีการประยุกต์ใช้องค์ความรู้ และเทคโนโลยี อยู่ในระดับน้อย

2) แปลงเรียนรู้ มีระดับการความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหา อยู่ในระดับมาก ในประเด็นแปลงสาธิต ขาดความพร้อมที่ให้เกษตรกรในชุมชนได้มาเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

3) หลักสูตรการเรียนรู้ มีระดับการความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหา อยู่ในระดับปานกลาง ในประเด็นเนื้อหาหลักสูตรมีความยุ่งยาก ไม่เข้าใจ

4) ฐานการเรียนรู้ มีระดับการความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหา อยู่ในระดับมาก ในประเด็นไม่มีแผนผังฐานการเรียนรู้ที่ชัดเจน ไม่สอดคล้องกับสุพรรณ บุตรด้วง (2560) พบว่า สภาพปัญหาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพในจังหวัดหนองบัวลำภู ด้านเกษตรกรต้นแบบ ประเด็นไม่มีแผนผังของศูนย์เรียนรู้ อยู่ในระดับน้อย

2. ด้านการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้

1) การเชื่อมโยงเครือข่าย ศพก. มีระดับการความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหา อยู่ในระดับมาก ในประเด็นขาดการติดต่อประสานงานกับเครือข่าย ศพก. อย่างสม่ำเสมอ ไม่สอดคล้องกับสุพรรณ บุตรด้วง (2560) พบว่า สภาพปัญหาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพในจังหวัดหนองบัวลำภู ด้านการบริหารจัดการของศพก. ประเด็นขาดการสร้างและพัฒนาเครือข่าย อยู่ในระดับปานกลาง

2) การให้บริการของ ศพก. มีระดับการความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหา อยู่ในระดับมาก ในประเด็นการติดตามประเมินผลผู้มาใช้บริการมีน้อย สอดคล้องกับกิตติมา แซ่จิว (2560) พบว่าสภาพปัญหาบทบาทของผู้รายงานผลการดำเนินงาน ของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้ การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าในจังหวัดปทุมธานี ประเด็นติดตามประเมินผลผู้มาใช้บริการ หลังจากได้รับการถ่ายทอดความรู้ อยู่ในระดับมาก

3) การประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของศูนย์ มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหา อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ขาดการจัดทำสื่อต่างๆ เพื่อประชาสัมพันธ์ให้ ศพก. เป็นที่รู้จัก เช่น การทำสื่อวีดิทัศน์ แนะนำ ศพก. การจัดทำสโปดวิทย์ เป็นต้น ไม่สอดคล้องกับกิตติมา แซ่จิว (2560) พบว่าสภาพปัญหาบทบาทของผู้ให้บริการ ของ คณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าในจังหวัดปทุมธานี ประเด็นการช่วยประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข้อมูล/ผลงานความสำเร็จของ ศพก. อยู่ในระดับปานกลาง

4) การบูรณาการทำงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหา อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ขาดการจัดแผนการดำเนินงาน ศพก. ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สอดคล้องกับกิตติมา แซ่จิว (2560) พบว่าสภาพปัญหาบทบาทของผู้พัฒนาศักยภาพ ศพก. ของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าในจังหวัดปทุมธานี ประเด็นประสานองค์ความรู้ และเชื่อมโยงการทำงานกับศูนย์เครือข่าย หน่วยงานภาครัฐ เอกชน และสถาบันการศึกษา อยู่ระดับมาก

2.4 แนวทางการพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี

ด้านองค์ประกอบ ศพก.

1) เกษตรกรต้นแบบ

โดยภาพรวมแนวทางการพัฒนาศพก. ในด้านเกษตรกรต้นแบบ เมื่อพิจารณา รายประเด็น พบว่า ควรมีการพัฒนาศักยภาพให้กับเกษตรกรต้นแบบ เช่น อบรมพัฒนาองค์ความรู้ และทักษะ เทคนิคในการถ่ายทอดความรู้ เทคนิคการเป็นวิทยากรมืออาชีพ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศต่างๆการ มีศึกษาดูงานเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ พัฒนาศักยภาพที่ดีให้กับเกษตรกรต้นแบบ สร้างเครือข่าย ขยายผล Smart Farmer ต้นแบบระดับอำเภอ และพัฒนาโดยสร้างทายาทเกษตรกรรุ่นใหม่ สอดคล้องกับ สุพรรณ บุตรด้วง (2560, น.128) ศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร จังหวัดหนองบัวลำภู พบว่าแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของ ศพก. อยู่ในระดับมากที่สุด 4 ประเด็น ได้แก่ ปรับเปลี่ยนแนวคิดในการเป็นเกษตรกรต้นแบบที่ดี เพิ่มเติมความรู้และฝึกปฏิบัติการใช้เทคโนโลยีให้กับเกษตรกรต้นแบบ ให้ความรู้ในการพัฒนาคุณภาพแก่เกษตรกรต้นแบบ และศึกษาดูงานเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับเครือข่ายภายในและภายนอก และสอดคล้องกับ สมพร แสนมณี (2555, น. 104-105) ศึกษาการดำเนินงานของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลของจังหวัดอุดรธานี พบว่า แนวทางการพัฒนาศูนย์บริการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร

ประจำตำบล ประกอบด้วย การคัดเลือกคณะกรรมการ จะต้องเป็นบุคคลที่มีจิตอาสา แบ่งบทบาทหน้าที่กันอย่างชัดเจน ควรมีการพบปะพูดคุยกันเป็นประจำ มีการบริหารจัดการข้อมูลไว้บริการประชาชน ณ ศูนย์บริการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ให้ข้อมูลมีความถูกต้อง วิทยากรประจำศูนย์ฯ ควรเป็นผู้มีทักษะและความชำนาญในเรื่องนั้นเป็นอย่างดี ควรมีการประสานการทำงานร่วมกับหน่วยงานในท้องถิ่น

2) แปลงเรียนรู้

โดยภาพรวมแนวทางการพัฒนาศพก. ในด้านแปลงเรียนรู้ เมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่า ควรพัฒนาศักยภาพแปลงเรียนรู้ เพิ่มความหลากหลายของกิจกรรมด้านการเกษตร เป็นฟาร์มต้นแบบของชุมชน โดยการพัฒนาแปลงเรียนรู้ให้มีความพร้อม มีป้ายองค์ความรู้ที่หลากหลาย มีตัวอย่างจริงให้ศึกษา เพิ่มกิจกรรมในแปลงปลูกพืชหมุนเวียนให้มีความหลากหลาย ตอบโจทย์ชุมชน สามารถเข้าไปเรียนรู้และฝึกปฏิบัติได้อย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับสุพรรณ บุตรด้วง (2560, น.128) ศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร จังหวัดหนองบัวลำภู พบว่า ผลการสนทนากลุ่มย่อยในประเด็นแนวทางการพัฒนาด้านองค์ประกอบของ ศพก. ด้านพัฒนาศักยภาพแปลงเรียนรู้ พัฒนาแปลงเรียนรู้ให้มีความพร้อม มีตัวอย่างจริงในการเข้ามาเรียนรู้ ควรเพิ่มความหลากหลายของกิจกรรมด้านการเกษตร พัฒนาให้เป็นฟาร์มครบวงจร

3) หลักสูตรการเรียนรู้

โดยภาพรวมแนวทางการพัฒนาศพก. ในด้าน หลักสูตรการเรียนรู้ เมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่า ควรพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้ให้ตรงตามความต้องการของเกษตรกร มีการบูรณาการทำงานร่วมกันกับหน่วยงานต่างๆ ในการจัดทำหลักสูตรการเรียนรู้ เน้นการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม โดยปรับเปลี่ยนหลักสูตรการเรียนรู้ให้ตรงตามความต้องการของเกษตรกร โดยปรับเปลี่ยนการจัดการเรียนรู้ เน้นการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติและการเรียนรู้ร่วมกัน ถอดองค์ความรู้เพื่อจัดทำเป็นหลักสูตรเรียนรู้ ด้วยการบูรณาการจากหน่วยงานต่างๆ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง สอดคล้องกับ สุพรรณ บุตรด้วง (2560, น.128) ศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร จังหวัดหนองบัวลำภู พบว่าผลการสนทนากลุ่มย่อยในประเด็นแนวทางการพัฒนาด้านองค์ประกอบของ ศพก. ปรับปรุงหลักสูตรเรียนรู้ให้ตอบโจทย์ชุมชน โดยการบูรณาการงบประมาณและองค์ความรู้จากหน่วยงานต่างๆ จัดทำหลักสูตรการเรียนรู้ร่วมกัน

4) ฐานเรียนรู้

โดยภาพรวมแนวทางการพัฒนาศวก. ในด้านฐานเรียนรู้ เมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่า ควรพัฒนาฐานเรียนรู้ ความชัดเจนของการเข้าฐาน มุ่งองค์ความรู้ โดยทั่ว ศวก. เกษตรกรสามารถเข้าไปเรียนรู้ได้ด้วยตัวเอง โดยปรับปรุงฐานการเรียนรู้ให้มีความชัดเจน และมีความพร้อม จัดทำแผนผังฐานเรียนรู้ให้มีความเด่นชัด เรียงลำดับแต่ละฐาน ให้เกษตรกรได้รับประโยชน์จากการศึกษาในการเข้ามาเรียนรู้ โดยการบูรณาการทำงานทั้งด้านงบประมาณ และองค์ความรู้จากหน่วยงานต่างๆ แนวทางการพัฒนา ศวก. คือ ประสานเชื่อมโยงกับศวก.เครือข่ายในการเข้ามาเป็นวิทยากรประจำฐานเรียนรู้ โดยวางแผน และประสานเชื่อมโยงการทำงานกับศวก. เครือข่าย ในการเข้ามาเป็นวิทยากรประจำฐานเรียนรู้ ให้เหมาะสมกับองค์ความรู้ สอดคล้องกับสุพรรณ บุตรด้วง (2560, น.128) ศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร จังหวัดหนองบัวลำภู พบว่าผลการสนทนากลุ่มย่อยในประเด็นแนวทางการพัฒนาด้านองค์ประกอบของ ศวก. พัฒนาฐานเรียนรู้ให้มีความคงทนถาวร มีการจัดทำแผนผังของศวก.ให้ชัดเจน เป็นปัจจุบัน พัฒนาฐานเรียนรู้ให้มีสภาพที่ดี คงทน ถาวร จัดทำป้ายบอกทาง หรือสัญลักษณ์ให้เห็นชัดเจน สามารถเดินทางสะดวกเข้าถึงง่าย มุ่งองค์ความรู้อยู่ทั่ว ศวก. เกษตรกรสามารถเข้าไปเรียนรู้ได้ด้วยตัวเอง พัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ด้านการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้

1) การเชื่อมโยงเครือข่ายศวก.

โดยภาพรวมแนวทางการพัฒนาศวก. ในด้านการเชื่อมโยงเครือข่าย ศวก. เมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่า ควรพัฒนาเครือข่าย ศวก. เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับชุมชนเพิ่มขึ้น โดยให้มีความพร้อมในการให้เกษตรกรเข้ามาเรียนรู้ ด้านป้ายองค์ความรู้ ป้ายฐานเรียนรู้ ป้ายที่ตั้งของเครือข่ายศวก. และวัสดุอุปกรณ์สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เช่น โต๊ะ เก้าอี้ เป็นต้น โดยประสานทางด้านงบประมาณร่วมกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น พัฒนาศักยภาพให้กับเครือข่ายศวก. โดยอบรมพัฒนาศักยภาพของเครือข่าย ศวก.ทั้งในด้านองค์ความรู้ด้านวิชาการให้ความรู้เทคนิคในการถ่ายทอดความรู้ สร้างและพัฒนาเครือข่าย ศวก. และบูรณาการการทำงานร่วมกัน โดยการเชื่อมโยงการสร้างเครือข่ายในการทำงาน ทั้งหน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานเอกชน และสถาบันการศึกษาต่างๆ สอดคล้องกับ ปริญญา เเพชรบำรุง (2558, น.127) ศึกษาศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงกับการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน กรณีศึกษา:ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนตำบลโมถ่าย อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีข้อเสนอแนะว่า ควรส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น โดยการประสานงานเชื่อมโยงเครือข่ายศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง กับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในจังหวัด เพื่อให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ และสามารถแลกเปลี่ยน

เรียนรู้เกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมและการบริหารจัดการงานระหว่างศูนย์เรียนรู้ และการบริหารจัดการภายในศูนย์เรียนรู้ร่วมกัน ควรให้มีการติดตามและประเมินผลการทำงานผู้มาใช้บริการอย่างต่อเนื่อง

2) การให้บริการของศพก.

โดยภาพรวมแนวทางการพัฒนาศพก. ในด้านการให้บริการของ ศพก. เมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่า ควรพัฒนาการโดยการวางแผนและกำหนดเป้าหมายการดำเนินงานให้มีความชัดเจนในการให้บริการของ ศพก. ทั้งการถ่ายทอดความรู้ การให้บริการข้อมูลข่าวสาร ด้านการเกษตร การแก้ปัญหาเรื่องร้องเรียน การติดตามประเมินผลผู้มารับบริการ การส่งต่อปัญหาต่างๆ การให้บริการแบบบูรณาการกับหน่วยงานต่างๆ และให้เครือข่าย ศพก. มีส่วนร่วมในการบริการด้านการเกษตรต่างๆ ครอบคลุมในระดับอำเภอ มีแผนการติดตามประเมินผลผู้มาใช้บริการอย่างต่อเนื่อง และนำผลมาปรับปรุงพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับ สุพรรณ บุตรด้วง (2560, น.128) ศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร จังหวัดหนองบัวลำภู พบว่าข้อเสนอแนะต่อหน่วยงาน ควรเข้าร่วมประชุมกำหนดแผนปฏิบัติงานและเป้าหมายร่วมกับเจ้าหน้าที่หน่วยงานสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์อื่น ลงพื้นที่เยี่ยมเยียนเกษตรกรต้นแบบ คณะกรรมการ ศพก.และเกษตรกร ติดตามประเมินผลการดำเนินงาน ศพก.ในพื้นที่แล้วนำผลมาใช้ในการพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนถ่ายทอดความรู้เทคโนโลยี ให้กับเกษตรกรต้นแบบคณะกรรมการ ศพก. และเกษตรกรตามความต้องการ และด้วยการติดตามประเมินผลผู้มารับบริการอย่างต่อเนื่อง การส่งต่อปัญหาให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประสานการให้บริการกับหน่วยงานต่างๆ สอดคล้องกับ อังคนา สุวานิช (2555, น. 80) พบว่า แนวทางการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน ได้แก่ สมาชิกและกรรมการต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน มีการบริหารจัดการด้านการผลิต การตลาด มีระบบตรวจสอบคุณภาพการผลิต วางแผนการดำเนินงานร่วมกัน มีการประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานภาครัฐต้องมีการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่องและประสานงานหน่วยงานต่างๆ ถ่ายทอดความรู้ด้านวิชาการ ศูนย์ฯ จะต้องมีการคัดเลือกคณะกรรมการศูนย์ มีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร นอกจากนี้ต้องมีการบริหารงานแบบมีประสิทธิภาพ (Efficiency) โดยการนำหลักการบริหารคุณภาพแบบ PDCA เข้ามาปรับใช้ในกระบวนการทำงานอีกด้วย

3) การประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของ ศพก.

โดยภาพรวมแนวทางการพัฒนาศพก. ในด้านการประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของ ศพก. เมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่า ควรส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ ศพก.ให้เป็นที่รู้จัก ด้วยการเพิ่มช่องทางประชาสัมพันธ์งานของ ศพก. ที่หลากหลาย เช่น การทำสื่อวีดิทัศน์

แนะนำ ศพก., การจัดทำสปอติวิทย์ การทำแผนพับ เป็นต้น สอดคล้องกับ สินีนา และพลสรายุ สราญรมย์ (2558, น.101) ศึกษารูปแบบพฤติกรรมและเงื่อนไขการเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของเกษตรกร พบว่า ด้านความเป็นประโยชน์ของเทคโนโลยีสารสนเทศต่างๆ ต่อการเรียนรู้ของเกษตรกร ได้แก่ สื่อวิทยุโทรทัศน์ โทรศัพท์มือถือ สมาร์ทโฟน ไลน์ และเว็บไซต์ที่อยู่ในระดับมาก จึงพบว่าเกษตรกรเล็งเห็นความเป็นประโยชน์ของสมาร์ทโฟน ไลน์ และเว็บไซต์ต่อการเรียนรู้ เนื่องจากเทคโนโลยีสารสนเทศดังกล่าวเป็นเทคโนโลยีที่ทำให้การสื่อสารและการเรียนรู้เป็นไปอย่างสะดวก และรวดเร็วทันต่อสถานการณ์ โดยเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่นี้จำเป็นต้องอาศัยการเชื่อมต่อเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ควรมีการพัฒนาเครือข่ายอินเทอร์เน็ตให้มีประสิทธิภาพ จะทำให้เกษตรกรสามารถเข้าถึงแหล่งสารสนเทศเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ได้เป็นอย่างดี เนื่องจากเกษตรกรเล็งเห็นถึงประโยชน์ของเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นพื้นฐานอยู่แล้ว จึงมีความต้องการพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์ของศพก.ให้มีความทันสมัย และตรงตามความต้องการของเกษตรกรในยุคสมัยใหม่

4) การบูรณาการทำงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

โดยภาพรวมแนวทางการพัฒนาศพก. ในด้านการบูรณาการทำงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่า ควรมีการจัดประชุมคณะกรรมการ ศพก. ระดับอำเภอ เพื่อกำหนดแผนการดำเนินงานแบบบูรณาการทั้งหน่วยงานในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และหน่วยงานภาคีต่างๆ ให้มีความต่อเนื่อง ทั้งนี้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2559, น.25-33) ได้จัดทำแนวทางการปฏิบัติงานให้กับคณะกรรมการ ศพก. ในด้านการพัฒนาศักยภาพ ศพก. โดยระบุไว้ว่า คณะกรรมการ ศพก. มีบทบาทหน้าที่กำหนดแนวทางการพัฒนา ระดับอำเภอ และระดับตำบล โดย 1) วิเคราะห์และกำหนดแนวทางการพัฒนา 2) ใช้ข้อมูลพื้นฐาน-คน-สินค้า ข้อมูล Zoning และข้อมูลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องมาใช้ประกอบการวิเคราะห์ และ 3) ใช้แนวทางการพัฒนาเป็น โจทย์หลักในการดำเนินงานของ ศพก. จึงเห็นได้ว่า การบูรณาการทำงานร่วมกับหน่วยงานสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จังหวัดสระบุรี ยังขาดการแผนการดำเนินการร่วมกัน ทำให้การขับเคลื่อนการดำเนินงานของศพก.แก่งคอย ยังไม่มีความชัดเจน การจัดประชุม และจัดทำป้ายแผนการดำเนินงานในแต่ละปีงบประมาณติดไว้ที่ ศพก. จะทำให้เกษตรกรที่เข้ามาเรียนรู้ ได้ทราบและเข้าร่วมตามกิจกรรมทางการเกษตรต่างๆ เป็นอีกช่องทางในการประชาสัมพันธ์การทำงาน ของ ศพก.

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการศึกษาครั้งนี้ มีข้อเสนอแนะตามเหตุและผลที่ปรากฏและค้นพบ เพื่อนำไปสู่แนวทางการพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรีให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น พบว่ามีประเด็นสำคัญที่ควรเสนอแนะไว้ดังนี้

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะจำนวน 2 ด้าน ดังนี้

1. ด้านองค์ประกอบของศูนย์เรียนรู้

1) เกษตรกรต้นแบบ ควรสร้างทายาทเกษตรกรรุ่นใหม่ วิธีการคัดเลือกเกษตรกรรุ่นใหม่ในแต่ละตำบล ในการถ่ายทอดวิทยากรร่วมกัน โดยรับการถ่ายทอดความรู้จากเกษตรกรต้นแบบ ประธานเครือข่าย สวก. หรือปราชญ์ชาวบ้าน เป็นต้น และดึงศักยภาพของเกษตรกรผู้นำรุ่นใหม่ ในด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่ มาปรับใช้ในกระบวนการสื่อสารและพัฒนาเกษตรกร

2) แปลงเรียนรู้ ควรจัดทำแผนผังแปลงเรียนรู้ ให้มีความเด่นชัด ง่ายต่อการเข้ามาเรียนรู้ พร้อมทั้งปรับปรุงกิจกรรมทางด้านการเกษตรของแปลงเรียนรู้ ให้มีความหลากหลายและน่าสนใจ มีการวางแผนการปลูกพืชหมุนเวียนตลอดปี จัดทำปฏิทินการเพาะปลูกพืช โดยใช้นวัตกรรมใหม่และเทคโนโลยีสารสนเทศมาปรับใช้ ให้ตรงตามความต้องการของเกษตรกรในชุมชน หน่วยงานภาครัฐ อาทิเช่น สถานีพัฒนาที่ดินสระบุรี สำนักงานสภาเกษตรกรแห่งชาติ จังหวัดสระบุรี และศูนย์วิจัยข้าวลพบุรี ควรมาส่งเสริมและสนับสนุน สวก. ให้มีแปลงเรียนรู้ตัวอย่าง ให้เห็นเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

3) หลักสูตรการเรียนรู้ เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ สวก. ควรเป็นที่ปรึกษาและพี่เลี้ยง ในการปรับเปลี่ยนหลักสูตรการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ให้มีความสอดคล้องตรงตามต้องการของเกษตรกรในพื้นที่ โดยการเชื่อมโยงเครือข่ายการทำงานแบบบูรณาการทำงานร่วมกัน ทั้งเครือข่าย สวก. หน่วยงานภาครัฐ สถาบันการศึกษา เช่น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สระบุรี ให้มีส่วนร่วมในการพัฒนา สวก. ทุกกิจกรรม

4) ฐานเรียนรู้ พัฒนาฐานเรียนรู้ให้มีความพร้อม มีวัสดุสาธิตและตัวอย่างจริง ดูแลรักษาซ่อมแซมให้ฐานเรียนรู้มีความคงทน และพัฒนา สวก. ให้เป็นฟาร์มชุมชนต้นแบบ แหล่งอาหารของคนในชุมชน

2. ด้านการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้

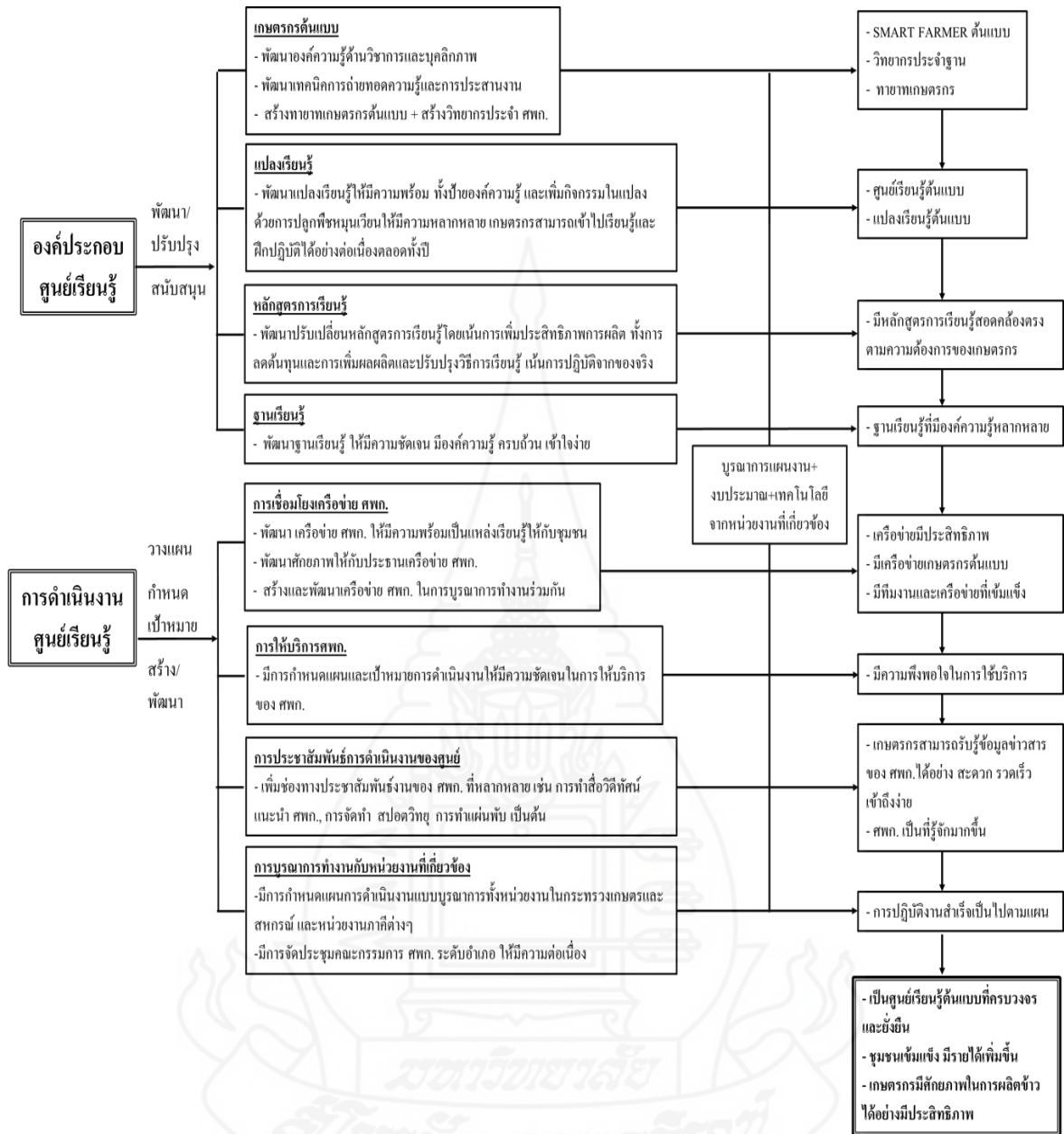
1) การเชื่อมโยงเครือข่าย ศพก. ควรมีการพัฒนาองค์ประกอบของศูนย์เครือข่าย ศพก. ให้มีความพร้อม โดยการขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นแต่ละตำบล และควรมีพัฒนาองค์ความรู้ต่างๆ ทั้งด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่ และถ่ายทอดลงสู่ประชาชนเครือข่าย ศพก.

2) การให้บริการ ศพก. ควรจัดทำแผนการดำเนินงานของหน่วยงานต่างๆ ในแต่ละปีงบประมาณ ติดไว้ที่ ศพก. ให้เกษตรกรที่เข้ามาได้รับรู้ และเข้าร่วมตามกิจกรรมต่างๆ ได้ และควรมีการติดตาม และประเมินผลผู้มาใช้บริการของ ศพก. ในทุกกิจกรรม และนำผลที่ได้รับมาปรับปรุงพัฒนางาน ศพก. ให้มีการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ

3) การประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของศูนย์ ควรเพิ่มช่องทางการให้บริการต่าง ๆ ของ ศพก. ผ่านทางเทคโนโลยีสารสนเทศมากขึ้น เช่น ทางสื่อออนไลน์ สื่ออินเทอร์เน็ต เป็นต้น

4) การบูรณาการทำงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง องค์การปกครองส่วนตำบลตาเลียว ควรสนับสนุนทางด้านงบประมาณทั้งในกิจกรรม (แปลงเรียนรู้, ฐานเรียนรู้) ให้มีความพร้อมต่อการเข้ามาเรียนรู้ และด้านสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ให้ผู้มาใช้บริการได้รับความสะดวกมากขึ้น และควรมีการบูรณาการร่วมกับสถานีพัฒนาที่ดินสระบุรี ศูนย์วิจัยข้าวลพบุรี สำนักงานปศุสัตว์อำเภอแก่งคอย สำนักงานสหกรณ์จังหวัดสระบุรี สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดสระบุรี สำนักงานประมงจังหวัดสระบุรี เพื่อพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรไปในทิศทางเดียวกัน

แนวทางการพัฒนา ศพก. จากการวิจัยครั้งนี้ ขอเสนอแนวทางการพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี ดังภาพที่ 5.2

ภาพที่ 5.2 แนวทางการพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี

3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้พบประเด็นอื่น ๆ ที่น่าสนใจที่คาดว่าจะ เป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจนำผลการศึกษาในครั้งนี้ไปขยายเพื่อเป็นประเด็น การศึกษา และพัฒนาศูนย์ เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรให้มีคุณภาพในโอกาสต่อไป ดังนี้

3.2.1 ศึกษาแนวทางการพัฒนาเครือข่ายศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต สินค้าเกษตร เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาเครือข่ายศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้า เกษตร

3.2.2 ศึกษาความคาดหวังต่อการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร เพื่อนำมาใช้ในการวางแผนการดำเนินงานให้ตรงตามความคาดหวังของเกษตรกร

3.2.3 ควรมีการศึกษาวิจัยประเมินผลการดำเนินงาน โครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่ม ประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ทุกกิจกรรมของการดำเนินงาน

3.2.4 ควรมีการศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน โครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่ม ประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรให้ประสบผลสำเร็จ

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2559). คู่มือการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร. กรุงเทพฯ : กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- กิตติมา แซ่จิว (2560). การมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ในการดำเนินงานของคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรในจังหวัดปทุมธานี. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2559). โครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ปี 2559.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2559). *Young Smart Farmer* อนาคตและทิศทางภาคการเกษตรไทย. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2560). โครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ปี 2560.
- จุมณี ไพฑูรย์เจริญฤกษ์.เอกสารประกอบการสัมมนาเชิงปฏิบัติการเรื่องการเพิ่มศักยภาพในการดำเนินงานโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ (นาแปลงใหญ่) ปี 2561 วันที่ 18-20 มกราคม 2561 ณ โรงแรมเจริญธานีขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น.2561.
- เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ. (2560). เทคนิค วิธีการ และการสื่อสารในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร. ใน *ประมวล สารชุดวิชา การส่งเสริมการเกษตรเพื่อการพัฒนา* (หน่วยที่ 5, น. 14). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ที่ทำการปกครองอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี. (2562).บริบทอำเภอแก่งคอย. สืบค้นวันที่ 28 มิถุนายน 2563 จาก <https://th.wikipedia.org/อำเภอแก่งคอย>
- ปริญญารัตน์ ภูศิริ. (2560). ศูนย์เรียนรู้ การจัดการความรู้แบบบูรณาการ และแนวคิดรวบยอดเกี่ยวกับการจัดการความรู้. ใน *ประมวลสารชุดวิชาการจัดการความรู้ ภูมิปัญญา และนวัตกรรมเกษตร*. (หน่วยที่ 15, หน้า 2-21). นนทบุรี:มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

- พงษ์ศักดิ์ อังกสิทธิ์. (2560). แนวคิดเชิงวิเคราะห์เกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร. ใน *ประมวลสาระชุดวิชา การส่งเสริมการเกษตรเพื่อการพัฒนา* (หน่วยที่ 4, น. 16-51). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- พรนิภา จิกแหลม. (2555). *ความต้องการและความพึงพอใจของเกษตรกรที่มีต่อศูนย์ข้าวชุมชนในจังหวัดขอนแก่น* (รายงานการศึกษาอิสระวิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.
- พลสรายุ สราญรมย์ (2560). รูปแบบและแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรแบบบริการเบ็ดเสร็จ. ใน *ประมวล สาระชุดวิชา การส่งเสริมการเกษตรเพื่อการพัฒนา* (หน่วยที่ 7, น. 17-19). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ภูมिरพี ชัดเกล้า. (2556). *การมีส่วนร่วมของกรรมการและสมาชิกในการดำเนินงานศูนย์ข้าวชุมชนในอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. นนทบุรี.
- สินีนุช คุรุทเมือง แสนเสริม, และ พลสรายุ สราญรมย์. (2558). รูปแบบพฤติกรรมและเงื่อนไขการเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของเกษตรกร. *วารสารอิเล็กทรอนิกส์การศึกษารัฐทางไกลเชิงนวัตกรรม*, 5(2), 87-105.
- สุพรรณ บุตรด้วง. (2560). *แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร จังหวัดหนองบัวลำภู*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, นนทบุรี.
- สมพร แสนมณี. (2555). *การดำเนินงานของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลของจังหวัดอุดรดิษฐ์*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, นนทบุรี.
- สำนักงานเกษตรอำเภอแก่งคอย. (2562). *แผนพัฒนาการเกษตรระดับอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี ปี 2562*. สระบุรี: สำนักงานเกษตรอำเภอแก่งคอย.
- สำนักงานเกษตรอำเภอแก่งคอย. (2562). *สรุปผลการดำเนินงาน โครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ปี2562*. สระบุรี: สำนักงานเกษตรอำเภอแก่งคอย.
- สำนักงานเกษตรจังหวัดสระบุรี. (2562). *สรุปผลการดำเนินงาน โครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ปี2562*. สระบุรี: สำนักงานเกษตรจังหวัดสระบุรี.
- สำนักงานเกษตรอำเภอวิหารแดง. (2562). *แผนพัฒนาการเกษตรระดับอำเภอวิหารแดง จังหวัดสระบุรี ปี 2562*. สระบุรี: สำนักงานเกษตรอำเภอวิหารแดง.

- อังคณา สุวานิช. (2555). การพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน อำเภอมนोरมย์ จังหวัดชัยนาท. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต "ไม่ได้ตีพิมพ์"). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, นนทบุรี.
- อัญชลี ปัญญาทาว. (2559). แนวทางการพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอคอกคำใต้ จังหวัดพะเยา. (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต "ไม่ได้ตีพิมพ์"). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- Engel, J. F., Blackwell, R. D., & Miniard, P. W. (1993). Consumer behavior (7th ed.). Florida: Dryden, Harcourt-Brace Javanovich,

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

สภามหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

แบบสัมภาษณ์การวิจัย

เรื่อง แนวทางการพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย
จังหวัดสระบุรี

*****

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล ทางเศรษฐกิจ และสังคมของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับศูนย์เรียนรู้
การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี

1. เพศ

1. ชาย 2. หญิง

2. ปัจจุบันท่านอายุ.....ปี (เกิน 6 เดือนนับเป็น 1 ปี)

3. ระดับการศึกษาสูงสุด

1. ไม่ได้รับการศึกษา 2. ประถมศึกษา 3. มัธยมศึกษาตอนต้น

4. มัธยมศึกษาตอนปลาย 5. อนุปริญญา หรือ ปวส.

6. ปริญญาตรี หรือ เทียบเท่า 7. สูงกว่าปริญญาตรี

8. อื่นๆ (ระบุ).....

4. อาชีพหลัก

1. ประกอบการเกษตร (ทำนา ทำสวน ไม้ผล/ไม้ยืนต้น ปลูกพืชผัก/พืชไร่ ประมง เลี้ยงสัตว์)

2. ธุรกิจส่วนตัว 3. ค้าขาย 4. รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ 5. พนักงานบริษัท

6. รับจ้างทั่วไป 7. อื่นๆ (ระบุ).....

5. อาชีพรอง

1. ประกอบการเกษตร (ทำนา ทำสวน ไม้ผล/ไม้ยืนต้น ปลูกพืชผัก/พืชไร่ ประมง เลี้ยงสัตว์)

2. ธุรกิจส่วนตัว 3. ค้าขาย 4. รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ 5. พนักงานบริษัท

6. รับจ้างทั่วไป 7. อื่นๆ (ระบุ).....

6. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ..... คน (รวมตัวท่านเองด้วย)

7. รายได้รวมของเกษตรกร ..... บาท/ปี

8. ต้นทุนการผลิตข้าว (ก่อนเข้าร่วมโครงการฯ) ..... บาท/ไร่

9. ต้นทุนการผลิตข้าว (หลังเข้าร่วมโครงการฯ) ..... บาท/ไร่

10. ผลผลิตเฉลี่ยข้าว (ก่อนเข้าร่วมโครงการฯ) ..... กิโลกรัม/ไร่

11. ผลผลิตเฉลี่ยข้าว (หลังเข้าร่วมโครงการฯ) ..... กิโลกรัม/ไร่

12. ราคาข้าวเฉลี่ยที่ขายได้.....บาท/กิโลกรัม

13. ท่านได้รับใบรับรอง GAP ข้าว หรือไม่

ได้

ไม่ได้

14. การมีตำแหน่งทางสังคม (ไม่รวมถึงการมีตำแหน่งภายใน ศพท.)

1. เป็น 2. ไม่เป็น

ถ้าเป็น ท่านเป็นตำแหน่งใดบ้าง (เลือกได้มากกว่า 1 ตำแหน่ง)

1.1 กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน

1.2 ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน/สารวัตรกำนัน

1.3 สมาชิก อบต./เทศบาล

1.4 คณะกรรมการหมู่บ้าน

1.5 ผู้นำทางการเกษตร ได้แก่ หมออดินอาสา ครูบัญชีอาสา อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน ฯลฯ

1.6 อื่น ๆ (ระบุ).....

15. ประสบการณ์ด้านการเกษตร..... ปี (โปรดระบุเป็นจำนวนเต็ม)

16. ท่านเคยได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับศูนย์เรียนรู้ฯ อย่างไรบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

16.1 นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่

16.2 ผู้นำท้องถิ่น

16.3 เจ้าหน้าที่ของรัฐจากหน่วยงานอื่น

16.4 สื่อโทรทัศน์/วิทยุ

16.5 สื่ออินเทอร์เน็ต เช่น เว็บไซต์ เฟสบุ๊ก กลุ่มไลน์

16.6 สื่อสิ่งพิมพ์

16.7 อื่น ๆ (ระบุ).....

**ตอนที่ 2 สภาพการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร
อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี**

2.1.1 ระดับความสนใจในการเข้าร่วมโครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรฯ
(เรียงตามลำดับความสนใจ 5 = มากที่สุด, 4 = มาก , 3 = ปานกลาง, 2 = น้อย, 1 = น้อยที่สุด)

ประเด็น	ระดับความสนใจในการเข้าร่วมโครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่ม ประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
1. การลดต้นทุนการผลิต					
2. การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต					
3. การได้รับสนับสนุนปัจจัยการผลิต					
4. สร้างความมั่นคงทางด้านรายได้					
5. สร้างความมั่นคงทางด้านตลาด					
6. การสร้างเครือข่าย					
7. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์					

2.1.2 ระดับความพึงพอใจในการเข้าร่วมโครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรฯ
(เรียงตามลำดับความสนใจ 5 = มากที่สุด, 4 = มาก , 3 = ปานกลาง, 2 = น้อย, 1 = น้อยที่สุด)

ประเด็น	ระดับความพึงพอใจในการเข้าร่วมโครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่ม ประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
1. การลดต้นทุนการผลิต					
2. การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต					
3. การได้รับสนับสนุนปัจจัยการผลิต					
4. สร้างความมั่นคงทางด้านรายได้					
5. สร้างความมั่นคงทางด้านตลาด					
6. การสร้างเครือข่าย					
7. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์					

2.2 สภาพการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี

คำชี้แจง: โปรดพิจารณารายละเอียดที่เกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานในปัจจุบันของศพก.ในด้านต่างๆ
และให้ทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับความคิดเห็นของท่านเพียงคำตอบเดียว โดยมีหลักเกณฑ์ ดังนี้

5	หมายถึง	ระดับที่ได้ปฏิบัติมากที่สุด
4	หมายถึง	ระดับที่ได้ปฏิบัติมาก
3	หมายถึง	ระดับที่ได้ปฏิบัติปานกลาง
2	หมายถึง	ระดับที่ได้ปฏิบัติน้อย
1	หมายถึง	ระดับที่ได้ปฏิบัติน้อยที่สุด

ประเด็น	ระดับการความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงาน				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปาน กลาง (3)	น้อย (2)	น้อย ที่สุด (1)
องค์ประกอบศูนย์เรียนรู้					
1.	เกษตรกรต้นแบบ				
1.1					
1.2					
1.3					
1.4					
1.5					
1.6					
1.7					
1.8					

ประเด็น	ระดับการความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงาน				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปาน กลาง (3)	น้อย (2)	น้อย ที่สุด (1)
องค์ประกอบศูนย์เรียนรู้					
2. แปลงเรียนรู้					
2.1 เป็นแปลงของเกษตรกรต้นแบบ					
2.2 พื้นที่มีความเหมาะสมในการเป็นแหล่งเรียนรู้					
2.3 เป็นพื้นที่ที่เชื่อมโยงกับโครงการหรือกิจกรรมอื่นๆ ในศพก.					
2.4 เป็นพื้นที่ที่เดินทางสะดวก เกษตรกรสามารถเดินทางไปได้ง่าย					
3. หลักสูตรการเรียนรู้					
3.1 เนื้อหาหลักสูตรตรงตามความต้องการของเกษตรกร					
3.2 จำนวนหลักสูตรมีความเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้					
3.3 จำนวนวันที่เข้าร่วมการอบรมมีความเหมาะสม					
3.4 ความยาก-ง่ายของเนื้อหาในแต่ละหลักสูตรมีความเหมาะสม					
4. ฐานการเรียนรู้					
4.1 มีวัสดุอุปกรณ์และเทคโนโลยีการสื่อสารต่างๆ ที่มีความพร้อมในการฝึกอบรม					
4.2 ฐานเรียนรู้มีจำนวนเพียงพอต่อการเรียนรู้					
4.3 มีป้ายองค์ความรู้ และวัสดุสาริตที่เหมาะสมในทุกฐานการเรียนรู้					
4.4 มีหลักสูตร สอดคล้องกับหลักสูตรการเรียนรู้ มีตัวอย่างจริง และนำเข้าไปเรียนรู้					
4.5 ฐานการเรียนรู้ตรงตามความต้องการของเกษตรกร					

ประเด็น	ระดับการความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงาน				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปาน กลาง (3)	น้อย (2)	น้อย ที่สุด (1)
การดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้					
1.	การเชื่อมโยงเครือข่าย ศพก.				
	1.1 มีการประชุมเชื่อมโยงการดำเนินงานร่วมกับศพก.				
	1.2 มีการพัฒนาศูนย์เครือข่าย ศพก. ให้มีความพร้อมในการเป็นแหล่งเรียนรู้				
	1.3 เกษตรกรต้นแบบ ในศูนย์เครือข่าย ศพก. เป็นวิทยากรถ่ายทอดองค์ความรู้ได้				
2.	การให้บริการของ ศพก.				
	2.1 มีการให้บริการข้อมูลข่าวสาร และวิชาการ				
	2.2 รับฟัง แก้ไขปัญหา และรับเรื่องร้องเรียนด้านการเกษตรเบื้องต้น				
	2.3 มีการให้บริการด้านการเกษตรต่างๆ				
	2.4 ช่วยประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข้อมูล/ผลงานความสำเร็จ ของศูนย์ฯ				
3.	การประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของศูนย์				
	3.1 มีการประชุม และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารต่างๆ ผ่านทางสื่อออนไลน์ เช่น กลุ่มไลน์, เฟสบุ๊ก, เว็บไซต์ เป็นต้น				
	3.2 มีการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ ให้ศพก. เป็นที่รู้จัก เช่น แผ่นพับ, เว็บไซต์ เป็นต้น				
	3.3 มีการสรุปผลการรายงาน ศพก. ให้ทราบ				
4.	การบูรณาการทำงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง				
	4.1 มีการจัดทำแผนการดำเนินของศพก.ร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ				
	4.2 ร่วมมือดำเนินงานกับสถาบันการศึกษา หน่วยงานภาครัฐ และเอกชน ในด้านการศึกษา ดูงาน จัดอบรมเกษตรกร เป็นต้น				

ตอนที่ 3 สภาพปัญหา ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต
สินค้าเกษตร อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี

คำชี้แจง: โปรดพิจารณารายละเอียดที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาและอุปสรรค ข้อเสนอแนะด้านต่างๆ

และให้ทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับความคิดเห็นของท่านเพียงคำตอบเดียว โดยมีหลักเกณฑ์ ดังนี้

5	หมายถึง	ปัญหามากที่สุด
4	หมายถึง	ปัญหามาก
3	หมายถึง	ปัญหาปานกลาง
2	หมายถึง	ปัญหาน้อย
1	หมายถึง	ปัญหาน้อยที่สุด

ประเด็น	ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา					ข้อเสนอแนะ
	ปัญหา มาก ที่สุด (5)	ปัญหา มาก (4)	ปัญหา ปาน กลาง (3)	ปัญหา น้อย (2)	ปัญหา น้อย ที่สุด (1)	
องค์ประกอบศูนย์เรียนรู้						
1.	เกษตรกรต้นแบบ					
	1.1 ขาดทักษะ และมีความพร้อมที่จะถ่ายทอด ความรู้ให้แก่เกษตรกร					
	1.2 ขาดทักษะในการใช้สื่อสารเทคโนโลยี สมัยใหม่ในการถ่ายทอดความรู้					
	1.3 ขาดความสามารถในการเป็นเกษตรกร ต้นแบบที่ดี					
	อื่นๆ.....					

ประเด็น	ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา					ข้อเสนอแนะ
	ปัญหา มาก ที่สุด (5)	ปัญหา มาก (4)	ปัญหา ปาน กลาง (3)	ปัญหา น้อย (2)	ปัญหา น้อย ที่สุด (1)	
องค์ประกอบศูนย์เรียนรู้						
2. แปลงเรียนรู้						
2.1 แปลงสภาพ ขาดความพร้อมที่ให้ เกษตรกรในชุมชนได้มาเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง						
2.2 ขาดแผนผังและป้ายของค้ความรู้ที่ชัดเจน ในแปลงเรียนรู้						
2.3 ขาดแปลงเรียนรู้ ที่ความประสบ ความสำเร็จในด้านการลดต้นทุนการผลิต						
อื่นๆ.....						
3. หลักสูตรการเรียนรู้						
3.1 หลักสูตรการเรียนรู้ไม่ตรงตามความ ต้องการของเกษตรกร						
3.2 เนื้อหาวิชาไม่ตรงตามหลักสูตรที่กำหนด ไว้						
3.3 เนื้อหาหลักสูตรมีความยุ่งยาก ไม่เข้าใจ						
3.4 หลักสูตรการเรียนรู้ไม่ตอบโจทย์และ ประเด็นปัญหาทางการเกษตร						
อื่นๆ.....						
4. ฐานเรียนรู้						
4.1 ไม่มีแผนผังฐานการเรียนรู้ที่ชัดเจน						
4.2 ไม่มีแผนป้ายของค้ความรู้ และวัสดุสาธิต ตัวอย่างในฐานการเรียนรู้ครบถ้วนทุกฐาน						
อื่นๆ.....						

ประเด็น	ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา					ข้อเสนอแนะ
	ปัญหา มากที่สุด (5)	ปัญหา มาก (4)	ปัญหา ปาน กลาง (3)	ปัญหา น้อย (2)	ปัญหา น้อย ที่สุด (1)	
การดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้						
1. การเชื่อมโยงเครือข่าย ศพก.						
ศูนย์เครือข่าย ศพก. ไม่มีความพร้อม						
1.2 เกษตรกรต้นแบบของศูนย์เครือข่าย ไม่มี ความชำนาญในการถ่ายทอดองค์ความรู้						
1.3 ขาดการติดต่อประสานงานกับเครือข่าย ศพก. อย่างสม่ำเสมอ						
อื่นๆ.....						
2. การให้บริการของ ศพก.						
2.1 ศพก. ไม่สามารถให้บริการทางการเกษตร ได้อย่างครอบคลุม						
2.2 ติดตามการประเมินผู้ให้บริการน้อย						
อื่นๆ.....						
การประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของศูนย์						
3.1 ขาดการจัดทำสื่อต่างๆ เพื่อประชาสัมพันธ์ ให้ศพก. เป็นที่รู้จัก เช่น การทำสื่อวีดิทัศน์ แนะนำ ศพก., การจัดทำสโปตวิทยุ เป็นต้น						
3.2 ขาดการประชาสัมพันธ์ในช่องทางต่างๆ เช่น วิทยุท้องถิ่น ทางกลุ่มไลน์ เฟสบุ๊ก เป็น ต้น						
อื่นๆ.....						
การบูรณาการทำงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง						
4.1 ขาดการจัดแผนการดำเนินงานศพก. ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง						
4.2 ขาดการเชื่อมโยงการดำเนินงานร่วมกับ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง						

การสนทนากลุ่ม

1. สภาพการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี

- 1) องค์ประกอบของ ศพก.
  - เกษตรกรต้นแบบ
  - หลักสูตรการเรียนรู้
  - แปลงเรียนรู้
  - ฐานเรียนรู้
- 2) การดำเนินงาน ของ ศพก.
  - การเชื่อมโยงเครือข่ายศพก.
  - การให้บริการของศพก.
  - การประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของศพก.
  - การบูรณาการทำงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2. สภาพปัญหาและข้อเสนอแนะของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี

- 1) องค์ประกอบของ ศพก.
  - เกษตรกรต้นแบบ
  - หลักสูตรการเรียนรู้
  - แปลงเรียนรู้
  - ฐานเรียนรู้
- 2) การดำเนินงาน ของ ศพก.
  - การเชื่อมโยงเครือข่ายศพก.
  - การให้บริการของศพก.
  - การประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของศพก.
  - การบูรณาการทำงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3. แนวทางการพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี

- 1) องค์ประกอบของ ศพก.
  - เกษตรกรต้นแบบ
  - หลักสูตรการเรียนรู้
  - แปลงเรียนรู้
  - ฐานเรียนรู้
- 2) การดำเนินงาน ของ ศพก.
  - การเชื่อมโยงเครือข่ายศพก.
  - การให้บริการของศพก.
  - การประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของศพก.
  - การบูรณาการทำงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นางสาวมาศวิภา เตโซ
วัน เดือน ปีเกิด	28 ตุลาคม 2533
สถานที่เกิด	สระบุรี
ประวัติการศึกษา	วิทยาศาสตรบัณฑิต (ชีววิทยา) มหาวิทยาลัยศิลปากร ปี พ.ศ. 2556 เกษตรศาสตรบัณฑิต (ส่งเสริมการเกษตร) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ปี พ.ศ. 2560
สถานที่ทำงาน	สำนักงานเกษตรอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
ตำแหน่ง	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ

